

POWIAT PRZEMYSKI

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PRZEMYSKIEGO DO ROKU 2025

Program Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego do roku 2025

została przyjęta Uchwałą Nr 00/00/2021 Rady Powiatu w Przemyślu

z dnia 00 stycznia 2021 roku

Grudzień 2020

Spis treści

WSTĘP.....	5
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	7
1. METODOLOGIA PRAC NAD PROGRAMEM ROZWOJU POWIATU PRZEMYSKIEGO PN. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PRZEMYSKIEGO	7
2. ZAKRES PRAC NAD STRATEGIĄ	8
II. CZĘŚĆ . DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA W PODZIALE NA OBSZARY TEMATYCZNE	10
1.1. Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna.....	10
1.2. Powierzchnia i użytkowanie gruntów.....	13
1.3. Gminy powiatu przemyskiego.....	15
1.4. Środowisko naturalne.....	23
1.5. Walory kulturowe i turystyczne.....	28
XVIII-wieczny pałac Humnickich w Birczy	29
Zespół Zamkowo-Parkowy w Krasiczynie.....	29
Arboretum w Bolestraszcach.....	30
Twierdza Przemyśl	31
Cerkiew św. Onufrego w Posadzie Rybotyckiej.....	32
Zamek Dubiecko	33
1.6. Aktualna i prognozowana sytuacja demograficzna.....	33
1.7. Gospodarstwa domowe i źródła ich utrzymania.....	40
1.8. Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie.....	40
1.9. Edukacja i wychowanie.....	48
1.10. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	49
1.11. Turystyka i kultura.....	52
1.12. Usługi administracyjne	56
1.13. Organizacje pozarządowe.....	57
1.14. Finanse i możliwości inwestycyjne powiatu	66
1.15. Potencjał gospodarczy	71
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	73
1.17. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami.....	77
III. CZĘŚĆ STRATEGICZNA	80
1. Analiza SWOT	80
2. Wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego.....	91
4. Wizja i misja rozwoju Powiatu.....	101

1. Wizja rozwoju	101
2. Misja rozwoju	102
Misja rozwoju wynika z wizji i wskazuje ogólny kierunek rozwoju społeczności lokalnej. Jest określeniem tego co powiat zamierza osiągnąć w przyjętym zakresie czasowym.	102
5. Część kierunkowa Strategii	103
6. Spójność z dokumentami strategicznymi	108
7. Wdrażanie i monitoring	108
Główne źródła finansowania Programu	110

WSTĘP

Niniejszy dokument powstał w związku ze zmieniającymi się uwarunkowaniami, zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. Horyzont czasowy niniejszej Strategii został dostosowany do nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Niniejsza Strategia jest spójna ze Strategią Rozwoju Powiatu Przemyskiego do roku 2020.

Podstawą rozwoju Powiatu Przemyskiego jest strategia, która określa, misję, priorytety, cele i kierunki działania na lata 2021-2025. Dokument ten został poddany ocenie radnych, a następnie uchwalony przez Radę Powiatu Przemyskiego.

Programy operacyjne mają charakter otwarty i będą uszczegóławiane przez Starostę i Radę Powiatu w zależności od corocznie uchwalanego budżetu, zawartych umów z sejmikiem wojewódzkim, wojewodą oraz od wielkości pozyskanych środków pomocowych.

Uchwalenie nowej Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2025 konieczne było z powodu zdezaktualizowania się obowiązującej dotychczas Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego 2015-2020 uchwalonej uchwałą Nr XX/125/2016 Rady Powiatu Przemyskiego z dnia 27. 04 2016 r.

W ramach konsultacji społecznych w formie badania ankietowego metodą CAWI w terminie od 27 listopada do 15 grudnia 2020 r. można było zgłaszać propozycje nowych celów i kierunków działania, pomysłów na priorytety i misję oraz inne uwagi dotyczące opracowania nowej, aktualnej strategii. Nowa strategia to bardzo ważny dokument, który określa priorytety, cele i kierunki rozwoju Powiatu Przemyskiego na najbliższe lata i będzie podstawą do podejmowania dalszych decyzji.

W trakcie prac nad aktualizacją strategii wzięto pod uwagę poprzednią wersję strategii z 2015 roku, wychodząc z założenia, że dokument ten i stopień jego realizacji powinien stanowić punkt wyjścia do dalszych prac analitycznych. Ponadto, niniejszy dokument bazuje na innych dokumentach planistycznych, które z mocy prawa zostały opracowane na przestrzeni ostatnich pięciu lat przez Starostwo. Chodzi tu głównie o dokumenty związane z ochroną środowiska (Powiatowy Program Ochrony Środowiska na lata 2019-2022 z perspektywą do 2026). Ważnym źródłem informacji były również dane statystyczne, uzyskane głównie z Banku Danych Regionalnych, Sprawozdanie statystyczne stopy bezrobocia za lata 2015-2020 dotyczące Powiatu Przemyskiego, a także raporty z Monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych udostępnione przez Powiatowy Urząd Pracy w Przemyślu.

Wyboru celów i priorytetów oraz określenia programów operacyjnych dokonano w sposób szczególny pod kątem spójności z następującymi dokumentami:

- Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2030
- Dokumentem „Programowanie perspektywy finansowej 2021-2027”
- Wytycznymi Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030

Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego jest planistycznym dokumentem, otwartym na ciągłe możliwości aktualizacji i modyfikacji uwarunkowań. Ponadto jest on otwarty również ze względu na niezamknięty zbiór działań strategicznych, operacyjnych i propozycji zadań. Cele i zadania zawarte w dokumencie mogą być stopniowo konkretyzowane, począwszy od ogólnego ich zapisu, aż do formy projektów i studiów wykonalności lub biznesplanów.

Konieczne jest ciągłe monitorowanie i ocena realizacji przyjętych kierunków działania, jak również analiza zmian uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju powiatu przemyskiego. Wyniki oceny po ich analizie będą dla władz powiatu podstawą do wprowadzania ewentualnych zmian i nowelizacji Strategii.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. METODOLOGIA PRAC NAD PROGRAMEM ROZWOJU POWIATU PRZEMYSKIEGO PN. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PRZEMYSKIEGO

Proces budowy Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego 2021-2025 przebiegał wieloetapowo:

Opracowanie diagnozy społeczno-gospodarczej – celem było stworzenie obrazu obecnej sytuacji powiatu w aspektach społecznych i gospodarczych, a także ocena potencjału rozwojowego. Efektem prac zespołu było powstanie diagnozy, opisującej podstawowe uwarunkowania rozwojowe obszaru. Dokument został opracowany w oparciu o dane zastane, pozyskane m.in. z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatu Przemyskiego oraz innych jednostek.

Badanie ankietowe mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych z terenu Powiatu Przemyskiego – celem było uzyskanie jak najszerszych informacji od mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych dotyczących poziomu jakości życia, warunków rozwoju działalności, identyfikacji problemów oraz kluczowych kierunków rozwoju obszaru. Każdy uczestnik badania miał także możliwość wskazania konkretnej propozycji zadania do realizacji w przyjętym horyzoncie czasowym.

Analiza mocnych i słabych stron powiatu, a także szans i zagrożeń jego rozwoju (analiza SWOT) – celem było przeanalizowanie obecnych mocnych i słabych stron obszaru, a także szans i zagrożeń istotnych z punktu widzenia jego dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Analiza SWOT uwzględnia takie czynniki jak położenie, zasoby naturalne, infrastruktura techniczna i drogową, sytuacja gospodarcza, demografia, rynek pracy, bezpieczeństwo i opieka społeczna, ochrona środowiska, oświata i kultura.

Przygotowanie projektu planu strategicznego – celem była identyfikacja kierunków rozwoju powiatu w podziale na obszary strategiczne, pola operacyjne oraz kierunki działania. Plan strategiczny powstał w oparciu o wcześniejsze analizy, opracowania, materiały wypracowane w wyniku badania ankietowego mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych. Projekt strategii został opracowany także w oparciu o założenia w dokumentach strategicznych wyższego szczebla tj. wojewódzkiego, krajowego oraz europejskiego.

Opracowanie procesu monitorowania. Celem było opracowanie zasad monitorowania.

Podstawą wyznaczania Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego jest określenie misji i wizji oraz wyznaczenie obszarów i celów strategicznych, a także pól operacyjnych. Do każdego pola operacyjnego rekomendowano proponowane kierunki działania. Wszystkie proponowane kierunki działania mogą i powinny być katalogiem otwartym. W założonym horyzoncie czasowym mogą pojawić się idee, projekty, działania, które nie zostały uwzględnione w zaproponowanych kierunkach działania. Podstawowym kryterium spójności z przedmiotową

strategią będzie przyczynianie się do realizacji danego celu strategicznego. Możliwość realizacji danego kierunku działania nie będzie wynikała z ujęcia danej aktywności wprost w zapisach strategii, ale z wykładni spójności. Okres obowiązywania Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego to przedział lat 2021-2025.

2. ZAKRES PRAC NAD STRATEGIĄ

Nowa Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego składa się z trzech zasadniczych elementów:

1. Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu w oparciu o dane statystyki publicznej w podziale na następujące obszary tematyczne:
 - a. Położenie i dostępność komunikacyjna
 - b. Powierzchnia i użytkowanie gruntów
 - c. Gminy Powiatu Przemyskiego
 - d. Środowisko naturalne
 - e. Walory kulturowe i turystyczne
 - f. Aktualna i prognozowana sytuacja demograficzna
 - g. Gospodarstwa domowe i źródła ich utrzymania
 - h. Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie
 - i. Edukacja i wychowanie
 - j. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna
 - k. Turystyka i kultura
 - l. Usługi administracyjne
 - m. Organizacje pozarządowe
 - n. Możliwości inwestycyjne powiatu
 - o. Potencjał gospodarczy
 - p. Infrastruktura techniczna
 - q. System komunikacyjny
 - r. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami.
2. Analizy zasobów własnych i otoczenia (analiza SWOT) oraz opracowanie raportu z wynikami analizy SWOT.
3. Strategicznego planu rozwoju - to część Strategii, która określa wizję i misję powiatu oraz cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań na rzecz rozwoju powiatu oraz wdrażanie i finansowanie Strategii.

W procesie tworzenia Strategii wykorzystano opinie mieszkańców powiatu przemyskiego na temat warunków życia w powiecie przemyskim oraz istotnych problemów i potrzeb, które powinny być uwzględnione w planowaniu kierunków rozwoju Powiatu Przemyskiego wyrażone w przygotowanej i przeprowadzonej przez Wykonawcę ankiecie. Strategia ma ułatwić lokalnym władzom podejmowanie decyzji oraz rozwiązywanie problemów natury uwarunkowań przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Opracowanie tego dokumentu jest konieczne, gdyż powiat zamierza ubiegać się o pozabudżetowe środki pomocowe, zarówno te krajowe jak i zagraniczne. Horyzont czasowy Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego wpisuje się w horyzont czasowy nowego okresu programowania środków UE (perspektywa finansowa UE na lata 2021-2027), który będzie miał istotny wpływ na kształtowanie działań samorządów terytorialnych, w szczególności w zakresie ich możliwości inwestycyjnych. Kolejnym impulsem przygotowania Strategii jest chęć przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego podmiotów wchodzących w skład powiatu, poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentne realizowanie zaplanowanych działań.

II CZĘŚĆ. DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA W PODZIALE NA OBSZARY TEMATYCZNE

Na podstawie dostępnych materiałów statystycznych, literatury, Internetu i analiz dokumentacyjnych sporządzono raport o stanie społeczno-gospodarczym powiatu przemyskiego. Przeprowadzona diagnoza w ujęciu problemowym i przestrzenno czasowym umożliwia dokładne rozpoznanie potrzeb powiatu.

1.1. Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna

Powiat Przemyski położony jest we wschodniej części województwa podkarpackiego. Znajduje się na południowy wschód od stolicy województwa – Rzeszowa i jego centrum – miasto Przemyśl oddalone jest od Rzeszowa o ok. 80 km. Powierzchnia powiatu wynosi 1 211 km², ludność 74 061 mieszkańców (stan na źródło GUS, stan na 31.12.2019 r.)*.

Jego terytorium stanowią obszary 9 gmin oraz jednego miasta i gminy:

- Bircza,
- Miasto i Gmina Dubiecko,
- Fredropol,
- Krasiczyn,
- Krzywca,
- Medyka,
- Orły,
- Przemyśl /bez miasta Przemyśla/,
- Stubno,
- Żurawica.

Powiat przemyski obejmuje w dużej mierze obszary wiejskie, jednakże na jego terenie występuje jedno miasto. Od północy graniczy z powiatem jarosławskim i przeworskim, od zachodu z rzeszowskim i brzozowskim, zaś od południa z bieszczadzkim i sanockim. Wschodnią granicę obszaru powiatu, a równocześnie województwa podkarpackiego stanowi polsko-ukraińska granica państwa. Ukształtowanie terenu jest zróżnicowane. Południowa oraz zachodnia część powiatu zalicza się do terenów górzystych. W tym rejonie zaczyna się pasmo Bieszczad. Północne i wschodnie gminy powiatu charakteryzują się przeważnie równinami.

Pod względem klimatycznym powiat przemyski należy głównie do dzielnicy podkarpackiej, obejmującej m.in. część Karpat, gdzie średnia temperatura roczna wynosi od +7 do +8 stopni C, czas trwania pokrywy śnieżnej wynosi od 80 do 90 dni, suma opadów rocznych – 600-800 mm, a okres wegetacyjny, zależnie od wysokości temperatury trwa około 210-220 dni. Północno-wschodnia część powiatu znajduje się w zasięgu dzielnicy

lubelskiej, obejmującej Roztocze, gdzie średnia temperatura roczna jest niższa od +7 stopni C, czas trwania pokrywy śnieżnej wynosi od 80 do 85 dni, suma opadów rocznych – 700 mm, a okres wegetacyjny trwa około 200-210 dni.

Zróżnicowane ukształtowanie, od terenów podgórskich po równinne, na jakim znajduje się powiat przemyski wzmacnia jego walory krajobrazowe i stanowi pozytywny impuls dla rozwoju działalności turystycznej.

Mapa 1. Podział administracyjny województwa podkarpackiego z wyszczególnionym powiatem przemyskim.

Rysunek 2 Położenie Powiatu Przemyskiego na tle kraju i województwa podkarpackiego.

Źródło: opracowanie Grupa CDE sp. z o.o.

Mapa 2. Podział administracyjny województwa podkarpackiego.

Istotne znaczenie dla funkcjonowania powiatu przemyskiego ma jego położenie graniczne, ponieważ przylega on do zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. Ze względu na swoją lokalizację, która wpisuje się w międzynarodowy szlak komunikacyjny na linii wschód-zachód, powiat jest ważnym rejonem na mapie województwa podkarpackiego. Posiada wysoką dostępność do autostrady A4 Jędrzychowice-Korczowa.

Jego sieć komunikacyjna składa się z dróg publicznych oraz linii kolejowych. Powiat przecinają drogi krajowe:

- nr 28 Zator-Medyka (granica państwa)
- nr 77 Lipnik-Przemyśl,
- oraz drogi wojewódzkie 881, 884, 885.

Droga Krajowa 28 Zator - Medyka ma charakter strategiczny, gdyż prowadzi do jednego z priorytetowych przejść granicznych łączących Unię Europejską z Ukrainą.

Powiat przemyski posiada również 73 drogi powiatowe o łącznej długości 482,581 km.

Linie kolejowe o kluczowym, ponadregionalnym znaczeniu pod względem gospodarczym to przede wszystkim linia nr 91 Kraków-Medyka stanowiąca część III paneuropejskiego korytarza transportowego E30. Przez teren powiatu biegnie również linia nr 92 na trasie Przemyśl-Medyka, a w przyszłości planowane jest otwarcie linii nr 102 Przemyśl-Malhowice. Dzięki infrastrukturze pozwalającej zamienić podwozie na szerokotorowe możliwy jest przejazd pociągów towarowych, jak i pasażerskich poza granicę kraju na terytorium Ukrainy. Przejście graniczne Medyka – Szeginie jest jedynym na Podkarpaciu przejściem granicznym z Ukrainą z ruchem pieszych z którego mogą także korzystać rowerzyści. Medyka - Szeginie to najstarsze przejście na polsko-ukraińskiej granicy. Funkcjonuje od listopada 1945 roku. Działa całodobowo, łącząc ukraińską trasę międzynarodową M11 Lwów-Szeginie i polską drogę krajową nr 28 prowadzącą do Przemyśla, a dalej do Zatoru w województwie małopolskim. Z przejścia korzystać mogą autobusy, samochody osobowe i ciężarowe. Przepustowość projektowa przejścia wynosi 1900 samochodów osobowych, 300 ciężarowych oraz 150 autobusów. Jednocześnie wysokie natężenie ruchu powoduje, że faktyczna dobową przepustowość samochodów osobowych i ciężarowych znacząco przewyższa projektową. Z tego przejścia korzysta największa liczba osób nie tylko na polsko-ukraińskiej granicy, ale również na całej granicy Unii Europejskiej. Rocznie wskaźnik ten wynosi 5,5 milionów osób, z którego większość to obywatele Ukrainy.

Mapa 3. Umiejscowienie przejścia granicznego Medyka-Szeginie.

Źródło: *Granica z ludzką twarzą. Rekomendacja. Instytut Wolności.*

W 2021 roku niedaleko Przemyśla rozpoczęto budowę nowego przejścia granicznego Malhowice - Niżankowice. Nowe przejście graniczne na Podkarpaciu połączy polską wieś Malhowice z ukraińskimi Niżankowicami i otworzy drogę w głąb Ukrainy, jednocześnie pomoże też unormować sytuację na przejściu w Medyce. Przejście w Malhowicach ma być piątym na granicy z Ukrainą na Podkarpaciu. Planowane zakończenie inwestycji - lipiec 2022 r.

Rozwinięta sieć komunikacyjna jest nieodzownym elementem dynamizacji gospodarczej związanej z dostępem do zewnętrznych rynków pracy, wymiany towarów i szeregu usług. Jest ona niezmiernie dużym potencjałem zrównoważonego rozwoju powiatu, zwłaszcza w kontekście planowanych inwestycji kolejowych i dodatkowych przejść granicznych.

1.2. Powierzchnia i użytkowanie gruntów

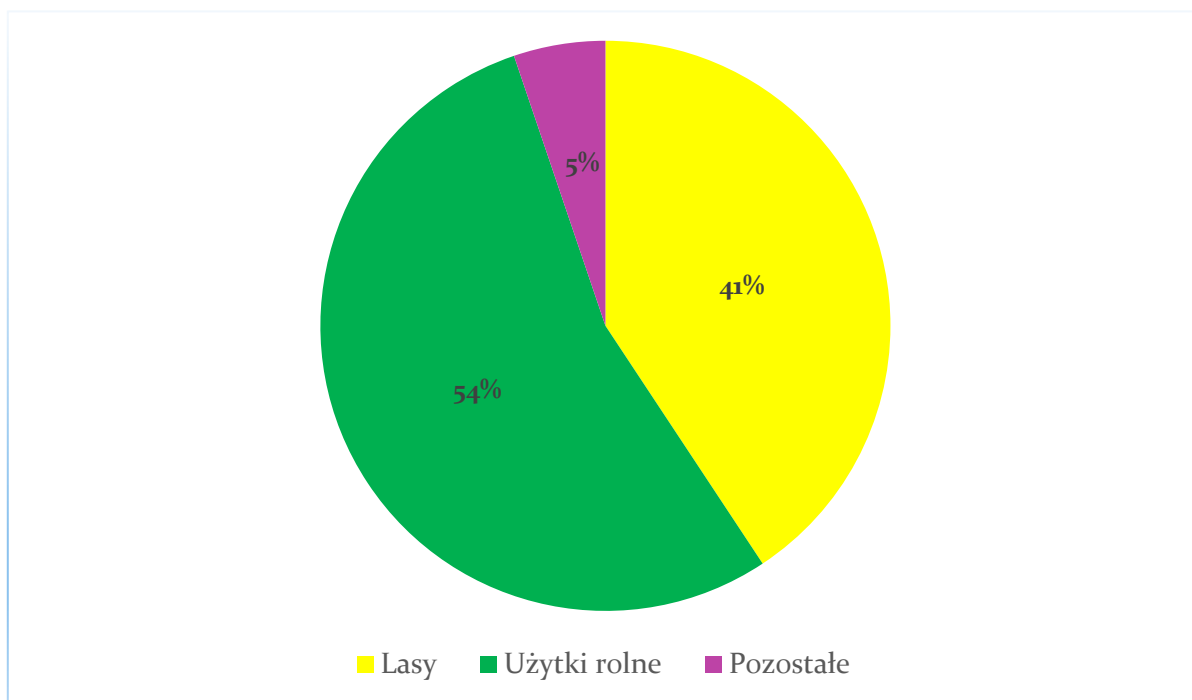
Powiat Przemyski należy do największych powierzchniowo powiatów na terenie województwa podkarpackiego. Jego powierzchnia 121 122 ha daje mu 2 lokatę w województwie po powiecie lubaczowskim (130 837 ha). Na terenie powiatu przemyskiego przeważającą część użytkowanych gruntów stanowią użytki rolne o łącznej powierzchni 65 500 ha z dominacją gruntów ornych. Użytki rolne o powierzchni 44 693 ha zajmują ok. 54%, a lasy 49 253 ha ok. 59 % ogólnej powierzchni powiatu. Pozostałe użytki rolne zajmują już dużo mniejsze areale: łąki (6369 ha) 11% całych użytków rolnych, pastwiska (10251 ha) 10%, sady (835 ha) 1,4%.

Tabela 1. Użytkowanie gruntów w poszczególnych gminach i mieście powiatu przemyskiego w 2017 r. w ha.

Gmina/ Miasto	Ogółem	Użytki rolne					Grunty leśne	Pozostałe grunty
		razem	w tym					
			grunty orne	sady	łąki trwałe	pastwiska trwałe		
Bircza	25405	8939	5469	21	329	2132	15734	732
Dubiecko (gmina, miasto)	15425	8363	6052	52	378	1109	6382	680
Fredropol	15960	6703	4052	177	541	1387	8620	637
Krasiczyn	12436	3883	2191	80	296	882	7867	686
Krzywcza	9495	4460	294	23	144	721	4483	552
Medyka	6062	5139	3729	41	264	728	160	763
Orły	7047	6434	5180	127	341	406	168	445
Przemysł	10843	6523	4611	108	418	920	3695	625
Stubno	8870	7365	4429	29	691	1156	1050	455
Żurawica	9579	7691	6036	177	253	810	1094	794
Łącznie w powiecie	121122	65500	44693	835	3655	10251	49253	6369

Źródło: „Województwo podkarpackie 2017. Podregiony, powiaty, gminy” Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w powiecie przemyskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2017.

1.3. Gminy powiatu przemyskiego

W skład powiatu przemyskiego wchodzi 9 gmin wiejskich i jedna z prawami miejskimi: Bircza, Dubiecko (miasto i gmina), Fredropol, Krasiczyn, Krzywca, Medyka, Orły, Przemyśl, Stubno, Żurawica. Miasto Przemyśl nie wchodzi w skład powiatu przemyskiego będąc miastem na prawach powiatu tzw. powiatem grodzkim. Największą gminą w powiecie jest Bircza zajmująca pow. 25 404 ha, a najmniejszą Medyka o łącznej powierzchni 6 100 ha. Gęstość zaludnienia w powiecie wynosi 61 osób/km². Powiat Przemyski zamieszkuje 74 061 osób¹.

¹ Urząd Statystyczny w Rzeszowie
www.powiat.przemysl.pl

Mapa 4. Mapa powiatu przemyskiego.

Źródło: Wydział PEK Starostwa Powiatowego w Przemysłu, rys. Piotr Worosz

Tabela 2. Gminy i miasto w powiecie przemyskim.

Gmina/Miasto	Powierzchnia w km ²	Liczba mieszkańców	Liczba sołectw	Liczba miejscowości
Bircza	254	6539	24	27
Dubiecko	154	9143	17	17
Fredropol	160	5497	19	23
Krasiczyn	124	5144	15	15
Krzywca	95	4820	10	10
Medyka	61	6542	7	7

Orły	70	8894	13	15
Przemyśl	108	10650	16	17
Stubno	89	3864	8	9
Żurawica	96	12968	9	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Bircza

Gmina Bircza położona jest na terenie górzystym nad rzeką Stupnicą na Pogórzu Przemyskim, wchodzącym w skład zewnętrznych Karpat Wschodnich, a w szczególności makroregionu zwanego Pogórzem Środkowo-Beskidzkim. Pod względem obszaru gmina Bircza zajmuje czołowe miejsce w Polsce, w Powiecie Przemyskim jest największa. Zajmuje obszar **254 km²** i **liczy 6539 mieszkańców** (26 osób/km²) według aktualnego stanu **czyli zamieszkuje ją 8,8% ludności powiatu. Gmina stanowi 21,0% powierzchni powiatu (GUS 2019).** Gmina Bircza sąsiaduje z miastem i gminą Dubiecko oraz gminami: Krasieczyn, Krzywca, Fredropol, Tyrawa Wołoska, Ustrzyki Dolne, Nozdrzec i Dydnia. Jej obszar w większości znajduje się na terenach górzystych, a zalesienie wynosi 61,2% (GUS 2018). Na jej terytorium w 1991 roku utworzony został **Rezerwat Przyrody „Krępak”** z przewagą lasów jodłowo-bukowych. Drugim istotnym Rezerwatem Przyrody jest Rezerwat Leśny **„Reberce”** wchodzący w skład Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego. Powierzchnia wynosi 190,96 ha. Jego charakterystycznymi elementami są: *storczyk, bluszcz pospolity, ciemiężca zielona, olszynka karpacka*. Z bogatej fauny należy wymienić: *orlika krzykliwego, trzmielojada, wilka, rysia, żbika, kunę, gniewosza plamistego, myszołowa, traszkę karpacką, rzekotkę drzewną, kumaka nizinnego*. Znajduje się tu również **Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Birczańskie”** oraz liczne pomniki przyrody. Na terenie Gminy Bircza według Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się **163 zabytki nieruchome, 4 zabytki ruchome i 168 stanowiska archeologiczne** (Gminny Program Opieki nad Zabytkami w Birczy 2019-2023, WUOZ Przemyśl). Głównym ośrodkiem usługowo-handlowym gminy jest miejscowość Bircza. Na terenie gminy znajduje się **„lądowisko Arłamów”** w Woli Korzenieckiej, należące do Ośrodka Wypoczynkowego „Arłamów” w Arłamowie.

Miasto i Gmina Dubiecko

Miasto i Gmina Dubiecko położone są w zachodniej części powiatu przemyskiego. Zajmuje powierzchnię **154 km²** i zamieszkiwane są przez **9143 mieszkańców** (60 osób/km²) czyli zamieszkiwane jest **12,3% ludności powiatu**. Miasto i gmina stanowi **12,7% powierzchni powiatu (GUS 2019)**. Sąsiadują bezpośrednio z gminami: Bircza i Krzywca (powiat Przemyśl), Pruchnik (powiat Jarosław), Kańczuga i Jawornik Polski (powiat Przeworsk), oraz Dynów (powiat Rzeszów). Położone są na terenie Parku Krajobrazowego Pogórza

Przemyskiego i Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Pod względem fizjogeograficznym należą do mezoregionu Pogórza Dynowskiego i Pogórza Przemyskiego. Główną rzeką biegnącą przez te tereny jest rzeka San, która tworzy naturalną granicę między Pogórzami. Dużym walorem przyrodniczym jest **Rezerwat Przyrodniczy „Broduszurki”** utworzony na torfowiskach. Obszar zalesiony wynosi 40,7% powierzchni gminy (*GUS 2018*). Głównym ośrodkiem usługowo-handlowym jest miejscowość Dubiecko. Na terenie miasta i gminy znajdują się liczne zabytki m.in. **Zamek Dubiecko w Dubiecku** czy **Cerkiew św. Dymitra w Piątkowej**. Dubiecko jest okolone terenami rolniczymi, większa część ludności zajmuje się rolnictwem lub zamieszkuje w gospodarstwach rolnych. Przez miasto i gminę, na odcinku 10 kilometrów, przebiega droga wojewódzka Przemyśl - Krosno. Dubiecko, jako jedyne w woj. podkarpackim znalazło się wśród 10 polskich miejscowości, którym Rada Ministrów przyznała ostatnio status miasta. Zaczął on obowiązywać od 1 stycznia. Prawa miejskie nadał Dubiecku król Władysław Jagiełło w u 1407 roku. Utraciło status miasta w 1934 roku. Po 87 latach Dubiecko, odzyskało prawa miejskie. O dawnym charakterze miejskim świadczy choćby zachowany w części kształt dawnego Rynku, także okazały XVIII-wieczny kościół ufundowany przez Annę ze Starzechowskich Krasicką, ale też szereg kamienic ze sklepami. Dubiecko szczyci się ponadto Zamkiem będącym od XVI wieku w posiadaniu rodu Krasickich. Tutaj w 1735 roku urodził się Ignacy Krasicki.

Fredropol

Gmina Fredropol położona jest na terenie Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego i Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu pomiędzy dolinami Sanu i Wiaru, w miejscu skrzyżowania drogi karpackiego, na południowy wschód. Pod względem wielkości jest drugą gminą wiejską w powiecie przemyskim i zajmuje obszar **160 km²**, a zamieszkuje ją **5497 mieszkańców** (35 osób/km²) czyli zamieszkuje ją **7,4% ludności powiatu**. Gmina stanowi **13,2% powierzchni powiatu** (*GUS 2019*). Od północy gmina Fredropol sąsiaduje z gminą Przemyśl, od południa z gminą Ustrzyki Dolne, od wschodu z Ukrainą, natomiast od zachodu z gminą Bircza i Krasieczyn. Fredropol jest gminą rolniczo - leśną, lasy zajmują obszar 8195 ha, zaś tereny rolnicze obejmują obszar o powierzchni 4460 ha. Tereny gminy urozmaica krajobraz podgórski z lasami głównie bukowymi i jodłowymi, spotykane są również świerki. Powierzchnia obszarów chronionych prawem na terenie gminy Fredropol wynosi 14.748 ha, w tym 513,4 ha to rezerваты przyrody, zaś 12.056 ha to parki krajobrazowe. Całkowite zalesienie wynosi 52,8% powierzchni gminy (*GUS 2018*). Na terenie gminy działają dwie oczyszczalnie ścieków w Huwnikach i w Młodowicach, co potwierdza dbałość o rozwój infrastruktury i ochronę środowiska. Nie brak tu również atrakcji turystycznych, na czele z wybitnymi przykładami *architektury sakralnej* – **Klasztor Znalezienia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów) w Kalwarii Paclawskiej**, a także militarnej pozostałości kompleksu obronnych budowli i umocnień – **Zespół zabytków Twierdzy Przemyśl** stawiany w rzędzie największych twierdz europejskich. **"Twierdza Przemyśl"** została uznana za **Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 10 grudnia 2018 roku**.

Gmina Fredropol słynie z cyklicznej uroczystości, odbywającej się 15 sierpnia każdego roku, tj. Wielkiego Odpustu na Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, który jest swoistym zakończeniem

wszystkich rocznych świąt i odpustów.

Krasiczyn

Gmina Krasiczyn położona jest we wschodniej części województwa podkarpackiego i w środkowej części powiatu przemyskiego. Obszar gminy położony jest na styku dwóch prowincji fizycznogeograficznych; Karpat Zachodnich, reprezentowanych przez mezoregion Pogórze Przemyskie, do którego należy całość obszaru i Kotliny Sandomierskiej (mezoregion Kotlina Podkarpacka), do której należy **Brama Przemyska** na wschodnim pograniczu gminy. Jej powierzchnia wynosi **124 km²** i zamieszkuje ją **5144 mieszkańców** (41 osób/km²) - **6,9% ludności powiatu**. Gmina stanowi **10,3% powierzchni powiatu** (GUS 2019). Charakteryzuje się niezwykle bogatym krajobrazem o lesistości wynoszącej 62,4% swojej powierzchni (GUS 2018). Pod względem zaludnienia Krasiczyn jest gminą o najniższym zasobie ludności. Gminę Krasiczyn tworzy 15 sołectw: Brylińce, Chołowice, Cisowa, Dybawka, Korytniki, Krasice, Krasiczyn, Krzeczkowa, Mielnów, Olszany, Prałkowce, Rokszyce, Śliwnica, Tarnawce, Zalesie. Centrum usługowo - administracyjnym oraz handlowym dla gminy Krasiczyn jest położone w odległości ok. 10 km - miasto Przemyśl. W większości znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego **Pogórza Przemyskiego z Rezerwatem „Przełom Hołubli”** w miejscowości Korytniki, którego dominującym zbiorowiskiem roślinnym jest grąd. Prężnie działająca turystyka w rejonie gminy umożliwia dostęp do licznych atrakcji, m.in. **spływ kajakiem szlakiem wodnym „San” z Sanoka do Przemyśla**. Na terenie gminy funkcjonują liczne gospodarstwa agroturystyczne oraz ośrodki wypoczynkowe w Krasicach i Olszanach. Jedną z większych atrakcji turystycznych jest **Zamek w Krasieczynie**, jako jeden z najpiękniejszych skarbów architektury renesansowo-manierystycznej w Europie otoczony Parkiem Krajobrazowym, który swą świetność zawdzięcza ostatnim właścicielom Krasieczyna - Sapiehom, słynącym z zamiłowań przyrodniczych. Zamek został zbudowany na przełomie XVI i XVII wieku przez Stanisława Krasickiego i jego syna Marcina. Obecnym zarządcą zamku, gdzie urodził się książę kardynał Adam Stefan Sapieha jest Agencja Rozwoju Przemysłu. W 1996 roku w ramach procesu likwidacji FSO, Zespół Zamkowo-Parkowy w Krasieczynie przejęła Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Przeprowadzone przez ARP S.A. prace remontowo-budowlane i konserwatorskie doprowadziły do utworzenia w Zespole Zamkowo-Parkowym w Krasieczynie nowoczesnej bazy turystycznej, hotelowej i gastronomicznej.

Krzywca

Gmina Krzywca zlokalizowana jest w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego i w części zachodniej powiatu przemyskiego. Pod względem terytorialnym, gmina Krzywca obejmuje obszar wynoszący **94,47 km²**, ma **4 820 mieszkańców** (52 osób/km²) czyli zamieszkuje ją **6,5% ludności powiatu**. Gmina stanowi **7,8% powierzchni powiatu** (GUS 2018). Położona jest na obszarze Pogórza Karpackiego, nad rzeką San. W skład gminy wchodzi 10 następujących sołectw: Babice, Bachów, Chyrzyna, Krzywca, Kupna, Reczpol, Ruszelczyce, Skopów, Średnia i Wola Krzywiecka. Lewobrzeżne miejscowości gminy, tj. Krzywca, Babice, Ruszelczyce, Reczpol, Skopów, Wola Krzywiecka. Średnia oraz niewielka część Bachowa mieszczą się na terenie

Pogórze Dynowskiego, natomiast Bachów, Chyrzyna i Kupna należą do obszaru Pogórze Przemyskiego. Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo, produkcja żywności oraz obsługa ludności. Warunki środowiskowe w tym czyste powietrze i dostęp do produktów ekologicznych są sporym atutem gminy. Lesistość na terenie Gminy Krzywca wynosi 48,2% (*GUS 2018*). Występują tu korzystne warunki glebowe i klimatyczne do produkcji rolnej, sprzyjające uprawie zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych. Obszar gminy o powierzchni 5 961 ha położony jest w granicach **Parku Krajobrazowego Pogórze Przemyskiego, który jest trzecim, co do wielkości parkiem krajobrazowym w Polsce**. Pod względem zaludnienia gmina Krzywca należy do jednostek o średniej liczbie mieszkańców. W rejonie gminy, należącym do Pogórze Przemyskiego, występują złoża ropy naftowej i gazu ziemnego, częściowo eksploatowane. Bogactwo naturalne i kulturowe sprzyja turystyce rekreacyjnej i historycznej. Na terenie gminy znajdują się zabytkowe domy drewniane pochodzące z XIX wieku w Reczpolu czy Skopowie oraz w większości z lat 20. i 30. XX wieku w Krzywcy. Teren górzysty i najwyższe wzniesienia sięgają 375 m n.p.m., pokrywają je dobrze zachowane zbiorowiska roślinne z elementami flory karpackiej. Większość sołectw wchodzących w skład gminy leży na obszarze Parku Krajobrazowego Pogórze Przemyskiego. Wspaniały krajobraz wzbogacony licznymi wpływającymi do Sanu górkami potokami i strumieniami, czyste powietrze oraz nieskażona gleba czyni z gminy teren bardzo atrakcyjny turystycznie. Obszar 5 868 ha terenu gminy objęty jest „**Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000**” tj. **sieci ekologicznej tworzonej we wszystkich państwach Unii Europejskiej**, aby powstrzymać wymieranie zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz chronić różnorodność biologiczną. Zabytki, które warto obejrzeć w Krzywcy to: **kościół murowany z 1625 r., cerkiew greckokatolicka wzniesiona w 1911 r. oraz zespół dworski z XVII w.**

Medyka

Gmina Medyka położona jest we wschodniej części powiatu przemyskiego, przy granicy z Ukrainą, gdzie znajduje się drogowe przejście graniczne **Medyka-Szeginie**. Pod względem terytorialnym, gmina zajmuje najmniejszą powierzchnię w powiecie przemyskim wynoszącą **60,62 km²** i zamieszkuje ją **6542 mieszkańców** (108 osób/km²) czyli **8,8% ludności powiatu**. Gmina stanowi **5,0% powierzchni powiatu** (*GUS 2019*). W skład gminy wchodzi 7 sołectw: Hureczko, Hurko, Jaksmanice, Leszno, Medyka, Torki i Siedliska. Usytuowana jest na Płaskowyżu Sańsko-Dniestrzańskim. Od północy sąsiaduje z gminą Stubno, od południa z miastem i gminą Przemyśl, od zachodu z gminą Żurawica. Wschodnia część gminy przylega do granicy państwowej polsko-ukraińskiej. Na terenie gminy zlokalizowane jest **towarowo - osobowe przejście graniczne pomiędzy Polską, a Ukrainą**. Jest to najmniejsza gmina w powiecie, głównie o charakterze rolniczym. Jej lesistość wynosi zaledwie 2,5% powierzchni (*GUS 2018*). Na terenie gminy znajduje się wiele zabytków nieruchomych, do których należą m.in. **Zespół dworski w miejscowości Hurko; Fortyfikacje twierdzy „Przemyśl” w Siedliskach; Zespół dworsko-parkowy w Medyce** związany z zasłużoną rodziną Pawlikowskich.

Orły

Gmina Orły położona jest w północnej części powiatu przemyskiego, jej obszar zajmuje powierzchnię **70 km²** i zamieszkuje ją **8894 mieszkańców** (126 osób/km²) czyli zamieszkuje ją **12,0% ludności powiatu**. Gmina stanowi **5,8% powierzchni powiatu** (GUS 2019). Gmina Orły otoczona jest gminami powiatu przemyskiego i sąsiaduje od południa z gminą Żurawica, od wschodu z gminą Stubno, a od północy i zachodu z gminami powiatu jarosławskiego odpowiednio: gm. Radymno i gm. Chłopice. Pod względem administracyjnym gmina dzieli się na 13 sołectw: Orły, Ciemiężowice, Drohojów, Duńkowiczki, Hnatkowice, Kaszyce, Małkowice, Niziny, Olszynka, Trójczyce, Walawa, Zadąbrowie. Gmina Orły dzięki dobremu położeniu komunikacyjnemu oraz niewielkim odległościom od przejść granicznych w Medyce i Korczowej, posiada ułatwiony kontakt ze Wschodem. Posiada bardzo dobre warunki glebowe, co utwierdza rolniczy charakter gminy. Zalesienie w gminie wynosi jedynie 2,3% jej powierzchni (GUS 2018). Bliska odległość od przejść granicznych w Medyce i Korczowej ułatwia połączenia międzynarodowe gminy, a na jej dostępność komunikacyjną wpływa również bliskość drogi krajowej nr 77. Szczególną popularnością wśród miłośników militariów cieszą się **fortyfikacje stanowiące część zewnętrzną umocnień Twierdzy Przemysł z ok. 1880 r., a zwłaszcza Fort dwuwałowy, pancerny oraz Szaniec Miedzypola, usytuowane w sołectwie Duńkowiczki. Fort XI Twierdzy Przemysł z czasów I wojny światowej, stanowi cenny zabytek historyczny południowo-wschodniej Polski.**

Przemysł

Gmina Przemysł ulokowana jest wokół miasta Przemysł, zajmuje 108 km² powierzchni powiatu i zamieszkuje ją **10 650 mieszkańców** (97 osób/km²) czyli **14,3% ludności powiatu**. Gmina stanowi **9,0% powierzchni powiatu** (GUS 2019). Pod względem zaludnienia gmina Przemysł posiada drugi co do wielkości po gminie Żurawica zasób ludności. Gmina Przemysł znajduje się w powiecie przemyskim i graniczy z gminami Fredropol, Krasiczyn, Krzywczka, Żurawica, Medyka oraz miastem Przemysł. Od wschodu granicę gminy wyznacza Granica Państwa z Ukrainą. Gmina nie stanowi jednego zwartego terenu, lecz dzieli się na dwa wyodrębnione terytorialnie obszary, których łącznikiem jest miasto Przemysł, gdzie znajduje się siedziba Urzędu Gminy. Północno-zachodni obszar gminy położony jest na pograniczu Kotliny Sandomierskiej i Pogórza Przemyskiego i w większości jest to teren pagórkowaty. Część południowo-wschodnia charakteryzuje się bardziej równinną powierzchnią. W skład gminy wchodzi 16 sołectw: Ostrów, Kuńkowce, Łętownia, Wapowce, Bełwin i Ujkowice w obszarze północno-zachodnim oraz Krówniki, Łuczyce, Rożubowice, Stanisławczyk, Malhowice, Hermanowice, Nehrybka, Pikulice, Grochowce i Witoszyńce w obszarze południowo-wschodnim. Największą miejscowością gminy jest Ostrów. Ze względu na bliskie sąsiedztwo głównym ośrodkiem usługowo-handlowym i miejscem pracy mieszkańców gminy jest miasto Przemysł. Na terytorium gminy występują złoża gazu ziemnego, a lesistość wynosi 33,7% jej powierzchni (GUS 2018). Gmina cieszy się atrakcjami turystycznymi w postaci **fortyfikacji Twierdzy Przemysł**. Na jej terenie znajduje się także **cerkiew greckokatolicka w Łuczycach**. W obszarze Gminy Przemysł występuje ponadto szereg innych obiektów o wartościach przyrodniczych objętych ochroną krajobrazową. Są to **parki zespołów dworskich** w Grochowcach, Hermanowicach, Łuczycach, Nehrybce,

Ostrowie i Wapowcach, a także prawie wszystkie cmentarze. Obiekty te podlegają ochronie na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury.

Stubno

Gmina Stubno jest najbardziej wysuniętą na północ gminą powiatu przemyskiego, graniczy z gminami: Medyka, Orły, Radymno, a jej wschodnią granicę wyznacza granica państwowa z Ukrainą. W skład gminy wchodzi 8 sołectw: Barycz, Gaje, Hruszowice, Kalników, Nakło, Starzawa, Stubienko i Stubno. Zajmuje powierzchnię **89 km²** i zamieszkiwana jest przez **3864 mieszkańców** (44 osób/km²) czyli **5,2% ludności powiatu**. Gmina stanowi **7,3% powierzchni powiatu** (GUS 2019). Przez gminę przepływa rzeka Wisznia, która jest **prawym dopływem Sanu**. Położona na terenach równinnych jest gminą o charakterze typowo rolniczym, a jej zalesienie wynosi 11,8% powierzchni. **Mieszkańcami gminy są zarówno Polacy jak i mniejszość ukraińska**, kultywująca swoje tradycje. Urozmaicony krajobraz tworzy obszar dolinny z licznymi starorzeczami. Gmina cechuje się wyjątkowo czystym środowiskiem o sporej ilości, łąk, pastwisk i stawów, przez co stanowi idealne warunki dla **siedliska bociana białego**. Położona na terenach ochrony przyrody z **Rezerwatem „Starzawa”** i doliny Sanu stwarza idealne warunki dla rozwoju agroturystyki. Na obszarze gminy znajduje się wiele zabytków podlegających ochronie konserwatorskiej m.in. wczesnośredniowieczne **grodzisko w Hruszowicach; Zespół cerkiewny w Kalnikowie; Zespół dworski w Stubnie**. W miejscowości Stubienko znajduje się zabytkowa, pochodząca z 1849 roku, **drewniana cerkiew greko-katolicka p.w. Narodzenia Bogarodzicy** (od 1971 roku kościół rzymsko-katolicki). Stanowi ona jedną z **atrakcji Szlaku Architektury Drewnianej na Podkarpaciu**.

Żurawica

Gmina Żurawica pod względem geograficznym położona jest w większości w Kotlinie Sandomierskiej w mezoregionie Podgórze Rzeszowskiego i w mniejszej części na Pogórzu Przemyskim. Jej obszar zajmuje **96 km²** i jest najliczniej zamieszkiwaną gminą powiatu – **12968 mieszkańców** (134 osób/km²) jak również najbogatszą. Zamieszkuje ją **17,4% ludności powiatu**. Gmina stanowi **7,9% powierzchni powiatu** (GUS 2019). Przez jej teren przebiega **szlak kolejowy Medyka-Żurawica-Zgorzelec** (magistrala kolejowa Wrocław-Lwów (Ukraina) z węzłem przeładunkowym w Żurawicy, co stanowi o jej międzynarodowym znaczeniu. Duży obszar gminy zajmują obszary rolnicze, a jej lesistość wynosi 10,9% powierzchni. Gmina Żurawica jest gminą typowo rolniczą, na jej terenie znajduje się ponad **2100 gospodarstw rolnych**. W produkcji zwierzęcej **dominuje chów krów mlecznych oraz trzody chlewnej**. Ważną gałęzią rolnictwa jest **produkcja sadownicza**. Największe sady owocowe (głównie jabłoni) znajdują się w Żurawicy. Największym pracodawcą w gminie są Okręgowe Warsztaty Techniczne oraz Szpital dla Psychicznicy i Nerwowo Chorych w Żurawicy. W Bolestraszczykach położony jest unikalny ogród biologiczny **Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytkowych Założeń Ogrodowych i Arboretum**. **Od 2007 r. istnieje ogród dydaktyczno – sensualny dla niepełnosprawnych** na powierzchni 1 hektara i jest usytuowany tuż przy głównym wejściu do arboretum (Informacje podane są także w języku

Braille'a dla osób niewidomych]). W całym arboretum w Bolestraszcach zostało zgromadzonych **kilka tysięcy odmian oraz różnych form roślin rodzimych i egzotycznych**. Są gatunki wpisane na krajową czerwoną listę roślin, a także historyczne odmiany drzew owocowych, szczególnie jabłonie i dereń jadalny. Należy on do cennych zabytków przyrody i kultury południowo-wschodniej Polski. Arboretum obejmuje park i klasycystyczny dwór, w którym w połowie XIX w. mieszkał malarz Piotr Michałowski. Ten atrakcyjny teren odwiedzany jest przez turystów i naukowców z Polski i z zagranicy. Okolicę dodatkowo uatrakcyjniają dwa forty austriackie **Twierdzy Przemysł** z czasów I wojny światowej. Warto również obejrzyć **Zespół Pałacowo-Parkowy w Maćkowicach**, który składa się z pałacu po właścicielach ziemskich Skibniewskich oraz parku o powierzchni 3 ha. Obecnie stanowi on własność gminy i spełnia funkcję Ośrodka Oazowego dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Interesującym obiektem historycznym są także **ruiny fortów – XIII fortu „San Rideau”** w Bolestraszcach i fortu w Orzechowcach.

1.4. Środowisko naturalne

Środowisko naturalne powiatu przemyskiego wyróżnia się na tle całego województwa podkarpackiego, a jego urozmaicony krajobraz stanowi o znacznym potencjale dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Różnorodne ukształtowanie terenu, rozległa dolina rzeki San, są asumptem do rozkwitu licznych form turystyki, a także wskazują potencjał pozostałych dziedzin związanych z jakością życia oraz budowy symbiozy rozwoju społeczno-gospodarczego z naturą.

Ukształtowanie terenu

Większość powierzchni powiatu, a zwłaszcza jego południowa i zachodnia część leży na wysokości powyżej 500 m n.p.m. Najwyższe wzniesienie to Suchy Obycz (617 m n.p.m) w Górach Sanocko-Turczańskich. Od strony wschodniej obszar powiatu jest obniżony na szerokości 60 km pomiędzy brzegiem Karpat a krawędzią Rostocza i jest to tzw. Brama Przemyska.

Klimat

Podkarpackie leży na styku klimatu morskiego Europy północno-zachodniej i wschodnioeuropejskiego klimatu kontynentalnego. Wpływ na jego klimat ma również ukształtowanie powierzchni i podział fizjograficzny.

Klimat na terenie powiatu przemyskiego należy do regionu klimatycznego karpackiego, umiarkowany zimny. Średnia temperatura w roku kształtuje się na poziomie +7°C, w lecie w dzień osiąga pułap +18°C, w zimie zaś -3 do -5°C. Przeciętna ilość opadów wynosi od ok. 750 mm w części zachodniej do 800 mm w części wschodniej. Mróz występuje tutaj przez ok. 50 dni, przymrozki zaś nawet do 150 dni w roku.

Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez ok. 80 dni. Przeważają wiatry południowo-zachodnie.

Sieć rzeczna

Województwo podkarpackie położone jest w dorzeczach trzech rzek: Sanu, Wisłoka i Wisłoki, przy czym San (zasilany wodami Wisłoka) i Wisłoka to dwa duże karpackie dopływy Wisły.

Powiat przemyski posiada duże zasoby wód powierzchniowych. Główne ciek wodne na terenie powiatu to:

- **rzeka San** (długość 81,3km, powierzchnia 1630,18 km²) na terenie powiatu przepływa przez gminy Dubiecko (gmina, miasto), Krzywca, Krasiczyn, Przemyśl, Medyka, Stubno, Orły, Żurawica.
- **rzeka Wiar** (długość 32,5 km, powierzchnia 335,93 km²) przepływa przez gminy Fredropol i Przemyśl.

San jest jedną z największych i najpiękniejszych rzek w Polsce. Liczy 457,8 km długości, a powierzchnia jego dorzecza wynosi 16,9 tys. km kwadratowych. San uchodzi za jeden z najciekawszych i najatrakcyjniejszych szlaków wodnych w naszym kraju. Dla celów turystyki kajakowej wykorzystywany jest odcinek od Sanoka do Przemyśla, malowniczy z uwagi na różne formy krajobrazu, ale także bogactwo architektury drewnianej i murowanej. Urząd Marszałkowski w Rzeszowie i Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna zainicjowały projekt „**Błękitny San – szlak wodny**”, do realizacji którego włączyło się 20 podkarpackich gmin, leżących w dorzeczu Sanu. W przedsięwzięciu tym chodzi przede wszystkim o wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, ale również kulturowych dorzecza Sanu i stworzenie z nich kompleksowej atrakcji turystycznej. W ramach tego pomysłu zostaną wytyczone trzy szlaki: wodny, rowerowy i szlak radzieckich fortyfikacji wojennych tzw. Linii Mołotowa, wokół których powstanie cała niezbędna do udostępnienia infrastruktura z bazą rekreacyjno-wypoczynkową.

Od swego źródła, aż do Przemyśla jest rzeką typowo górską z wartkim nurtem, zaś poniżej Przemyśla ma już charakter rzeki nizinnej. Do wypraw kajakowych najlepiej nadają się dwa główne odcinki rzeki: od Zwierzynia do Przemyśla o długości 158 km oraz od Przemyśla do ujścia Sanu do Wisły koło Dąbrówki Pniowskiej nieco poniżej Sandomierza o długości 173 km, zaś najlepsze miesiące do spływów to okres od kwietnia do lipca.

Surowce naturalne

Na terenie powiat przemyskiego występują bogactwa naturalne: gaz ziemny oraz surowce mineralne: piaskowce, wapienie, gipsy (w tym gips alabastrowy), glinki ceramiczne, piaski (w tym piaski szklarskie) i żwiry, a także torf, wody mineralne i geotermalne.

Te z nich, które są eksploatowane, mają duże znaczenie w skali ponadlokalnej. Do najważniejszych należą **złoża gazu ziemnego, zlokalizowane głównie w gminie Przemyśl z przepompownią w gminie Żurawica (Maćkowice)**. Są to ważne w skali krajowej złoża wysokokalorycznego gazu ziemnego, które są na bieżąco eksploatowane. Występujące na terenie powiatu złoża gazu ziemnego, ze względu na długotrwałą eksploatację są na wyczerpaniu. Trwają natomiast poszukiwania nowych złóż, głównie na dużych głębokościach, praktycznie na terenie całego powiatu. Obok eksploatacji gazu ziemnego istnieją możliwości wydobywania **łupków bitumicznych**, które występują w Karpatach na linii Kuźmina-Siedliska. Niewielkie złoża **rud żelaza** (głównie w postaci sferosyderytów) znajdują się w skałach fliszowych w okolicach Rybotycz i Bełwina, nie mają jednak wartości przemysłowej. W części środkowej i północnej powiatu występują pewne ilości **gipsów i anhydrytów**. Zasoby anhydrytów występują głównie w rejonie Przemyśla, zalegają jednak na dużej głębokości (ok. 2600 m),

przez co nie nadają się do wykorzystania. Ponadto w rejonie Dubiecka występują **złoża torfów**, które są objęte ochroną w postaci rezerwatu Broduszurki. Niewielkie złoża **solii kamiennej** zostały odkryte w Aksmanicach. Koncesje na eksploatację złóż na terenie powiatu przemyskiego zostały wydane przez Starostę Przemyskiego, Marszałka Województwa Podkarpackiego na wydobycie kruszywa i Ministra Środowiska na wydobycie gazu ziemnego.

Gleby

Gleby powiatu przemyskiego należą do lepszych gleb w województwie podkarpackim. W północno-wschodniej części powiatu dominują **czarnoziemy, gleby brunatne i pyłowe** utworzone z lessów oraz utworów pyłowych lessowatych, piasków i glin. W południowej części na obszarach górzystych dominują gleby brunatnei pyłowe. Najlepszymi glebami w powiecie są gleby utworzone z lessów i mady zaliczane przeważnie do klasy II, IIIa, IIIb, a częściowo do klasy I, IVa, i IVb. Większość gleb powiatu charakteryzuje się **kwaśnym odczynem** (ok. 69 % UR), niską zasobnością w **dostępny dla roślin fosfor i potas oraz magnez**. Wśród gleb powiatu przemyskiego utworzonych z lessów przeważają czarnoziemy charakteryzujące się lekko kwaśnym i obojętnym odczynem.

Lasy

Obszar powiatu przemyskiego należy do jednego z bardziej zalesionych w regionie. Lasy powiatu przemyskiego pod względem terytorialnym należą do Nadleśnictw Bircza, Dynów, Krasiczyn, Kańczuga i Jarosław. **Lesistość** na terenie powiatu przemyskiego zajmuje **40,2%** (*GUS 2018*) ogólnej powierzchni powiatu, co daje nam 2 miejsce w Polsce. Najbardziej zalesione obszary leżą na południu, co wynika z niewielkiej gęstości zaludnienia tych obszarów oraz mniej korzystnych warunków przyrodniczych do produkcji rolnej. Lasy zajmują ponad połowę powierzchni następujących gmin: **Krasiczyn (62,4%), Bircza (61,2%) i Fredropol (52,8%)**. Lasy powiatu przemyskiego oprócz walorów użytkowych w postaci pozyskiwanego drewna w celach produkcyjnych, stanowią niezaprzeczalną atrakcję turystyczną, zwłaszcza w połączeniu z malowniczym górskim krajobrazem i czystym środowiskiem naturalnym.

Lasy ze względu na dużą powierzchnię i bogatą bioróżnorodność walorów przyrodniczych stanowią niezwykle dogodne środowisko do uprawiania turystyki i rekreacji.

Ochrona przyrody

Obszarem chronionym na terenie powiatu jest **Park Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego**. **Pogórze Przemyskie**, wznosi się na wschód, aż do granicy państwa, a na południu przechodzi w Góry Słonne. To pasmo jest częścią Gór Sanocko-Turczańskich zaliczanych do Karpat Zachodnich. Pogórze Przemyskie jest najmniej zaludnione i najbardziej zalesione. Wędrując po Pogórzu Przemyskim zdarza się, że przez wiele kilometrów nie napotkamy siedzib ludzkich. Przez wielkie odstępy leśne wiodą asfaltowe i szutrowe drogi, którymi łatwo

dojechać do położonych w karpackiej puszczy placów biwakowych. Można z nich rozpocząć pieszą lub rowerową wędrowkę w głąsę. Jest to doskonała kraina dla turystów marzących o wyprawach w naprawdę dzikie miejsca. Powołując się na Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska **na terenie powiatu przemyskiego istnieją następujące formy ochrony przyrody:**

- Rezerwaty przyrody (14) o powierzchni 1 188,53 ha;
- Parki krajobrazowe (1) o powierzchni 55 939,40 ha;
- Obszary chronionego krajobrazu (1) o powierzchni 29 424,90 ha;
- Obszary Natura 2000 (6);
- Użytki ekologiczne (103) o powierzchni 228,44 ha;
- Stanowiska dokumentacyjne (18) o powierzchni 5,79 ha;
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (1) o powierzchni 100,00 ha;
- Pomniki przyrody (293).

Park Krajobrazowy Pogórze Przemyskiego, fot. Archiwum wydz. PEK

Park Krajobrazowy Pogórze Przemyskiego utworzono w 1991, zajmuje powierzchnię 61 862 h. Pod **względem wielkości jest czwartym parkiem krajobrazowym w Polsce**. Swym zasięgiem obejmuje gminę Bircza, Fredropol. Krasieczyn, Krzywczka i Przemysł oraz miasto i gminę Dubiecko. Obszar Parku obejmuje jedyny w Polsce fragment najbardziej wysuniętych na zachód lesistych pogórze Karpat Wschodnich. Rozległe kompleksy leśne, w postaci buczyn i grądów, stanowią dominujący element krajobrazotwórczy. **Lasy zajmują bowiem 64 % powierzchni Parku**. Najpiękniejsze lasy jodłowo - bukowe oraz dobrze zachowane naturalne buczyny, można podziwiać w wyższych partiach Pogórze, w paśmie Turnicy. Dominującym zbiorowiskiem roślinnym Pogórze jest podgórska forma buczyny karpackiej, w drzewostanie której obok buka występuje dość licznie jodła, a także świerk, jawor i wiąz górski. Wielką osobliwością przyrodniczą Parku są zbiorowiska

kserotermiczne przypominające kwietny step łąkowy (Rybotycze, Makowa). Cennym jest także obecność torfowiska przejściowego i wysokiego w okolicach Dubiecka (m. Bachórzec) objętego ochroną prawną w rezerwacie torfowiskowym "Broduszurki". Najcenniejsze fragmenty Parku objęte są prawną ochroną w **14 rezerwatach przyrody**: „Broduszurki” w Bachórcu, „Brzoza Czarna” w Reczpolu, „Krępak” w Korzeńcu, „Kalwaria Paclawska” w Kalwarii Paclawskiej, „Kopystanka” we wsi Kopysno, „Kozigarb” w Słonnem, „Leoncina” w Tarnawcach, „Przełom Hołubli” w Korytnikach (rezerwat leśny położony jest u podnóża wzniesienia Bukowy Garb (426 m n.p.m.), z którego wypływa potok Hołubla, meandrujący pomiędzy górkami zboczami, tworząc terasy, rozlewiska i głębokie wąwozy), „Reberce” w Woli Korzenieckiej, „Turnica” w Makowej. Na części gruntów Parku utworzono Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Birczańskie”. Ciekawa jest fauna Parku. W dużych kompleksach leśnych mają tu swoją ostoję ssaki: jeleń karpacki, sarna, dzik, ryś i żbik, a z płazów traszka karpacka będąca jedynym wśród kręgowców, karpackim endemitem. Gnieźdzą się tu jastrzębie, pustułki, puchacze, inne gatunki sów, orlik krzykliwy (ok. 10 % populacji krajowej), trzmielojad oraz bocian czarny. Ochroną pomnikową objęto dotychczas ponad 150 obiektów przyrody żywej. Najliczniejsze są lipy i dęby. Najokazalsze drzewa można spotkać w zabytkowych ogrodach i parkach. Przez teren Parku prowadzi sześć szlaków turystycznych o łącznej długości ok. 160 km. Wędrując szlakami można zwiedzić wiele cennych zabytków kultury. Do najcenniejszych należą: zespół kościelno-klasztorny oo. Franciszkanów w Kalwarii Paclawskiej, murowana cerkiew obronna z XV/XVI w. w Posadzie Rybotyckiej oraz zespół zamkowo-parkowy z XVI wieku w Krasiczynie. W Parku jest **11 tras ścieżek przyrodniczo- edukacyjnych**, z których 3 prowadzą po terenie rezerwatów przyrody. Aby chronić bogactwo awifauny utworzono **obszar Natura 2000 "Pogórze Przemyskie"**. Niewiele jest podobnych miejsc, gdzie tak licznie występuje fauna fruwająca. To przede wszystkim orzeł przedni, orlik krzykliwy, gadożer, dzięcioł trójpalczasty, puszczyk uralski, oraz zalatujący tu czasami znad Uralu orzeł cesarski.

Przemysko - Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu obszar chronionego krajobrazu położony wokół Parku Krajobrazowego Pogórze Przemyskiego, pełni rolę jego otuliny o łącznej powierzchni **47 346 ha**. Obszar ten ma charakter podgórski z licznymi, niezbyt wysokimi wzgórzami, poprzecinanymi potokami. Najwyższe wzniesienia dochodzą do 430 m n.p.m. Na piękno krajobrazu tego obszaru składa się mozaikowość pól uprawnych z kompleksami lasów, wiele pomników przyrody, doliny meandrujących rzek oraz pamiątki historyczne i walory kulturowe. Najokazalszymi drzewami pomnikowymi w powiecie są:

- dąb szypułkowy w Kuźminie (gmina Bircza)
- 400-letni dąb szypułkowy w Babicach (gmina Krzywca),
- 2 dęby szypułkowe w wieku 400 i 450 lat w Wapowcach (gmina Przemyśl).

Osobliwością geologiczną są formacje solonośne w Kormanicach i Aksmanicach w gminie Fredropol. Spotkać można rzadkie gatunki zwierząt. Do najciekawszych należą: gronostaj, dzik, kuna leśna; z ptaków występują: jastrząb, myszołów, trzmielojad i bocian czarny, a z gadów żmija zygzakowata.

Rezerваты przyrody charakteryzują się dużą różnorodnością biologiczną. W powiecie przemyskim wyróżniamy rezerваты florystyczne, faunistyczne, krajobrazowe, leśne, torfowiskowe. Na tych terenach ostoje znajdują liczne gatunki chronionych i rzadkich roślin oraz zwierząt i grzybów.

Pogórze Przemyskie szczególnie atrakcyjne jest wiosną. Pojawiają się wtedy łąny zawilców, pierwiosnków i innych geofitów, lasy mieniają się wieloma odcieniami zieleni, a w zdziczałych sadach kwitną drzewa owocowe. Osobliwością przyrodniczą tego obszaru są tereny otwarte przypominające kwietny step łąkowy. To doskonałe miejsce polowań ptaków drapieżnych.

Kobierce różnokolorowych kwiatów pojawiają się także na polach uprawnych. W zbożu czerwienią się maki, a na łąkach żółcą się mlecze.

1.5. Walory kulturowe i turystyczne

Powiat przemyski jest niewątpliwie cennym obszarem pod względem kulturowym i turystycznym. Bogactwo kulturowe tych terenów sięga do najstarszych dziejów istnienia ludzkości. Znane z tych terenów są ślady występowania wyrobów kultur paleolitycznych. Warunki naturalne w tym dogodne położenie i żyzne gleby lessowe, były niemalże idealnym miejscem dla osiedlania się ludności rolniczych począwszy od neolitu aż po czasy współczesne. W okresie średniowiecza ziemie obecnego powiatu przemyskiego były ważnym fragmentem pogranicza polsko-ruskiego, o czym dobitnie świadczy choćby obecność unikalnych w skali całego kraju zabytków romańskich. Przejściowe, a następnie trwałe włączenie Przemysła i okolic do państwa piastowskiego, wraz ze strategicznym znaczeniem tzw. Bramy Przemyskiej, przesądziło o dziejowej randze tych ziem. Stąd **na obszarze powiatu znajduje się ogromna ilość obiektów dziedzictwa kulturowego o istotnym znaczeniu historyczno-turystycznym.**

XVIII-WIECZNY PAŁAC HUMNICKICH W BIRCZY

Projektowy wygląd Pałacu Humnickich. Źródło: UG Bircza

Pałac w Birczy znajduje się na zamkowym wzgórzu na wschód od miejscowości Bircza. Pochodzący z przełomu XVI/XVII wieku, początkowo drewniany dwór o charakterze obronnym otoczony fortyfikacjami. Został przebudowany na przełomie XVIII/XIX wieku stając się rezydencją pałacową. W późniejszych latach ulegał dalszym przekształceniom.

ZESPÓŁ ZAMKOWO-PARKOWY W KRASICZYNI

Zespół Zamkowo – Parkowy w Krasieczynie, fot. Piotr Worosz

Zamek w Krasieczynie to jeden z najpiękniejszych skarbów architektury renesansowo-manierystycznej w Europie. Został zbudowany na przełomie XVI i XVII wieku przez Stanisława Krasickiego i jego syna Marcina.

Zamek otoczony jest jednym z najpiękniejszych parków krajobrazowych w Polsce. Najstarsze założenia parku sięgają XVII wieku i mają charakter geometryczny. Bogactwo gatunkowe roślin, w tym również egzotycznych oraz chronionych, jest dodatkowym atutem krasiczyńskiego parku. Rośnie tu ponad 200 gatunków drzew i krzewów z całego świata. Ogromną zaletą i niewątpliwie niebywałą atrakcją turystyczną są wiekowe dęby, aleje lipowe i bogactwo gatunkowych nasadzeń przyciągają licznych turystów.

ARBORETUM W BOLESTRASZYCACH

Arboretum w Bolestraszcach, fot. Agnieszka Sosnowska

Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytkowych Założeń Ogrodowych i Arboretum w Bolestraszcach położony jest 7 km na północ od Przemyśla w gminie Żurawica. Zajmuje powierzchnię 12,8 ha. Obejmuje swym zasięgiem: park, sad pomologiczny grupujący różnorodność odmian drzew i krzewów owocowych, szkółki oraz klasycystyczny dwór, w którym w XIX w. mieszkał malarz Piotr Michałowski. Na jego terenie mieści się dworek, który pełni rolę Muzeum Przyrodniczego. Arboretum spełnia zadania jako obiekt przyrodniczy, kulturowy, dydaktyczny naukowy. Zajmuje się gromadzeniem i udostępnianiem kolekcji roślin, a także czynną ochroną flory krajowej. W Arboretum można zobaczyć około 1800 gatunków, odmian i form drzew i krzewów, 1200 gatunków roślin zielnych /w tym 600 rodzimych/ i 180 gatunków roślin szklarniowych. Szczególnie interesujące są rośliny wodne żyjące tu na stanowiskach zastępczych i wtórnych: kotewka orzech wodny, paproć wodna, marsylia czterolistna, a także barwne grzybienie. Znalazły tu ostoję dzikie zwierzęta. Są to zarówno ptaki, jak też piękne motyle i trzmiele. W Arboretum prowadzi się dział: dendrologiczny wraz ze szkółkami, roślin rzadkich, zagrożonych i ginących roślin wodnych i bagiennych, roślin użytkowych kolekcje historycznych odmian i form zabytkowych.

TWIERDZA PRZEMYŚL

Źródło: Wydział PEK Starostwa Powiatowego w Przemyślu, rys. Piotr Worosz

Powstała w XIX wieku jako strategiczna infrastruktura wojskowa Austro-Węgier. Na początku XX wieku, była jedną z największych twierdz nowożytnych Europy. Podczas I wojny światowej stała się areną krwawych walk. Walczyli tu między innymi Austriacy, Węgrzy, Rosjanie, Niemcy, Czesi, Polacy, Włosi. Porównywano ją wówczas z francuską twierdzą Verdun, określając Przemyśl mianem Verdun wschodniego frontu. Dziś stała się pomnikiem Bitwy Narodów 1914 - 1915, położonym w przepięknym krajobrazie podkarpackim, na malowniczych wzgórzach, pośród lasów. Obecnie jest jedną z cenniejszych atrakcji historycznych na terenie powiatu przemyskiego. Jest dziedzictwem kultury nie tylko dla mieszkańców Przemyśla, lecz dla wszystkich narodów Europy. Znacznie zniszczona poprzez oblężenia z okresu I wojny światowej, wkomponowała się w teraźniejszy krajobraz obszaru, oddziałując na jego przestrzeń społeczno-kulturową. Dla ochrony pozostałości poszczególnych fortów i ich rewitalizacji dla współczesnych celów turystyki militarnej, zawiązano Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl. Zespół Twierdzy Przemyśl nadaje się do zwiedzania pieszo, na rowerze czy konno (w zimie na nartach śladowych). Z uwagi na to, iż forty posiadają zróżnicowany stopień zachowania oraz zakrzaczenia autorzy planu opracowali tabelę przedstawiającą stopień atrakcyjności poszczególnych fortów zewnętrznego pierścienia.

TWIERDZA PRZEMYŚL została uznana za Pomnik Historii 10 grudnia 2018 roku na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Celem ochrony pomnika historii „Twierdza Przemyśl” jest zachowanie, ze względu na wartości historyczne, naukowe i kompozycyjne oraz autentyczność zespołu dzieł obronnych powiązanych rozbudowaną siecią dróg fortecznych, wybitnego przykładu austriackiej szkoły architektury militarnej, tworzącego niepowtarzalny krajobraz warowny.

CERKIEW ŚW. ONUFREGO W POSADZIE RYBOTYCKIEJ

Cerkiew w Posadzce Rybotyckiej, fot. Zdzisław Szeliga

Cerkiew pod wezwaniem świętego Onufrego w Posadzce Rybotyckiej jest najstarszą murowaną cerkwią w Polsce, a także jedyną o charakterze obronnym, nie mającą żadnego odpowiednika wśród zabytków architektury cerkiewnej w naszym kraju.

Cerkiew powstawała etapami, najstarsze gotyckie fragmenty prezbiterium pochodzą z przełomu XIV i XV wieku. Masywną kwadratową nawę z nadbudowaną wieżą obronną wzniesiono w XV wieku. Najmłodsza część zachodnia z wieżą, kruchtą, babińcem i kaplicą na piętrze powstała przed 1506 rokiem. Wnętrza grubych ścian (z okienkami strzelniczymi) pokrywała polichromia w stylu bizantyjskim, zachowana we fragmentach. Przez długie wieki cerkiew służyła za świątynię monasterską czyli klasztorną. Tradycja głosi, że w połowie XVIII wieku mnisi zakonu bazylianów opuścili klasztor przenosząc się do Dobromiła. Podobno mieszkańcami Posady byli osadzeni tu jeńcy tatarscy, a budowla przez pewien czas służyła za zbór ariański.

ZAMEK DUBIECKO

Zamek Dubiecko, fot. Agnieszka Sosnowska

Najciekawszym zabytkiem Dubiecka jest zespół pałacowo-parkowy. Pierwsze drewniane fortalitium wzniesli tu Kmitowie na początku XVI w. Kolejny właściciel – Stadnicki wybudował murowany zamek. Za czasów Krasickich rezydencja dubiecka przeszła duże przeobrażenia; zamek został przebudowany, a żona Antoniego Krasickiego, Róża z Charczewskich, założyła ogród angielski. Do dziś jeszcze można podziwiać stare, mające po czterysta lat, okazy dębów. Z drzew sprowadzonych i zasadzonych w Dubiecku zachowały się miłorzęby japońskie, sosny amerykańskie, platany klonolistne oraz tulipanowce amerykańskie. W wieku XVIII, zwanym wiekiem filozofów, w zamku urodził się Ignacy Krasicki, późniejszy biskup warmiński i arcybiskup gnieźnieński, poeta i publicysta, jeden z głównych przedstawicieli oświecenia w Polsce. Obecnie w zamku funkcjonuje hotel i restauracja Zamek Dubiecko. Parter głównego budynku zajmuje restauracja. Duże wrażenie robi kamienny skarbczyk ze stylizowanymi krzesłami i stołem oraz fragmentami malowideł na ścianach.

Oprócz wymienionych z krótkim opisem zabytków i lokacji warto wskazać również wiele innych obiektów dziedzictwa kulturowego, jak np. Cerkiew w Piątkowej, Cerkiew w Huwnikach, zabytkowe kościoły i zespoły sakralne w Krasiczynie i Kalwarii Paclawskiej. Powiat przemyski jest również idealnym terenem do uprawiania turystyki rekreacyjnej. Znajduje się tu duża ilość szlaków turystycznych, które można przebyć pieszo, jak również przemierzając poszczególne trasy na rowerze.

1.6. Aktualna i prognozowana sytuacja demograficzna

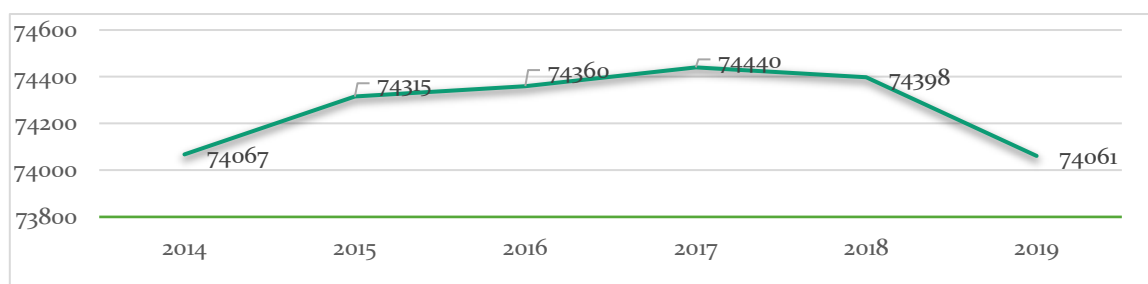
Powiat przemyski zamieszkiwany jest przez **74 061 mieszkańców** z czego **36 930** stanowią kobiety (49,9%), a **37 131** mężczyźni (50,1%) (*GUS 2019*). Gęstość zaludnienia powiatu, która wynosi 61 osób na 1 km², powoduje, że jest on jednym z **najsłabiej zaludnionych powiatów województwa podkarpackiego**. **Największe zaludnienie** przypada na gminy **Żurawica, Orły, Medyka**, natomiast **najmniejsze** to gminy **Bircza, Fredropol i Krasiczyn**. Pod względem samej liczby ludności powiat przemyski **zajmuje 12 miejsce wśród 21**

www.powiat.przemysl.pl

powiatów i 4 miast na prawach powiatu, znajdujących się w województwie podkarpackim. w latach 2002-2019 liczba mieszkańców wzrosła o 4,0%. **Średni wiek mieszkańców wynosi 40,4 lat** i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Struktura demograficzna powiatu w ostatnich latach kształtowała się na podobnym poziomie, tj. powyżej 74 tysięcy mieszkańców. Od 2014 roku następował wzrost liczby ludności, a od roku 2018 zanotowany został nieznaczny spadek.

Wykres 2. Struktura demograficzna w powiecie przemyskim w latach 2014-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Obecnie przyrost naturalny na terenie powiatu przemyskiego jest ujemny i wynosi za rok 2019 -25. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -0,34 na 1000 mieszkańców powiatu przemyskiego.

Tabela 4. Przyrost naturalny na terenie powiatu przemyskiego w poszczególnych gminach i mieście w roku 2019.

Gmina/Miasto	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
Bircza	36	61	61	0
Dubiecko (gmina, miasto)	46	80	108	-28
Fredropol	38	48	51	-3
Krasiczyn	18	39	43	-4
Krzywcza	25	57	58	-1
Medyka	25	64	61	3

Orły	47	84	69	15
Przemysł	47	80	59	21
Stubno	17	30	50	-20
Żurawica	62	121	129	-8
Łącznie w powiecie	361	664	689	-25

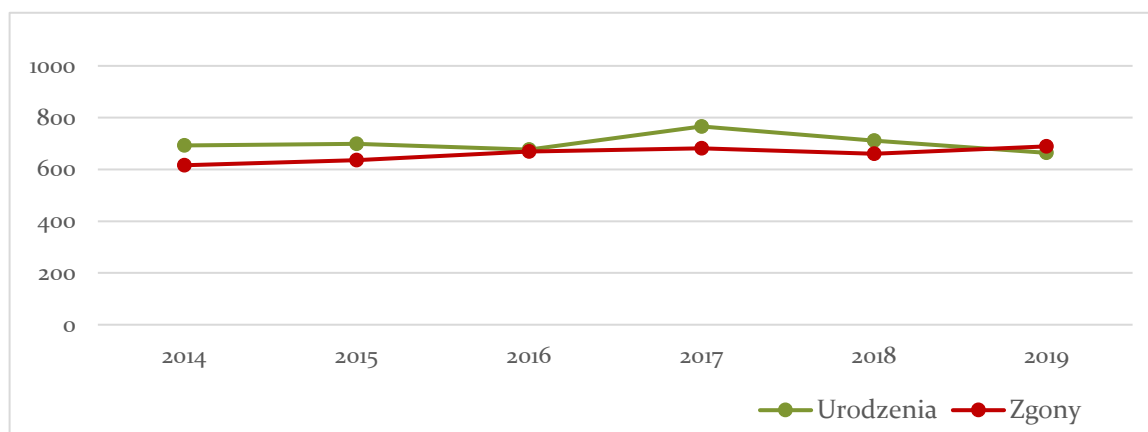
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

W 2019 roku urodziło się 664 dzieci, w tym 49,7% dziewczynek i 50,3% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 405 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,96 i jest mniejszy od średniej dla województwa oraz nieznacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W powiecie przemyskim liczba urodzeń i liczba zgonów od 2014 roku jest bardzo zbliżona. W 2017 roku znacząco przeważała liczba urodzeń (przyrost naturalny: 84, urodzenia: 766, zgonny: 682), natomiast w 2019 roku odnotowano niewielką przewagę liczby zgonów (przyrost naturalny – 25, urodzenia: 664, zgonny: 689).

W 2019 roku mieszkańcy powiatu przemyskiego zawarli **361 małżeństw**, co odpowiada 4,9 małżeństwom na 1000 mieszkańców i jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa podkarpackiego. Odnotowano również 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to mniej od wartości dla województwa podkarpackiego.

Wykres 3. Urodzenia i zgony w powiecie przemyskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Tabela 5. Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat.

Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat	
Płodność kobiet w wieku 15-19 lat	8
Płodność kobiet w wieku 20-24 lat	36
Płodność kobiet w wieku 25-29 lat	72
Płodność kobiet w wieku 30-34 lat	81
Płodność kobiet w wieku 35-39	39
Płodność kobiet w wieku 40-44	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Na przestrzeni ostatnich lat w powiecie przemyskim obserwuje się spadek przyrostu naturalnego, co ma przyczyny w spadku liczby urodzeń spowodowanym odpływem młodych ludzi z terenu powiatu, brakiem miejsc pracy, brakiem mieszkań, nowym modelem rodziny. Drugim czynnikiem kształtującym liczbę ludności, a jednocześnie wpływającym na rynek pracy jest migracja ludności.

Dla przyszłości każdego rejonu sytuacja demograficzna jest elementem bardzo istotnym. Prognoza demograficzna odgrywa ważną rolę przy określaniu strategicznych planów rozwoju powiatu, zdecyduje między innymi o kształcie rynku pracy, potrzebach i kierunkach edukacji, spodziewanych kierunkach migracji, problemach pomocy społecznej.

Tabela 6. Edukacyjne grupy wieku w 2019 roku.

Edukacyjne grupy wieku	Ogółem	Struktura w %	Kobiety	Mężczyźni
Powiat przemyski	74061	100	36930	37131
Suma 3- 24	18105	24,44	8766	9339
3-6	2738	15,12	1357	1381
7-12	4788	26,45	2327	2461
13-15	2269	12,53	1101	1168
16-18	2324	12,84	1072	1252

19-24	5986	33,06	2909	3077
--------------	------	-------	------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

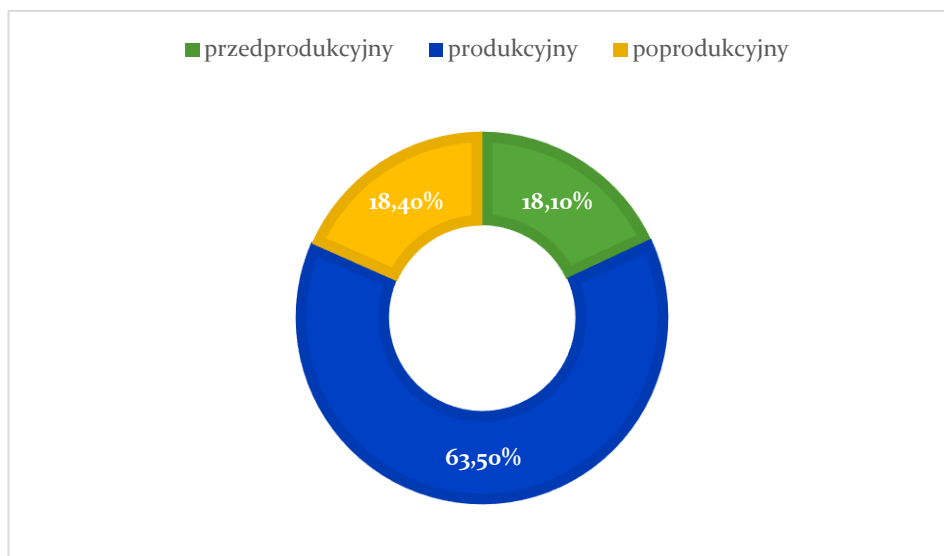
Istotne znaczenie dla poprawy sytuacji demograficznej ma przeważająca liczba osób w wieku produkcyjnym i dużo mniejsza w przedprodukcyjnym. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest o 0,3% większy od tej ostatniej. Najwięcej mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym mają gmina Orły, Krzywca i Medyka. W wieku produkcyjnym najwięcej osób mieszka w gminie Bircza, Przemyśl i Medyka. Natomiast w wieku poprodukcyjnym najwięcej osób znajduje się w mieście i gminie Dubiecko. Najmniej osób w wieku przedprodukcyjnym jest *ex aequo* w gminie Bircza i Przemyśl. W produkcyjnym najmniej jest również w gminie Dubiecko, a w poprodukcyjnym w gminie Medyka.

Tabela. 7. Struktura ludności w gminach i mieście powiatu przemyskiego wg wieku w %.

Gmina/Miasto	Ogółem	W wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
Bircza	100	16,9	65,0	18,0
Dubiecko (gmina, miasto)	100	18,0	61,2	20,7
Fredropol	100	18,4	63,9	17,7
Krasiczyn	100	18,6	63,1	18,3
Krzywca	100	18,7	63,1	18,2
Medyka	100	18,7	64,2	17,2
Orły	100	19,5	62,9	17,7
Przemyśl	100	16,9	64,8	18,3
Stubno	100	18,0	63,5	18,6
Żurawica	100	17,8	63,4	18,7
Łącznie w powiecie	100	18,1	63,5	18,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019

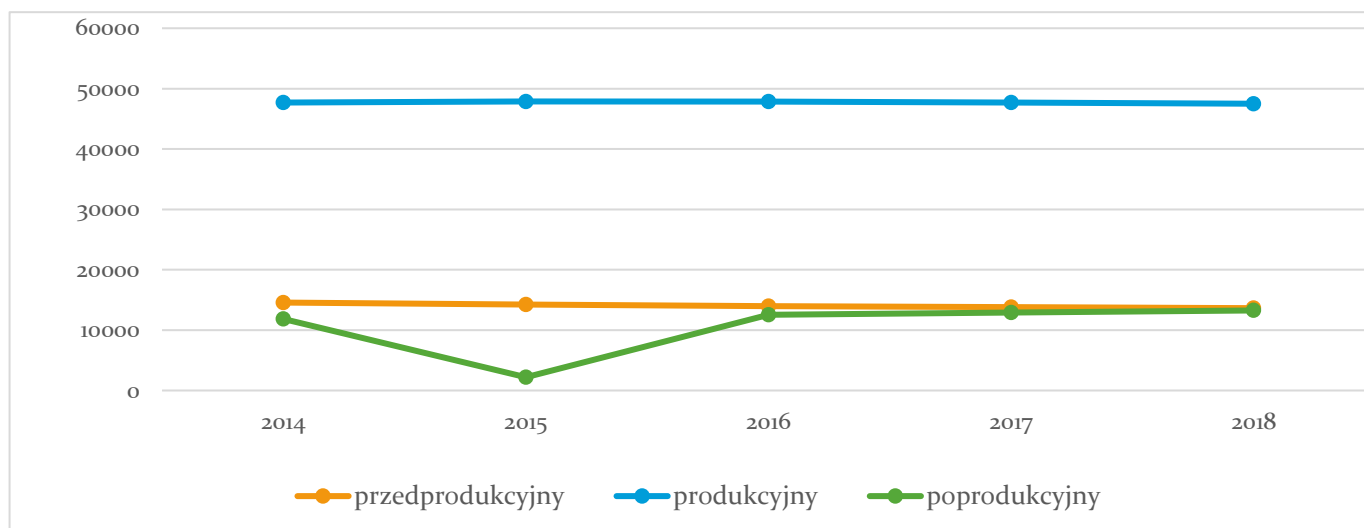
Wykres 4. Struktura wiekowa ludności powiatu przemyskiego w 2019 roku.

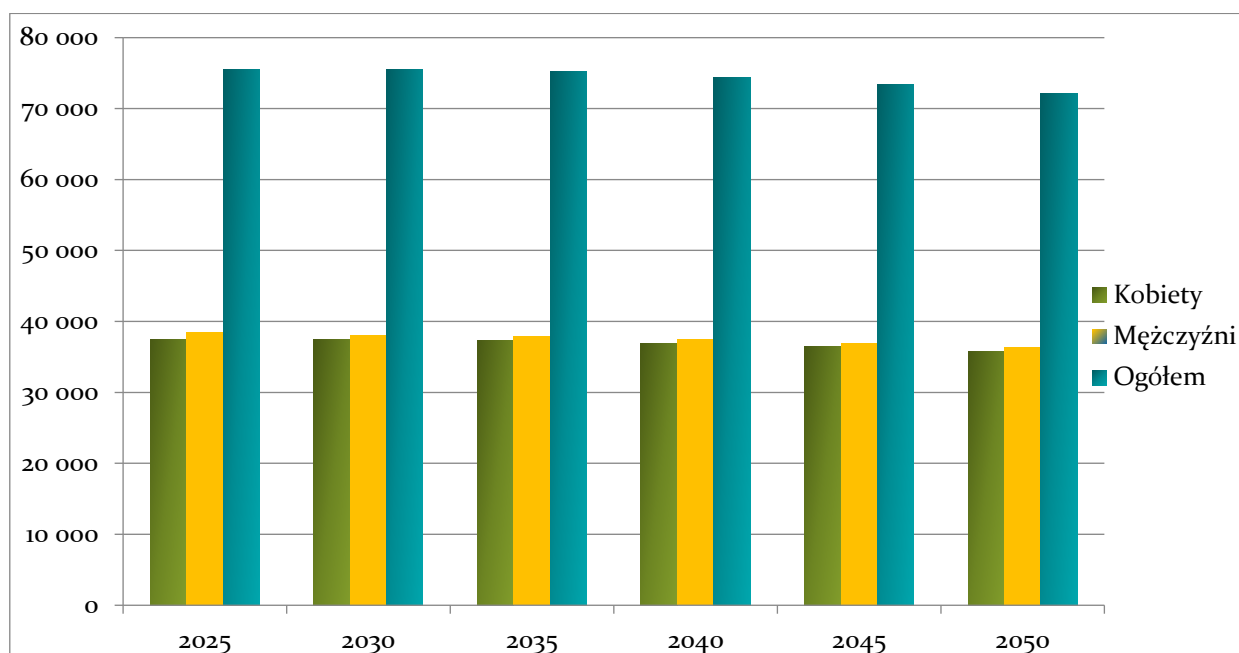
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Od 2014 roku utrzymuje się tendencja spadkowa w każdej grupie wiekowej. Nie są to spadki wielkiego rzędu, jednakże mające na pewno znaczenie w prognozie przyszłej sytuacji powiatu. Tym samym namysł nad poprawą struktury demograficznej w powiecie przemyskim będzie stanowił główną przesłankę do określenia kierunków, priorytetów i celów strategicznych rozwoju powiatu.

Wykres 5. Ludność powiatu przemyskiego wg grup wiekowych w latach 2014-2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

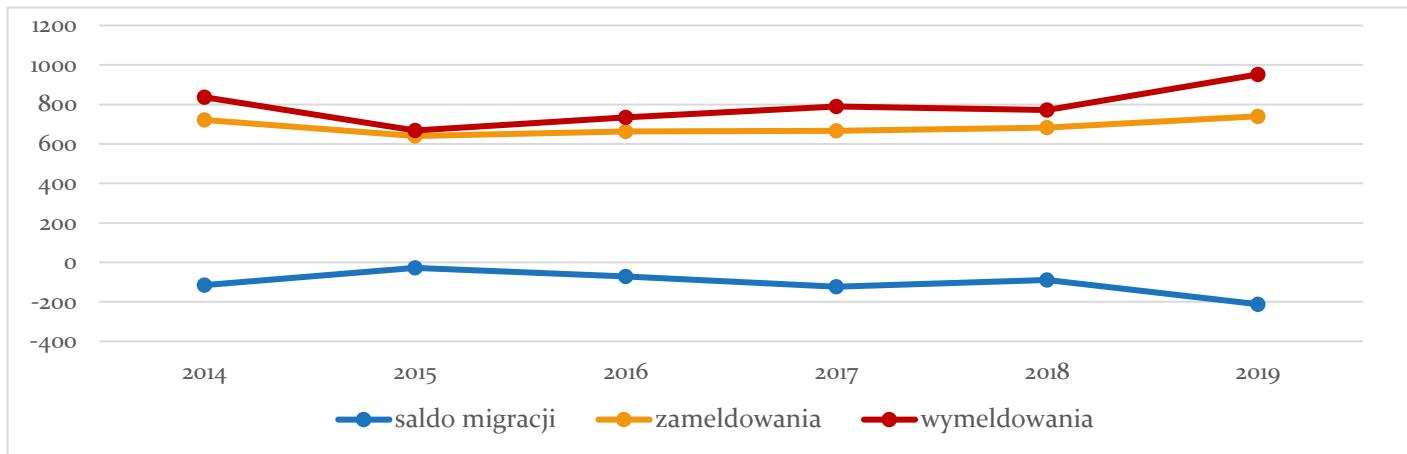
Wykres 6. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu przemyskiego w latach 2025-2050.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

Struktura wiekowa ludności w okresie ostatnich 5 lat utrzymuje się mniej więcej na podobnym poziomie, przy niewielkim spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. **Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności w powiecie przemyskim w roku 2025 powinna zwiększyć się do 75 547 osób, natomiast w przewidywaniach na rok 2050 zakładają spadek do 72 105 osób** (GUS prognoza na lata 2014-2050, opracowanie 2014). Biorąc pod uwagę obecną sytuację demograficzną – ujemny przyrost naturalny, nieznaczny, ale jednak widoczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost w poprodukcyjnym, staje się istotnym wyzwaniem dla obecnej i przyszłej polityki rozwoju powiatu. Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży może spowodować mniejsze zapotrzebowanie na usługi edukacyjne w zakresie wychowania przedszkolnego oraz kształcenia na poziomie podstawowym. Wzrastająca liczba osób starszych będzie wymagała **zwiększenia nakładów na służbę zdrowia i opieki społecznej**. Natomiast dla grupy osób w wieku produkcyjnym konieczne będzie **tworzenie nowych miejsc pracy**. Z kolei w polityce rodzinnej pojawia się istotne wyzwanie związane z problemem z dietnością, co może skłaniać do refleksji nad utworzeniem żłobków gminnych. Niemniej jednak należy podkreślić, że ww. problem jest uwarunkowany niekorzystnymi tendencjami społeczno-gospodarczymi właściwymi dla całego kraju. Istotnym czynnikiem mającym wpływ na demografię regionu jest migracja ludności. W powiecie przemyskim odnotowuje się ujemne saldo migracji i obecnie wynosi ono -212. Oznacza to, że **liczba osób wyjeżdżających jest większa niż przyjeżdżających**. W porównaniu do lat poprzednich utrzymuje się jednak tendencja wzrostowa osób meldujących się w powiecie przemyskim. W roku 2019 na teren powiatu odnotowano napływ ludności w wysokości 740 osób, natomiast w tym samym roku wyjechało z niego 952 osób z czego 21 osób za granicę. W ruchu migracyjnym przeważają kobiety, w roku 2019 wyjechało ich łącznie 507 w tym 4 za granicę, natomiast

mężczyzn 445 – 17 za granicę. Najczęściej wyjeżdżają ludzie młodzi w poszukiwaniu pracy w innych, większych miastach, z reguły są to osoby lepiej wykształcone.

Wykres 7. Migracje ludności w powiecie przemyskim lata 2014-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019

1.7. Gospodarstwa domowe i źródła ich utrzymania

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (z 31 grudnia 2019) w 2019 roku w powiecie przemyskim oddano do użytku 223 mieszkania. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 3,01 nowych lokali. Całkowite zasoby mieszkaniowe w powiecie przemyskim to **20 695 nieruchomości**. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 278 mieszkań. 85,7% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 14,3% na sprzedaż lub wynajem. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 90,68% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 86,92% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 83,55% mieszkań posiada łazienkę, 67,07% korzysta z centralnego ogrzewania, a 49,74% z gazu sieciowego.

1.8. Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Na specyfikę rynku pracy w powiecie przemyskim zdecydowany wpływ ma jego położenie. Powiat przemyski wchodzi w skład powiatów w obszarze południowym o profilu rolniczo – przemysłowym, w których znaczna część społeczeństwa utrzymuje się zarówno z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych jak i w przemyśle i budownictwie, handlu czy usługach. Udział zatrudnienia ludności w rolnictwie wydaje się niezbyt wysoki.

Bezrobocie jest jednym z najdotkliwszych zjawisk społecznych na terenie powiatu – podobne problemy spotykają sąsiednie powiaty i całe Podkarpacie. Sytuacja na rynku pracy w powiecie przemyskim cechuje się jednym z najwyższych poziomów bezrobocia wśród powiatów województwa podkarpackiego. Poniższa tabela prezentuje liczbę osób pracujących w poszczególnych gminach powiatu.

W powiecie przemyskim na 1000 mieszkańców pracuje 90 osób. 50,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 49,7% mężczyźni. **Bezrobocie rejestrowane w powiecie przemyskim wynosiło w 2019 roku 12,5%** (14,3% wśród kobiet i 11,0% wśród mężczyzn). W 2018 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie przemyskim wynosiło 3 582,09 PLN, co odpowiada 74.10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Na wysokie bezrobocie wpływ ma słaba industrializacja powiatu oraz duże połacie terenów objętych programem Natura 2000, jak ma to miejsce w gminie Bircza.

Tabela 8. Liczba pracujących mieszkańców powiatu przemyskiego.

Gmina/Miasto	Ludność w wieku produkcyjnym	Pracujący	Udział % pracujących w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym
Bircza	4310	762	17,68
Dubiecko (gmina, miasto)	5657	688	12,16
Fredropol	3552	281	7,91
Krasiczyn	3301	298	9,03
Krzywca	3085	288	9,33
Medyka	4235	1019	24,06
Orły	5643	738	13,08
Przemysł	6984	890	12,74
Stubno	2457	198	8,05
Żurawica	8276	1537	18,57
Łącznie w powiecie przemyskim	47500	6699	14,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

Największa liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym zamieszkuje gminy: Żurawica, Przemysł, Dubiecko i Orły; najmniej natomiast w gminie Stubno, Krzywca i Krasiczyn. W całym powiecie przemyskim **liczba osób pracujących wynosi 6699** i jest to 14,1 % ludności powiatu w całej grupie w wieku produkcyjnym. Najwięcej osób pracujących zanotowano w gminie Medyka - 24,06% na liczbę mieszkańców w wieku produkcyjnym, a najmniej w gminie Fredropol - 7,91% na liczbę mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wśród aktywnych

zawodowo mieszkańców powiatu przemyskiego 5 786 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 2 248 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -3 538.

- 68,2% aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu przemyskiego pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo),
- 5,8% w przemyśle i budownictwie,
- 9,6% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja),
- 0,5% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).
- Poza rolnictwem indywidualnym najliczniejszą grupę (3235) stanowią pracujący w branży obejmującej działalność finansową, ubezpieczeniową, obsługę rynku nieruchomości oraz działy pozostałe, czyli te znajdujące się w następujących sekcjach PKD: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Administrowanie i działalność wspierająca; Administracja publiczna i obrona narodowa; Obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; Pozostała działalność usługowa. Drugą branżą zatrudniającą największą liczbę mieszkańców powiatu (2024) jest dziedzina obejmująca handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię, informację i komunikację.

Tabela 9. Stan rejestru.

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	4 715
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	204
Przemysł i budownictwo	1 252
Pozostała działalność	3 259
Podmioty nowo zarejestrowane w powiecie przemyskim w 2019 r.	498
Podmioty wyrejestrowane w powiecie przemyskim w 2019 r.	249

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

W powiecie przemyskim w roku 2019 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 4 715 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 3 652 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 498 nowych podmiotów, a 249 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2019 najwięcej (530) podmiotów zarejestrowano w roku 2018, a najmniej (349) w roku 2009. W tym samym okresie najwięcej (382) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (220) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2010 roku.

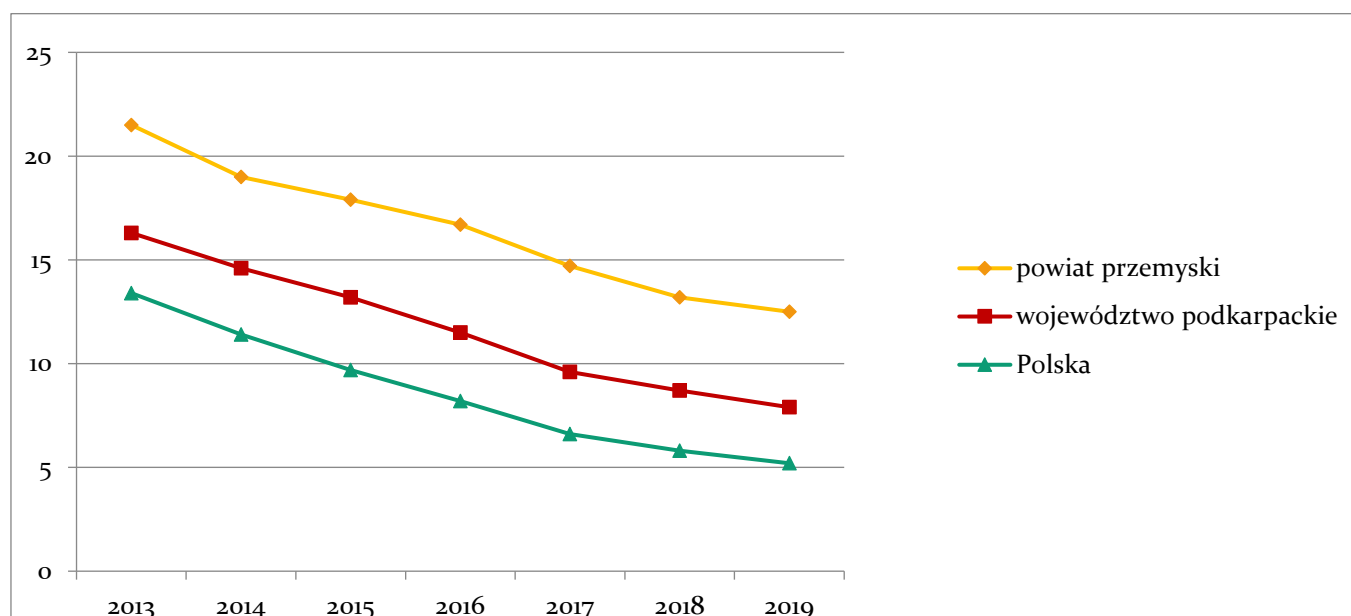
Tabela 10. Podmioty według klas wielkości.

Mikro-przedsiębiorstwa (0-9 zatrudnionych)	4 565
Małe przedsiębiorstwa (10-49 zatrudnionych)	131
Średnie przedsiębiorstwa (50-249 zatrudnionych)	18
Duże przedsiębiorstwa (250-999 zatrudnionych)	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w powiecie przemyskim najwięcej (223) jest stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (4 565) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 4,3% (204) podmiotów jako rodzaj działalności deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaruowało 26,6% (1 252) podmiotów, a 69,1% (3 259) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie przemyskim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (26.4%) oraz budownictwo (23.5%).

Wykres 10. Stopa bezrobocia w latach 2013-2019 w %.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Powyższy wykres obrazuje poziom kształtowania się poziomu bezrobocia w ostatnich 7 latach. Według aktualnych danych liczba bezrobotnych zarejestrowanych wynosi 3465 (GUS 2019). Stopa bezrobocia od 2013 roku przyjmuje tendencję spadkową, zarówno w województwie jak i w całym kraju. W 2013 roku w powiecie przemyskim wynosiła ona 21,5%, w województwie podkarpackim 16,3%, a w kraju 13,4% (GUS 2019). Obecnie

sytuacja prezentuje się następująco: w powiecie przemyskim **12,5%**, w województwie podkarpackim 7,9%, a w całym kraju 5,2% (wynika z najnowszych dostępnych całorocznych danych Głównego Urzędu Statystycznego 2019). Bezrobocie w powiecie przemyskim w 2018 roku wyniosło 13,2 proc. Dla porównania, w 2017 roku wskaźnik ten był na poziomie 14,7 proc. Oznacza to, że stopa bezrobocia w powiecie przemyskim w 2018 roku spadła o 10,20 proc. w stosunku do roku poprzedzającego. Taka różnica w stopie bezrobocia wskazuje na występowanie istotnych problemów na lokalnym rynku pracy. Jednakże ogólna sytuacja na rynku pracy w powiecie przemyskim zmierza w kierunku poprawy. Poniższe dane obrazują skalę i dynamikę zmian w porównaniu do lat wcześniejszych, co finalnie daje lepsze rokowania na przyszłość.

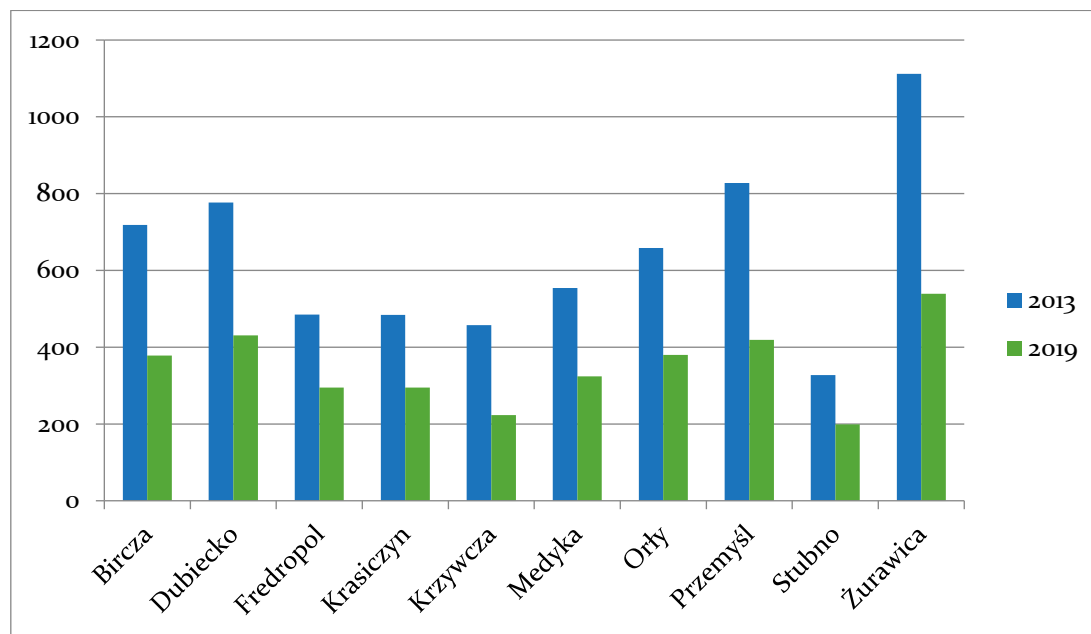
Tabela 11. Bezrobotni powiatu przemyskiego w 2013 i 2019 roku wg płci.

Gmina/Miasto	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2013	2019	2013	2019	2013	2019
Bircza	718	378	354	197	364	181
Dubiecko (gmina, miasto)	777	431	392	212	385	219
Fredropol	485	277	267	130	218	147
Krasiczyn	484	295	250	154	234	141
Krzywca	457	223	237	95	220	128
Medyka	554	324	298	138	256	186
Orły	658	380	336	182	322	198
Przemysł	828	419	422	204	406	215
Stubno	327	199	186	96	141	103
Żurawica	1112	539	556	256	556	283
Łącznie w powiecie	6400	3465	3298	1664	3102	1801

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

W powiecie przemyskim w roku 2013 większą liczbę osób bezrobotnych stanowili mężczyźni stanowiąc 51,53%, natomiast udział procentowy kobiet wynosił 48,47%. Sytuacja zmieniła się z biegiem lat i już w 2019 roku liczba bezrobotnych kobiet przekroczyła połowę (51,98%), a mężczyzn zmalała – 48,02%.

Wykres 11. Bezrobotni w mieście i gminach powiatu przemyskiego w 2013 i 2019 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

W gminie **Bircza** na 1000 mieszkańców pracuje **115 osób**. 37,9% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 62,1% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Bircza wynosiło w 2019 roku **15,1%** (16,4% wśród kobiet i 14,0% wśród mężczyzn).

W mieście i gminie **Dubiecko** na 1000 mieszkańców pracuje **74 osób**. 66,6% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 33,4% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w mieście i gminie Dubiecko wynosiło w 2019 roku **13,1%** (14,7% wśród kobiet i 11,7% wśród mężczyzn).

W gminie **Fredropol** na 1000 mieszkańców pracuje **51 osób**. 70,8% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 29,2% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Fredropol wynosiło w 2019 roku **13,4%** (15,7% wśród kobiet i 11,5% wśród mężczyzn).

W gminie **Krasiczyn** na 1000 mieszkańców pracuje **57 osób**. 68,5% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 31,5% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Krasiczyn wynosiło w 2019 roku **15,4%** (15,9% wśród kobiet i 15,0% wśród mężczyzn).

W gminie **Krzywcza** na 1000 mieszkańców pracuje **59 osób**. 49,0% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 51,0% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Krzywcza wynosiło w 2019 roku **12,4%** (15,9% wśród kobiet i 9,6% wśród mężczyzn).

W gminie **Medyka** na 1000 mieszkańców pracuje **156 osób**. 43,7% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 56,3% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Medyka wynosiło w 2019 roku **13,1%** (16,4% wśród kobiet i 10,3% wśród mężczyzn).

W gminie **Orły** na 1000 mieszkańców pracuje **83 osób**. 42,5% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 57,5% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Orły wynosiło w 2019 roku **11,5%** (13,1% wśród kobiet i 10,2% wśród mężczyzn).

W gminie **Przemysł** na 1000 mieszkańców pracuje **84 osób**. 55,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 44,7% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Przemysł wynosiło w 2019 roku **10,3%** (11,5% wśród kobiet i 9,3% wśród mężczyzn).

W gminie **Stubno** na 1000 mieszkańców pracuje **51 osób**. 66,7% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 33,3% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Stubno wynosiło w 2019 roku **13,8%** (15,7% wśród kobiet i 12,2% wśród mężczyzn).

W gminie **Żurawica** na 1000 mieszkańców pracuje **118 osób**. 45,2% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 54,8% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Żurawica wynosiło w 2019 roku **11,1%** (12,8% wśród kobiet i 9,7% wśród mężczyzn).

Tabela 12. Liczba osób bezrobotnych wg okresu pozostawania bez pracy w powiecie przemyskim.

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bezrobotni w wieku 18-24 pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy	550	345	305	250	192	200
Bezrobotni w wieku 55-64 pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok	306	320	330	289	295	289

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Na w miarę stabilnym poziomie utrzymuje się liczba osób bezrobotnych pozostających długotrwale bez pracy (powyżej 1 roku) w grupie wiekowej 55-64 lata. Od 2014 roku zmalała nieznacznie o 17 osób, a od 2017 roku oscyluje mniej więcej na tym samym poziomie. Znaczny spadek zanotowano natomiast w grupie osób bezrobotnych w przedziale wiekowym 18-24 pozostających bez pracy przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy. Kiedy to w 2014 osób tych było 550, a w 2019 wynosiło 200. Ważnym czynnikiem mającym wpływ na znalezienie pracy jest wykształcenie. O sytuacji bezrobotnych na rynku pracy decyduje przede wszystkim posiadane przez nich wykształcenie oraz wiek. Im wyższy poziom wykształcenia tym lepsza sytuacja na rynku pracy.

Osoby najslabiej edukacyjnie przygotowane do konkurowania o istniejące miejsca pracy mają coraz większe

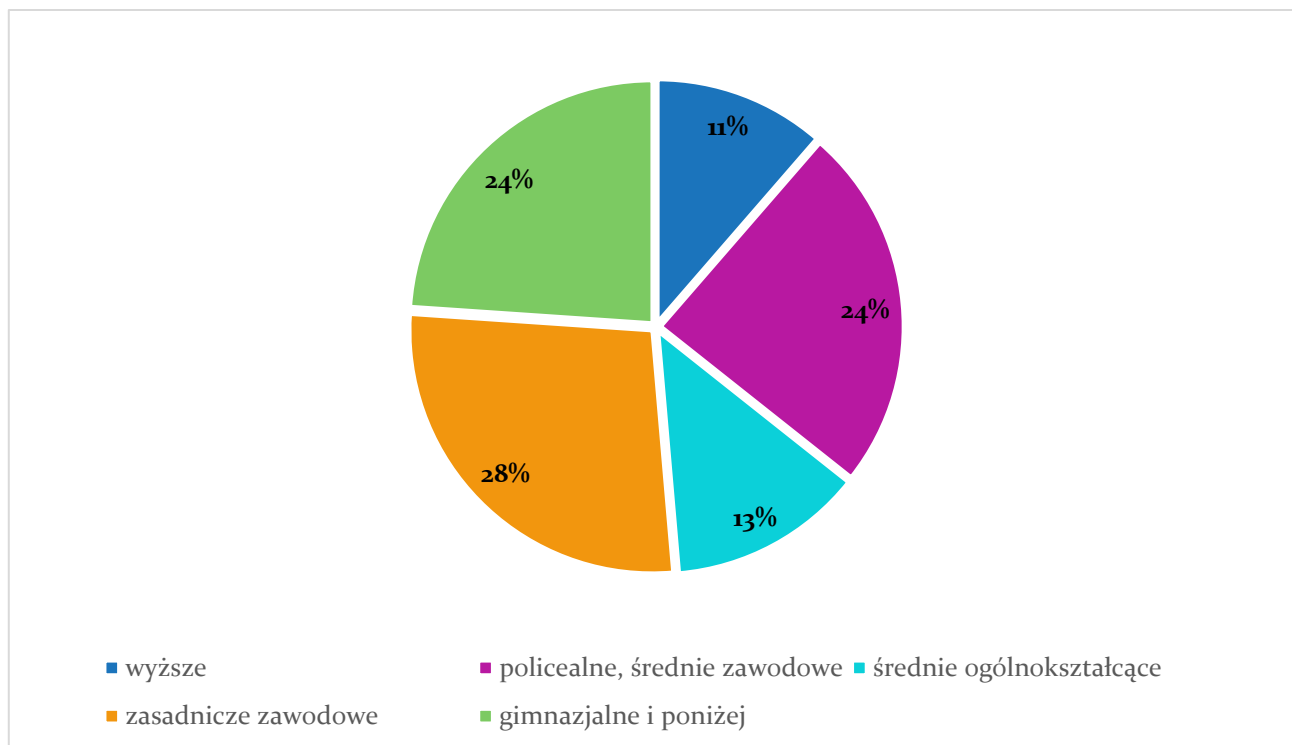
problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Poniższa tabela prezentuje poziom wykształcenia bezrobotnych mieszkańców powiatu przemyskiego w 2019 roku.

Tabela 13. Wykształcenie bezrobotnych w powiecie przemyskim w 2019 roku.

Wykształcenie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Wyższe	394	93	301
Policealne, średnie zawodowe	842	324	518
Średnie ogólnokształcące	449	140	309
Zasadnicze zawodowe	951	603	348
Gimnazjalne i poniżej	829	504	325
Łącznie w powiecie przemyskim	3465	1664	1801

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Wykres 12. Wykształcenie bezrobotnych w powiecie przemyskim w 2019 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

W strukturze wykształcenia bezrobotnych dominuje grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – stanowi ona 28% bezrobotnych. Na równi sytuuje się liczba bezrobotnych z wykształceniem policealnym, www.powiat.przemysl.pl

średnim zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, stanowiąc 24% ogółu i zajmując drugą najliczniejszą grupę. 13% bezrobotnych tworzą osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, a najmniej jest osób z wykształceniem wyższym – 11%.Szczegółowe analizy lokalnego rynku pracy przedstawiane przez Powiatowy Urząd Pracy w Przemyśle, wskazują, że największą grupę osób bezrobotnych w 2020 odnotowano w takich zawodach elementarnych jak: *cukiernik, ekonomista, filozof, historyk, politolog i kulturoznawca, geodeta i kartograf, kucharz, kierowca samochodów osobowych, ogrodnik i sadownik, pedagog, prawnik, rolnik i hodowca, pracownik ds. techniki dentystycznej, specjalista telekomunikacji, specjalista informatyk, pracownik biur podróży*. Zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy powiatu przemyskiego jest natomiast na *agentów ubezpieczeniowych, betoniarzy i zbrojarzy, brukarzy, dekarzy i blacharzy budowlanych, fizjoterapeutów i masażystów, inspektorów nadzoru budowlanego, inżynierów budownictwa, kierowców autobusów, kierowców samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, kierowników budowy, lekarzy, pielęgniarek i położnych, mechaników pojazdów samochodowych, nauczycieli: nauczania początkowego, przedszkolnego, praktycznej nauki zawodu, przedmiotów zawodowych oraz szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, spawaczy, ślusarzy i tapicerów*. Są to zawody deficytowe i brakuje osób bezrobotnych, które mogłyby podjąć pracę w tych zawodach. Za pomocą instrumentu aktywizacji zawodowej, jakimi są odpowiednie szkolenia można zapewnić lokalnemu rynkowi pracy odpowiednio wyszkolonych pracowników w zawodach deficytowych.

Wyzwaniem dla powiatu przemyskiego jest tworzenie nowych miejsc pracy, a także aktywizacja zawodowa mieszkańców na rynku pracy. Wsparciem dla osób chętnych do podjęcia działalności zawodowej jest Powiatowy Urząd Pracy w Przemyśle, realizujący szereg zadań mających na celu poprawę sytuacji osób bezrobotnych. Projekty kierowane są głównie do osób długotrwale pozostających bezrobotnymi, osób młodych mających problem z aktywizacją zawodową. Udzielone formy wsparcia w projektach to m.in. płatne staże, prace interwencyjne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, refundacje kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy dla skierowanego bezrobotnego.

1.9. Edukacja i wychowanie

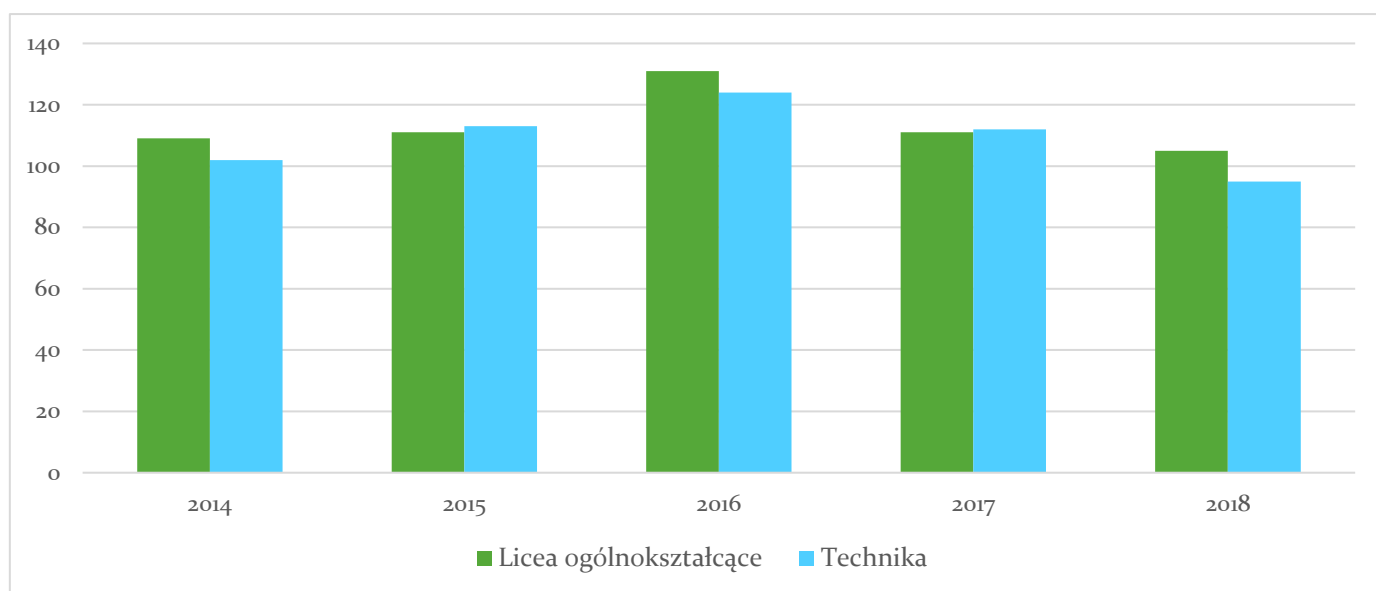
Edukacja jest kluczowym elementem rozwoju społeczeństwa. Od poziomu wykształcenia mieszkańców zależą możliwości znalezienia pracy, a także dalszego rozwoju zawodowego. Im lepsze wykształcenie tym zazwyczaj większa motywacja w poszerzaniu swoich możliwości i podejmowaniu wyzwań. Edukacja i wychowanie to także podstawowy czynnik w kształtowaniu świadomego obywatela, który aktywnie włącza się w życie społeczne swojej wspólnoty i podejmuje starania na rzecz dobra wspólnego. Zasadniczą rolę w celu kształcenia społeczeństwa na terenie powiatu przemyskiego ma organizacja szkolnictwa, którego efektywność finansowania oraz zarządzania przekłada się na osiągnięcia edukacyjne poszczególnych jednostek.

W powiecie przemyskim znajdują się 1 liceum ogólnokształcące i Zespół Szkół Technicznych. W **Liceum Ogólnokształcącym w Dubiecku** w roku 2020/2021 w 6 oddziałach uczy się **105 uczniów**. Natomiast

w **Zespole Szkół im. Aleksandra Fredry w Nienadowej (k. Dubiecka)** na 8 oddziałach uczy się **149 uczniów**. Oferta technikum to m.in. 5-letnie technikum w takich zawodach jak: *technik organizacji turystyki, technik handlowiec, technik hotelarstwa, technik ekonomista, technik spedytor, technik pojazdów samochodowych*. W powiecie przemyskim znajduje się 1 **Branżowa szkoła I stopnia**, w której w 2 oddziałach uczy się **64 uczniów**. Z kolei 3-letnia branżowa szkoła I stopnia oferuje naukę zawodów: *kierowca mechanik, mechanik pojazdów samochodowych*.

W grupie wiekowej 3-24 lata na **poziomie ponadpodstawowym** (16-18 lat) kształcą się 12,8% mieszkańców (12,2% wśród dziewczyn i 13,4% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 17,5 uczniów. 14,5 uczniów przypada na oddział w branżowych szkołach I stopnia. 11,9 uczniów przypada na oddział w technikum dla młodzieży.

Wykres 15. Liczba uczniów w liceach ogólnokształcących i technikum 2014-2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

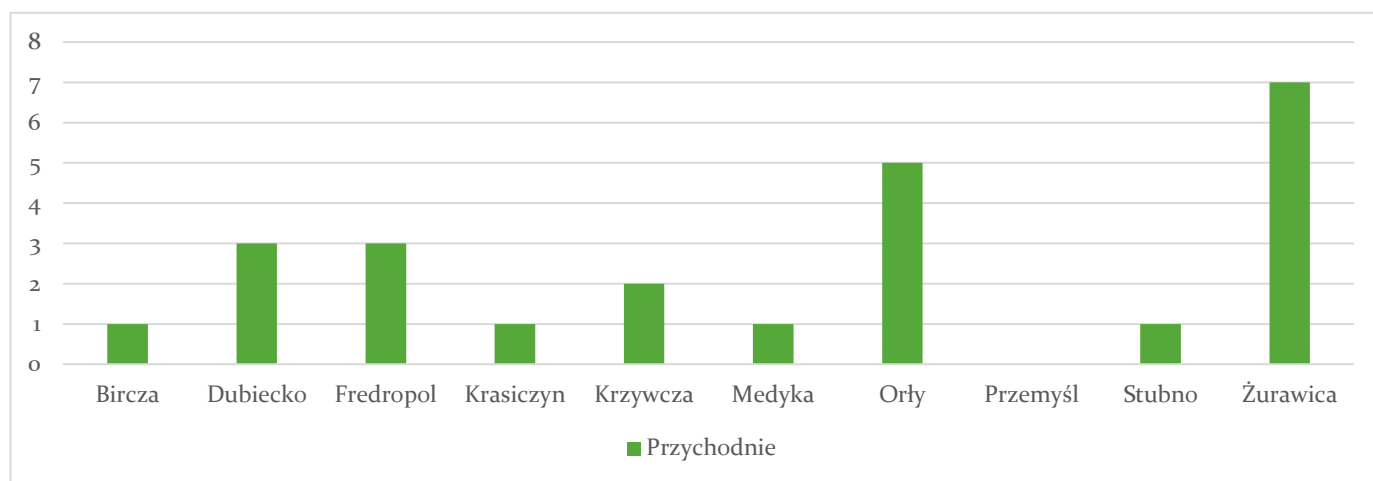
Od 2014 roku liczba uczniów utrzymuje się mniej więcej na podobnym poziomie z przewagą osób uczących się w liceach ogólnokształcących. W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 33,1% mieszkańców powiatu przemyskiego w wieku potencjalnej nauki (33,2% kobiet i 32,9% mężczyzn).

1.10. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Na terenie powiatu przemyskiego istnieją **24 przychodnie, 8 praktyk lekarskich, 7 ogólnodostępnych aptek i 5 punktów aptecznych**. W 2018 roku w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, udzielono ponad 242 tys. porad lekarskich. W przeliczeniu na 1 mieszkańca oznacza to ok. 3 porad rocznie, średnio w województwie takich porad na 1 mieszkańca rocznie przypada ok. 8. Prawdopodobną przyczyną takiej niekorzystnej dla

powiatu przemyskiego różnicy może być gorszy dostęp do placówek podstawowej opieki zdrowotnej. Starzenie się społeczeństwa generuje większą potrzebę nakładów finansowych na opiekę zdrowotną oraz powstawanie nowych placówek medycznych i opiekuńczych. Jest to zarówno wyzwanie dla starostwa powiatowego, jak i województwa podkarpackiego, aby doprowadzić do poprawy funkcjonowania systemu służby zdrowia w powiecie oraz poziomu świadczonych usług. Ważnym elementem jest również edukacja i zwiększenie świadomości mieszkańców o profilaktyce w dbaniu o swoje zdrowie i zdrowym trybie życia.

Wykres 16. Liczba przychodni w poszczególnych gminach powiatu przemyskiego w 2018 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej na terenie powiatu przemyskiego dostępne są świadczenia lecznicze z zakresu usług realizowanych przez lekarza POZ, pielęgniarki środowiskowej POZ, położnej POZ oraz higienistkę/pielęgniarkę szkolną w środowisku nauczania i wychowywania. Dodatkowo funkcjonuje nocna i świąteczna opieka zdrowotna i transport sanitarny. Obecnie w powiecie przemyskim w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są świadczenia lekarza i pielęgniarki przez 13 podmiotów leczniczych w 17 lokalizacjach na terenie 9 spośród 10 gmin powiatu, a także świadczenia opieki położnej POZ, realizowane przez 6 podmiotów leczniczych i 2 praktyki położnicze w 8 miejscach (Lokalna Diagnoza w zakresie Zdrowia i Potrzeb Zdrowotnych Mieszkańców Powiatu Przemyskiego).

Na terenie powiatu przemyskiego funkcjonuje **Wojewódzki Szpital Psychiatryczny im. Prof. Eugeniusza Brzeźckiego w Żurawicy** świadczący usługi w zakresie chorób psychicznych oraz leczenia uzależnień. W ramach umowy z NFZ z usług oferowanych przez szpital mogą korzystać również mieszkańcy innych miejscowości województwa podkarpackiego.

W powiecie przemyskim świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej udzielane są w warunkach domowych, stacjonarnych, ambulatoryjnych oraz dziennych. Tego typu świadczenia realizowane są w 10 lokalizacjach przez 8 podmiotów na rynku publicznym w ramach umów z NFZ. Na terenie powiatu przemyskiego udzielane są również świadczenia z zakresu stomatologii ogólnej, w ramach umowy z NFZ działa 16 podmiotów leczniczych

oraz indywidualnych praktyk lekarskich, w tym 1 specjalizująca się w zakresie stomatologii ogólnej dzieci i młodzieży.

W powiecie przemyskim dostępne są 4 podmioty udzielające świadczeń z zakresu pielęgnacyjnych i opiekuńczych form opieki. Natomiast z opieki paliatywnej i hospicyjnej mieszkańcy mogą skorzystać z Przychodni Rodzinnej nr 1 w Żurawicy, która prowadzi hospicjum domowe. Inne tego typu ośrodki, z których usług mogą skorzystać mieszkańcy powiatu przemyskiego znajdują się w Brzozowie i Jarosławiu.

Na terenie powiatu przemyskiego funkcjonują dwa domy pomocy społecznej dla osób starszych, przewlekle chorych, niepełnosprawnych. Prowadzony przez powiat przemyski **Dom Pomocy Społecznej w Huwnikach** dla osób chorych przewlekle posiada łączną liczbę 100 miejsc, w tym 85 dla osób przewlekle chorych i 15 dla osób w podeszłym wieku. Drugą taką placówką jest **Ekumeniczny Dom Pomocy Społecznej w Prałkowcach**, prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Służebnic.

W powiecie działają dwie placówki opiekuńczo wychowawcze, tj. **Placówka Opiekuńczo Wychowawcza w Nienadowej** oraz **Placówka Opiekuńczo Wychowawcza „Pod Świerkami” w Nienadowej** prowadzone przez powiat o łącznej liczbie miejsc 30. Placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniają dziecku całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewniają korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia.

Od 1999 roku funkcjonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z główną siedzibą w Przemyślu. Realizuje ono zadania w zakresie pomocy społecznej, pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji osób niepełnosprawnych, udzielania pomocy osobom w przewycięzaniu trudnych sytuacji życiowych, usamodzielnianiu się wychowanków oraz integracji ze środowiskiem.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej mającej na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym. Do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zalicza się uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, które prowadzone są przez Towarzystwo Walki z Kalectwem w Korytnikach. Warsztaty współfinansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ze środków samorządu powiatowego. Powiat Przemyski realizuje program „Aktywny Samorząd” finansowany ze środków PFRON w 2020 roku. Program składa się z dwóch modułów. Zadaniem modułu I jest likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową w tym: likwidacja bariery transportowej (np. pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, zakupu i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu); likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym (np. dofinansowanie szkoleń, pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego); likwidacja barier w poruszaniu się (np. pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym); pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej. Natomiast zadaniem dla Modułu II jest pomoc

w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej.

Na terenie powiatu przemyskiego działa **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach**. W sytuacjach kryzysowych udzielane jest schronienie potrzebującym. W Zespole Interwencji Kryzysowej działającym przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie dyżur pełni psycholog, prawnik oraz pracownik socjalny.

1.11. Turystyka i kultura

Zasadniczym elementem w kształtowaniu rozwoju gospodarczego powiatu przemyskiego powinna być inwestycja w turystykę. Walory krajobrazowe i kulturowe stanowią idealne warunki do budowania mocnego zaplecza turystycznego i agroturystycznego. Sprzyjać temu może wspomniane już **zróżnicowane położenia (wyżyny, doliny rzek, obszary nizinne)**, które daje **rozmaitą możliwość w zakresie aktywnego wypoczynku**. Powiat przemyski jest również idealną **bazą wypadową do zwiedzania innych subregionów województwa (Bieszczady) czy państw (Ukraina, Słowacja)**. **Przygraniczne położenie** ułatwia dostanie się stąd **do Lwowa**, wykorzystując przejście graniczne w **Medyce**. Niedaleko również znajduje się **przejście graniczne w Barwinku**, skąd można udać się **na Słowację**. Zasadniczym walorem jest także bliskość Bieszczad, które pozostają wiodącą marką turystyczną województwa podkarpackiego. Niemniej jednak sam powiat przemyski posiada w zakresie turystyki znaczne zasoby własne i potencjał rozwojowy. **Bogactwo kulturowe i liczne obiekty dziedzictwa**, wraz z lepszą polityką informacyjną i zapleczem turystycznym mogłyby cieszyć się jeszcze większym zainteresowaniem i przyciągać odwiedzających z innych regionów kraju bądź zagranicy.

Turystyka

Na terenie powiatu wytyczonych jest **16 szlaków rowerowych, 8 pieszych, 7 ścieżek dydaktycznych oraz szlak architektury drewnianej**. Przez powiat przemyski biegnie również **szlak rowerowy „Green Velo Wschodni Szlak Rowerowy”**, którego najciekawszymi punktami w tym rejonie są **Arboretum w Bolestraszcach, Zamek w Krasiczynie, Zespół Klasztorny w Kalwarii Pałacowskiej, Zamek w Dubiecku oraz Cerkiew w Piątkowej**. Rejon daje wiele możliwości dla rozwoju różnych segmentów turystyki: *turystyki aktywnej, w tym pieszej, konnej, rowerowej oraz sportów wodnych; turystyki wypoczynkowej i agroturystyki*, dzięki swojemu malownicznemu **położeniu nad rzeką San**; turystki kulturowej ze względu na swoje **walory historyczne i pozostałości zamierzchłych czasów, w tym turystki militarnej**.

Powiat przemyski angażuje się w wiele własnych projektów wspierających rozwój turystyki i kultury, a także wykorzystuje możliwości związane z pozyskiwaniem środków unijnych. W planach jest utworzenie Transgranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Brama Przemyska”. Projekt ten realizowany wraz ze Stowarzyszeniem Euroregionu Karpackiego Polska, obejmuje po stronie polskiej tereny powiatów-przemyskiego, lubaczowskiego, jarosławskiego, przeworskiego oraz miasto Przemyśl; po stronie ukraińskiej

natomiast rejony – Mościcki, Jaworowski, Drohobycki, Samborski i Lwowski. Celem TOF będzie m.in. rozwój infrastruktury turystycznej. Powiat przemyski włącza się również w projekt promocji polsko słowackiej części Karpat „Etno Carpathia”, którego główną ideą jest rozwój i promocja dziedzictwa kulturowego pogranicza polsko-słowackiego poprzez opracowanie produktu turystycznego opartego o zasoby kultury karpackiej. Oprócz tego w 2019 roku zrealizowano także projekt pt. „Bliżej Powiatu”, zorganizowany przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Książyc. W ramach tego projektu odbyły się m.in. rajdy rowerowe po fortach Twierdzy Przemysł.

Znalezione na tym obszarze pozostałości po bytowaniu kultur archeologicznych z okresu wpływów rzymskich w postaci artefaktów trafią do **Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej** będą na pewno dodatkową atrakcją i zachętą dla zwiedzających region powiatu przemyskiego. Obecne tereny powiatu przemyskiego obfitują w **ślady kultury materialnej dawnych społeczeństw** i są od lat przeczesywane przez badaczy poprzez szereg badań nieinwazyjnych, a następnie inwazyjnych w charakterze ratowniczych badań archeologicznych, jak m.in. to w Malhowicach. Dla osób zainteresowanych zamierzchną przeszłością jest to z pewnością atrakcyjny rejon do dalszej penetracji i prowadzenia badań naukowych nad osadnictwem tych terenów.

Z uwagi na bardzo znaczący potencjał turystyczny istnieje duża potrzeba tworzenia **infrastruktury turystycznej**, czyli **tworzenia baz noclegowych, hotelowych, campingowych i agroturystycznych oraz zaplecza gastronomicznego**. Według aktualnych danych na terenie powiatu przemyskiego znajduje się 5 hoteli oraz 6 obiektów hotelowych i wiele kwater agroturystycznych. Ogółem na terenie całego powiatu przemyskiego dostępnych jest 712 miejsc noclegowych. **W roku 2019 odnotowano meldunek turystów zagranicznych w liczbie 4944 w tym najwięcej z Niemiec, Francji i Austrii**, z których część jest zapewne miłośnikami turystyki militarnej. Do najczęściej zwiedzanych miejsc z największą bazą noclegową należy **Krasiczyn z hotelem na Zamku** i okazałym ogrodem otaczającym jego mury. W miejscowości Słonne znajduje się pole namiotowe, a także ośrodek wypoczynkowy „**Zielona Polana**” z interesującą ofertą turystyczną, nieopodal szlaku turystycznego. Możliwości noclegowe stwarza również funkcjonujący na zasadach komercyjnych **Zamek Dubiecko**.

Kultura

W powiecie przemyskim funkcjonują domy i ośrodki kultury. Według aktualnych danych status publiczny ma obecnie 38 placówek, w tym obiekty przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich: 7 (*przystosowane wejście do budynku: 6, udogodnienia wewnątrz budynku: 4*). W powiecie przemyskim 11 instytucji posiada sale widowiskowe, w których znajduje się 1 630 standardowych miejsc dla widzów. W roku 2019 zorganizowano 1342 imprezy, w których wzięły udział 41 652 osoby. Organizowane były m.in. seanse filmowe, wystawy, festiwale i przeglądy artystyczne, koncerty, prelekcje, spotkania i wykłady, imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne i wiele innych. W ramach programu Etno Polska 2020 we wrześniu 2020 roku na Zamku w Krasieczynie odbył się **Festiwal na Styku Kultur**. Była to III edycja festiwalu organizowana przez Fundację Pro Arte et Historia.

Celem projektu było wzmocnienie lokalnej tożsamości kulturowej poprzez popularyzację wiedzy o dziedzictwie historyczno-kulturowym regionu. Projekt dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury.

Według danych z 2019 w powiecie przemyskim działały **33 biblioteki i filie publiczne posiadające księgozbiór liczący 253 201 wolumenów**. Odnotowano w nich 5112 czytelników (GUS 2019).

Komputeryzacja bibliotek publicznych w 2019 roku:

- komputery użytkowane w bibliotece ogółem: 90
- dostępne dla czytelników: 59
- komputery podłączone do Internetu dostępne dla czytelników: 59
- biblioteki, które umożliwiają korzystanie z Internetu bezprzewodowego: 19
- biblioteki, które posiadają dostęp do Internetu szerokopasmowego: 12
- biblioteki, które oferują katalog on-line: 1

Według danych z 2019 w powiecie przemyskim działała 1 biblioteka powiatowa posiadająca księgozbiór liczący 7 641 wolumenów. Odnotowano 111 czytelników (użytkowników aktywnie wypożyczających) w ciągu roku.

W powiecie przemyskim działa także wielu twórców, tworzą oni w różnych dziedzinach:

Gmina Bircza:

1. Alfreda Stadnik - malarstwo
2. Mariusz Drel - malarstwo
3. Maria Wasiewicz - malarstwo
4. Franciszek Żurowski - malarstwo
5. Eugenia Wirkus - rękodzieło
6. Anna Brodzicka - rękodzieło
7. Zofia Biłas - rękodzieło
8. Michał Karczmarz - rękodzieło
9. Stanisław Ruda - rzeźba
10. Agata Lalik - poezja i proza
11. Mariusz Kopczak - poezja i proza
12. Wiesław Hop - poezja i proza

Miasto i Gmina Dubiecko:

1. Beata Galej – szkółkarstwo
2. Jerzy Wandrowski – szkółkarstwo
3. Joanna Staszkievicz – malarstwo
4. Regionalna Izba Pamięci – zbiór eksponatów ludowych m.in. rękodzieła

5. Helena Maszczak - malarstwo
6. Maria Jureczko - malarstwo
7. Joanna Staszkiwicz – malarstwo
8. Anna Sopol – rękodzielnicwo
9. Kazimiera Pinkowicz - rękodzielnicwo

Gmina Fredropol:

1. Agnieszka Wydrzyńska – ikony
2. Jacek Wydrzyński - rzeźba

Gmina Krasiczyn:

1. Artur Piętka – rzeźba
2. Adam Wojdylak – rzeźba
3. Iwona Kraus – malarstwo
4. Andrzej Amarowicz – malarstwo
5. Artur Piętka – malarstwo
6. Magdalena Błachut – rękodzieło artystyczne
7. Wojciech Olszański – rękodzieło artystyczne
8. Monika Winiarska – rękodzieło artystyczne
9. Agata Rodzeń – rękodzieło artystyczne
10. Beata Kisała – rękodzieło artystyczne
11. Anna Wojciechowska – rękodzieło artystyczne

Gmina Krzywcza:

1. Karol Palczak – malarstwo
2. Alicja Król – muzyk, założycielka miejscowych zespołów i chórów
3. Agnieszka Rysz - koszykarstwo i inne rękodzielnicwo
4. Mieczysław Fednar - malarstwo, rzeźba
5. Krzysztof Pękalski - rzeźba w drewnie
6. Danuta Sapa - malarstwo

Gmina Medyka:

1. Władysław Zych – rzeźba, malarstwo, poezja

Gmina Przemyśl:

1. Zbigniew Bednarczyk – rzeźbiarstwo, malarstwo, wyroby fajczarskie

Gmina Stubno:

1. Maria Derba – rzeźba
2. Jan Buksa – rzeźba
3. Irena Hnatów – haft krzyżykowy
4. Janina Hajduk - haft krzyżykowy
5. Danuta Ochenduszkiewicz - haft krzyżykowy
6. Renata Kupiec – kwiaty z bibuły
7. Lew Irena – rękodzieło
8. Nycz Bernadetta – rękodzieło

1.12. Usługi administracyjne

Na prawidłowe funkcjonowanie oraz rozwój powiatu wpływa sprawna organizacja administracji lokalnej. Główną jednostką powiatowej administracji jest Starostwo Powiatowe w Przemyślu oraz powiatowe jednostki organizacyjne. W skład najwyższego kierownictwa Starostwa Powiatowego wychodzą: Starosta Przemyski, Wicestarosta Przemyski, Sekretarz powiatu oraz Skarbnik powiatu. W sprawach finansowych decyzję podejmuje Zarząd Powiatu Przemyskiego, w skład którego wchodzi: Starosta Przemyski – Przewodniczący Zarządu Powiatu, Wicestarosta – Członek Zarządu oraz 3 Członków Zarządu powołanych z Rady Powiatu. Władzą uchwałodawczą jest Rada Powiatu, składającej się 19 radnych i 5 Komisji (Rewizyjna; Skarg, Wniosków i Petycji; Budżetowo-Finansowa; Rozwoju Gospodarczego, Bezpieczeństwa, Rolnictwa i Ochrony Środowiska; Spraw Społecznych, Edukacji i Kultury). W strukturze organizacyjnej starostwa znajduje się następujące wydziały: Wydział Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich, Wydział Komunikacji i Dróg, Wydział Urbanistyki, Architektury i Budownictwa, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Edukacji, Kultury i Promocji, Wydział Ochrony Środowiska, Leśnictwa i Rolnictwa, Biuro Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności, Inspektor ochrony danych osobowych, Pełnomocnik ds. ochrony informacji niejawnych, Wydział Geodezji, Kartografii, Katastru, Gospodarki Nieruchomościami i Mieniem Powiatu, Wydział Finansowo – Księgowy, Biuro Obsługi Rady i Zarządu Powiatu oraz Zespół Radców Prawnych, Powiatowy Rzecznik Konsumentów, Geolog Powiatowy, Stanowisko ds. kontroli gospodarki finansowej, Stanowisko ds. zamówień publicznych, stanowisko ds. funduszy europejskich oraz Powiatowy Rzecznik Prasowy. Koordynacją pracy poszczególnych wydziałów zajmują się ich naczelnicy, a kwestie kompetencji wydziałów reguluje wewnętrzny regulamin organizacyjny.

W skład jednostek organizacyjnych powiatu wchodzi:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przemyślu,
- Zarząd Dróg Powiatowych w Przemyślu,
- Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Przemyślu,

- Dom Pomocy Społecznej w Huwnikach,
- Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Nienadowej,
- Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Pod Świerkami” w Nienadowej,
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach,
- Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Przemysłu,
- Zespół Szkół im. A. Fredry w Nienadowej,
- Liceum Ogólnokształcące w Dubiecku,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Przemysłu,
- Powiatowy Urząd Pracy w Przemysłu,
- Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Przemysłu,
- Powiatowe Centrum Terapii Środowiskowej i Integracji w Nienadowej.

Na dzień 31 grudnia 2020 roku w Starostwie Powiatowym w Przemysłu zatrudnionych było 116 osób, 115,2 etatu w tym 88 osób na stanowiskach urzędniczych. Pozostałe to stanowiska obsługi: 5 osoby, i pomocnicze: 23 osób. Starostwo Powiatowe inwestuje w podnoszenie kwalifikacji i ulepszenie systemu pracy urzędu. W tym celu w 2019 roku zakupiony został serwer do funkcjonowania elektronicznego obiegu dokumentów dla Starostwa Powiatowego w postaci programu EL-DOK.

Starostwo Powiatowe podejmuje szereg działań związanych ze współpracą międzynarodową, jako ambasador rejonów ukraińskich w UE, w 2018 roku pośredniczył w podpisaniu listu intencyjnego w sprawie podpisane porozumienia pomiędzy Rejonem Pustomyty na Ukrainie i Saarpfalz-Kreis w Niemczech. Wspólnym polem działań mają być edukacja, polityka społeczna, opieka zdrowotna, ekonomia i rozwój regionalny, ratowanie przyrody i krajobrazu, historia, kultura i turystyka. Pierwszym działaniem w wymianie kulturalnej między rejonami był występ chóru Schuberta z Niemiec we Lwowskiej Filharmonii.

1.13. Organizacje pozarządowe

Na terenie powiatu przemyskiego dużą rolę odgrywają organizacje pozarządowe. Są to organizacje działające na rzecz konkretnego interesu, ale ich celem nie jest osiągnięcie zysku. Organizacje pozarządowe często nazywane są trzecim sektorem, obok sektora publicznego i rynkowego, jednakże są one prywatne i powstają wyłącznie z inicjatywy ich założycieli – osób prywatnych działających w interesie publicznym. W rejonie powiatu przemyskiego działają również organizacje pożytku publicznego takie jak:

GMINA BIRCZA

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie Działające Przy Zespole Szkół W Birczy "Tworzymy Lepszą Przyszłość"
2. Stowarzyszenie Wspierające Rozwój Edukacji Na Obszarach Wiejskich "Szansa"
3. Stowarzyszenie "Sportowy Duch" w Birczy
4. Stowarzyszenie Pomocy Zwierzętom Bezdomnym "Amicus"

5. Stowarzyszenie Aktywni Lokalnie
6. Towarzystwo Aktywnych Kobiet w Birczy
7. Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze
8. Brand Allocation

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Birczy
2. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Kuźminie.
3. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Hucie Brzuskiej
4. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Lipie
5. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Rudawce
6. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Leszczawie Górnej
7. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Brzeżawie
8. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Nowej Wsi
9. Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Starej Birczy

KLUB SPORTOWY

1. Birczański Klub Sportowy „Leśnik”

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Birczy
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Borownicy
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Sufczyni
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Żohatynie
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Leszczawie Dolnej
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Kuźminie
7. Ochotnicza Straż Pożarna w Hucie Brzuskiej
8. Ochotnicza Straż Pożarna w Brzeżawie
10. Ochotnicza Straż Pożarna w Leszczawce

MIASTO I GMINA DUBIECKO

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie „Szkoła Marzeń”
2. Stowarzyszenie Przyjaźni i Współpracy pomiędzy gminą Dubiecko w Rzeczypospolitej Polskiej, a merostwem Azay Le Rideau we Francji z siedzibą w Dubiecku
3. Stowarzyszenie „Warto Mieć Marzenia”
4. Stowarzyszenie „SOLI DEO”
5. Stowarzyszenie Przyjaciół Miejscowości w Nienadowej
6. Stowarzyszenie Pasjonatów Paleontologii w Dubiecku
7. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Zasania
8. Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół im. Aleksandra Fredry
9. Stowarzyszenie „Ekologiczna Wspólnota Środowiskowa”
10. Lokalna Grupa Działania „Pogórze Przemysko – Dynowskie”
11. Stowarzyszenie „Dobry start – dobra przyszłość”
12. Stowarzyszenie „Człowiek przyszłości”
13. Stowarzyszenie „Duch Pogórza”

14. Gminne Stowarzyszenie Kobiet w Dubiecku
15. Fundacja „Ułani Króla Jana”
16. Fundacja Oazy życia, Ciszy i Spokoju
17. Społeczne Ognisko Kulturalne „Śliwniczanka”
18. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Dubieckiej
19. Zespół Pieśni i Tańca „SANOWIACY”

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Nienadowej
2. Koło Gospodyń Wiejskich Wybrzeże „Sobótki”
3. Koło Gospodyń Wiejskich w Słonnem
4. Koło Gospodyń Wiejskich w Przedmieściu Dubieckim
5. Koło Gospodyń Wiejskich „Bachórczanki” w Bachórcu
6. Koło Gospodyń Wiejskich w Kosztowej
7. Koło Gospodyń Wiejskich w Drohobyczce

KLUB SPORTOWY

1. Uczniowski Klub Sportowy
2. Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy
3. Klub Sportowy „Pogórze”
4. Klub Sportowy „FALA”
5. Akademia Piłkarska „Orlęta”
6. Jeździecki Klub Sportowy „DRAGON”

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Sielnicy
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Dubiecku
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Przedmieściu Dubieckim
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Śliwnicy
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Tarnawce
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Słonnem
7. Ochotnicza Straż Pożarna w Bachórcu
8. Ochotnicza Straż Pożarna w Drohobyczce
9. Ochotnicza Straż Pożarna w Kosztowej
10. Ochotnicza Straż Pożarna w Nienadowej
11. Ochotnicza Straż Pożarna w Hucisku Nienadowskim

GMINA FREDROPOL

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Książyc

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Kormanicach
2. Koło Gospodyń Wiejskich w Fredropolu
3. Koło Gospodyń Wiejskich w Darowicach
4. Koło Gospodyń Wiejskich w Książycach

5. Koło Gospodyń Wiejskich w Nowych Sadach
6. Koło Gospodyń Wiejskich w Nowosiólkach Dydyńskich
7. Koło Gospodyń Wiejskich w Sierakoścach
8. Koło Gospodyń Wiejskich w Kupiatyczach

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Książcach
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Kupiatyczach
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Młodowicach
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Fredropolu
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Kalwarii Paclawskiej
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Huwniakach

KLUB SPORTOWY

1. Ludowy Klub Sportowy „Wiar” w Huwniakach
2. Uczniowski Klub Sportowy „Unia Fredropol”

GMINA KRASICZYN

STOWARZYSZENIA

1. Grupa Śpiewacza „KRASICZANKI” z Krasiczyna

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Rokszycach
2. Koło Gospodyń Wiejskich w Krasiczynie
3. Koło Gospodyń Wiejskich w Tarnawcach
4. Koło Gospodyń Wiejskich w Krzeczkowej
5. Stowarzyszenie Aktywna Dybawka

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Krasiczynie
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Śliwnicy
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Tarnawcach

KLUB SPORTOWY

1. Klub Sportowy „KORONA” w Olszanach

GMINA KRZYWCZA

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie „Jesteśmy razem w Ruszelczycach”
2. Stowarzyszenie „Dla edukacji” w Reczpolu
3. Stowarzyszenie „W dolinie Sanu” w Babicach
4. Stowarzyszenie „Otwarta dłoń” w Reczpolu
5. Przedsiębiorstwo Społeczne MassMedia San w Krzywczy

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Skopowie
2. Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich z Gminy Krzywca

KLUB SPORTOWY

1. Parafialny Klub Sportowy „UNUM” w Babicach

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Babicach
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Bachowie
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Skopowie
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Ruszelczycach
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Krzywcy
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Reczpolu
7. Ochotnicza Straż Pożarna w Średniej

GMINA MEDYKA

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie „Integracja – Siedliska”
2. Stowarzyszenie mieszkańców Wsi Torki „Nie Tylko Dla Siebie”
3. Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Medyckiej
4. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Leszna
5. Stowarzyszenie Wędkarskie w Torkach
6. Stowarzyszenie „Belferek” w Medyce
7. Zielone Wzgórza Podkarpacia w Jaksmanicach
8. Klub Seniora Platan

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Medyckie Koło Gospodyń Wiejskich

KLUB SPORTOWY

1. Ludowy Klub Sportowy „Bizon” Medyka,
2. Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Torki
3. Ludowy Klub Sportowy „Fort” Jaksmanice
4. Ludowy Klub Sportowy „Fenix” Leszno
5. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „San” Hurko – Hureczko
6. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Jagiellonka” w Medyce

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Hureczku
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Hurku
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Lesznie
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Medyce
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Torkach

GMINA ORŁY

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich „Walawianki”,
2. Stowarzyszenie „Wspólna Sprawa” - Drohojów
3. Stowarzyszenie „Aktywni Razem”- Zadąbrowie
4. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Hnatkowice „Razem do celu”
5. Stowarzyszenie „Niziny Razem”
6. Stowarzyszeniu „Gospodynie Wiejskie z Nizin”
7. Stowarzyszenie „Nasze Małkowice”
8. Stowarzyszenie „Kreatywni Razem”- Ciemięrzowice
9. Stowarzyszenie Tradycja i Nowoczesność”
10. Stowarzyszenie Przyjaciół Szkolnego Zespołu Ludowego Ziemi Przemyskiej
11. Stowarzyszenie Kulturalne Orły
12. Stowarzyszenie Społeczno – Edukacyjne „Mała Ojczyzna” w Walawie

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Olszynie

KLUB SPORTOWY

1. Klub Sportowy „NIZINY” w Nizinach
2. Klub Sportowy „Korona” w Trójczycach
3. Klub Sportowy „WESOŁA” w Zadąbrowiu
4. Ludowy Klub Sportowy Walawianka w Walawie
5. Gminny Klub Sportowy Orły
6. Towarzystwo Sportowe „BIAŁO – CZERWONI 2001 KASZYCE” w Kaszycach

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Orłach
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Nizinach
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Kaszycach
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Walawie
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Ciemięrzowicach
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Waclawicach
7. Ochotnicza Straż Pożarna w Drohojowie
8. Ochotnicza Straż Pożarna w Małkowicach
9. Ochotnicza Straż Pożarna w Duńkowiczkach
10. Ochotnicza Straż Pożarna w Olszynie
11. Ochotnicza Straż Pożarna w Hnatkowicach

GMINA PRZEMYSŁ

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie AMICUS COGITO
2. Stowarzyszenie im. ks. Jana Twardowskiego działające na rzecz rozwoju Hermanowic
3. Stowarzyszenie Mieszkańców oraz Sympatyków Ostrowa i Ziemi Przemyskiej „ADSUM”
4. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Przemyskiej
5. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych

6. Stowarzyszenie Miłośników Łętowni i Bełwina
7. Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych "JAWOR" w Nehrybce SIL "JAWOR" w Nehrybce
8. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Ujkowice
9. Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych "NASZE DZIECI"
10. Stowarzyszenie Ostrowianie Razem
11. Stowarzyszenie „Złota Góra” na Rzecz Rozwoju Wsi Rożubowice
12. Stowarzyszenie Kulturalne "JAWOR"
13. „Stowarzyszeni Dla Wsi Wapowce Gmina Przemysł"
14. Stowarzyszenie "BLISKO NATURY" w Witoszyńcach
15. Stowarzyszenie "NASZA SZKOŁA" w Witoszyńcach
16. STOWARZYSZENIE WIADRO NADZIEI
17. STOWARZYSZENIE ROZWOJU WSI KRÓWNIKI

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Stanisławczyku
2. Koło Gospodyń Wiejskich w Nehrybce
3. Koło Gospodyń Wiejskich w Hermanowicach
4. Koło Gospodyń Wiejskich w Krównikach
5. Koło Gospodyń Wiejskich w Rożubowicach
6. Koło Gospodyń Wiejskich w Ujkowicach
7. Koło Gospodyń Wiejskich w Malhowicach

KLUB SPORTOWY

1. Ludowy Klub Sportowy WIAR
2. Ludowy Klub Sportowy w Ujkowicach
3. Ludowy Klub Sportowy MOTOR
4. Klub Sportowy ARTMAX
5. Ludowy Klub Sportowy JAWOR
6. Ludowy Zespół Sportowy BŁYSKAWICA

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Grochowcach
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Hermanowicach
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Nehrybce
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Ostrowie
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Pikulicach
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Ujkowicach - jednostka w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym
7. Ochotnicza Straż Pożarna w Wapowcach
8. Ochotnicza Straż Pożarna w Witoszyńcach

GMINA STUBNO

STOWARZYSZENIA:

1. Stowarzyszenie „Bliżej Siebie" w Kalnikowie
2. Stowarzyszenie „Moja Mała Ojczyzna" w Kalinkowie
3. Stowarzyszenie „Wspólnie Możemy Więcej" w Stubienku

4. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Starzawy
5. Stowarzyszenie „Przyszłość” w Nakle
6. Stowarzyszenie Aktywni Mieszkańcy w Baryczu
7. Stowarzyszenie „Wspólny Cel” w Stubnie
8. Stowarzyszenie „Inicjatywy Podkarpacia”
9. Stowarzyszenie Dom Słońca Pod Sokołem
10. Fundacja „Oświata w Gminie Stubno”
11. Lokalna Grupa Rybacka „Starzawa”

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich „Ale Babki” w Stubnie

KLUB SPORTOWY

1. Ludowy Klub Sportowy „CRESOVIA” Kalników
2. Ludowy Klub Sportowy w Nakle
3. Ludowy Klub Sportowy „GRANICA” Stubno
4. Uczniowski Klub Sportowy „OLIMP” Stubno
5. Jeździecki Klub Sportowy „Kresowiak” Kalników

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Stubnie
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Kalnikowie
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Stubienku

GMINA ŻURAWICA

STOWARZYSZENIA

1. Stowarzyszenie Muzyczne „Viento” w Żurawicy
2. Stowarzyszenie Inicjatyw Oświatowych w Wyszatycach
3. Stowarzyszenie na rzecz pomocy szkole nr 2 w Żurawicy "dodajmy dzieciom skrzydeł"
4. Stowarzyszenie "koło gospodyń wiejskich" w Wyszatycach
5. Stowarzyszenie kulturalne chór "Villanella" w Bolestraszczykach
6. Stowarzyszenie wspierania inicjatyw "Pomóżmy Sobie" w Buszkowiczkach
7. Stowarzyszenie Przyjaciół Orzechowiec
8. Stowarzyszenie "Razem jest Łatwiej" w Żurawicy
9. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Kosienice
10. Stowarzyszenie "Maćkowice-nasza mała Ojczyzna"
11. STOWARZYSZENIE "RAZEM DLA BUSZKOWIC"
12. STOWARZYSZENIE WSPÓLNOTA SAMORZĄDOWA ZIEMI PRZEMYSKIEJ
13. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Sportu Cnanes Żurawica
14. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Żurawica
15. Stowarzyszenie Kulturalne Chór im. KS prof. Stanisława Borczyka w Żurawicy
16. Stowarzyszenie Aktywni Dla Wsi Kosienice
17. Stowarzyszenie „Przyjaciele Szpitala” w Żurawicy
18. Towarzystwo Miłośników Wyszatyc
19. Kółko Rolnicze w Wyszatycach

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

1. Koło Gospodyń Wiejskich w Żurawicy
2. Koło Gospodyń Wiejskich w Żurawicy im. Świętego Andrzeja Boboli
3. Koło Gospodyń Wiejskich w Maćkowicach
4. Koło Gospodyń Wiejskich "Orzechowce"
5. Koło Gospodyń Wiejskich w Batyczach
6. Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich "Buszkowiczanki"

KLUB SPORTOWY

1. Klub Sportowy „Czarni Bolestraszyce”
2. Klub Sportowy RADA ORZECHOWCE
3. Klub Sportowy „Zryw” Buszkowiczki
4. Ludowy Klub Sportowy „GROM”
5. Ludowy Klub Sportowy Żurawianka
6. Ludowy Klub Sportowy „LKS Batycze”
7. Ludowy Klub Sportowy „Tęcza Kosienice”
8. Ludowy Klub Sportowy „Kosienice”
9. Ludowy Klub Sportowy „Gwiazda” w Maćkowicach
10. Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „SZANSA” Żurawica
11. Uczniowski Klub Sportowy „GWIAZDA” w Maćkowicach
12. Uczniowski Klub Sportowy „Pancerni” Żurawica
13. Przemyski Klub Karate Shōtōkan

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

1. Ochotnicza Straż Pożarna Batycze
2. Ochotnicza Straż Pożarna Bolestraszyce
3. Ochotnicza Straż Pożarna Buszkowice
4. Ochotnicza Straż Pożarna Maćkowice
5. Ochotnicza Straż Pożarna Orzechowce
6. Ochotnicza Straż Pożarna Wyszatyce
7. Ochotnicza Straż Pożarna Żurawica

Powiat przemyski udziela wsparcia na realizację zadań publicznych stowarzyszeniom, które tworzą inicjatywy własne różnych przedsięwzięć. W 2019 roku po raz pierwszy ogłoszone zostały 2 konkursy na realizację zadań publicznych w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tzw. „Małe granty”, w tym także otwarty konkurs na realizację zadania publicznego „Inforteca”. Do konkursu przystąpiły organizacje, realizujące następujące zadania:

- Birczański Klub sportowy „YesSport Cup Bircza 2019”. Organizacja Turnieju Piłki Nożnej YesSport Cup Bircza 2019, w którym udział wzięło 9 drużyn.
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Ziemi Przemyskiej – „Festiwal Kultury Dawnej – „Noc Kupały”. 23 czerwca 2019 roku w Wiosce Fantasy w Kuńkowcach obchodzona była Noc Kupały – nawiązanie do tradycyjnego słowiańskiego święta, które odbywało się z okazji przesilenia letniego.

- Koło Gospodyń Wiejskich w Krasieczynie – „Charytatywny piknik rodzinny w Tarnawcach”. 28 lipca 2019 roku odbył się „Charytatywny Piknik rodzinny”, podczas którego zorganizowana została zbiórka i licytacja na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną.
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Książyc – „Blżej powiatu”. W ramach projektu jesienią 2019 roku odbyły się m.in. rajdy rowerowe po fortach twierdzy Przemyśl – Grochowce, Optyń i Siedliska. Celem tego przedsięwzięcia była promocja powiatu, zachęcanie do aktywnego spędzania wolnego czasu oraz zainteresowanie historią regionu.
- Stowarzyszenie Mieszkańców oraz Sympatyków Ostrowa i Ziemi Przemyskiej ADSUM w Ostrowie – „Rowerowy raj - powiat przemyski”. W działaniach projektowych udział wzięli mieszkańcy Gminy Przemyśl i okolic, zadanie miało charakter cykliczny 9 rajdów rowerowych po powiecie.
- Przemyskie Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej „X D.O.K.” „INFORTECA”. Spektakl w ramach trzeciej edycji imprezy fortecznej INFORTECA. Oprócz ciekawego widowiska jakie zapewnili rekonstruktorzy historyczni, można było również zobaczyć umundurowanie historyczne, wyposażenie żołnierzy czy przedmioty codziennego użytku.

1.14. Finanse i możliwości inwestycyjne powiatu

Realizacja zadań ustawowych przez powiat przemyski odbywa się, co zrozumiałe w określonej sytuacji finansowej i reżimie budżetowym. Realizowanie zamierzonych celów inwestycyjnych powiatu przemyskiego uzależnione jest w głównej mierze od wysokości dochodów oraz struktury wydatków w budżecie.

Tabela 14. Dochody budżetu powiatów (w zł) w województwie podkarpackim w 2019 roku.

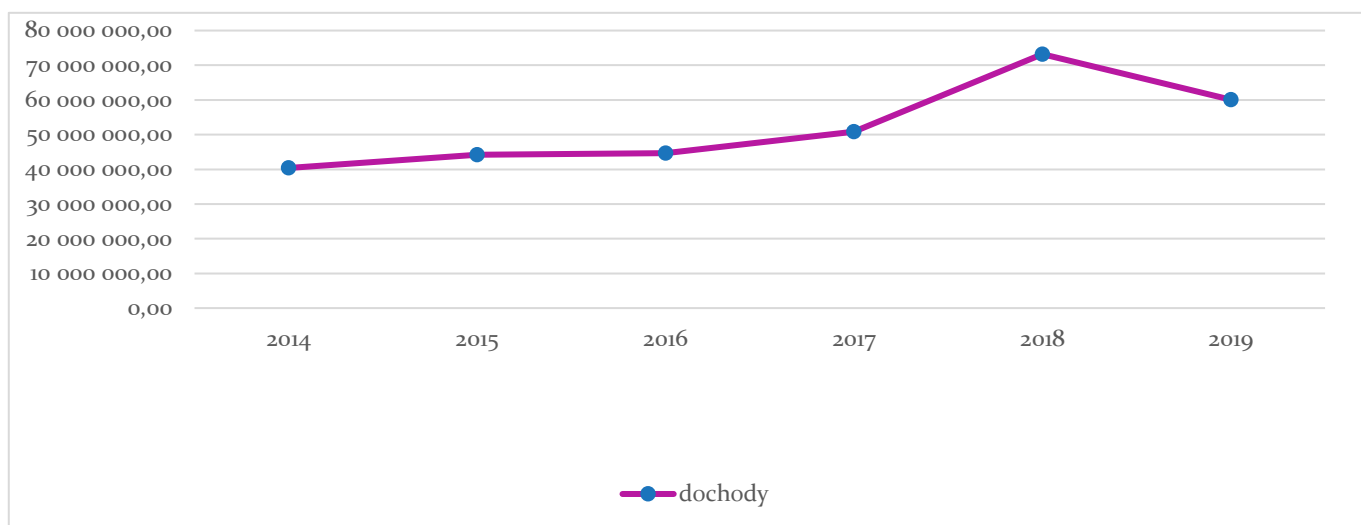
Lp.	Powiat	Kwota (zł)
1.	jarosławski	177 944 893, 51
2.	mielecki	164 410 034,93
3.	dębicki	163 128 267,37
4.	rzeszowski	163 95 567,02
5.	jasielski	138 055 876,82
6.	stalowowolski	121 454 427,05
7.	leżajski	108 689 689,33
8.	sanocki	103 949 741,30

9.	ropczycko-sędziszowski	98 122 216,28
10.	łańcucki	90 176 607,6
11.	krośnieński	89 740 167,38
12.	lubaczowski	84 441 586,60
13.	strzyżowski	80 449 642,80
14.	niżański	79 669 692,29
15.	przeworski	77 751 320,02
16.	brzozowski	68 309 856,21
17.	przemyski	60 067 955,54
18.	kolbuszowski	57 173 300,38
19.	tarnobrzeski	49 340 965,67
20.	bieszczadzki	45 225 354,24
21.	leski	31 431 246,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Dochody powiatu przemyskiego w 2019 roku wyniosły 60 067 955,54 zł. Na tle pozostałych powiatów województwa podkarpackiego zajmuje on pod względem poziomu dochodów budżetowych 5 miejsce od końca. W porównaniu do roku 2018 odnotowano spadek, który daje różnicę w wysokości 13 130 090,61 zł. Jednakże porównując lata wcześniejsze – poziom dochodów począwszy od 2014 roku – sytuacja powiatu prezentuje się lepiej, a kwota dochodów jest wyższa. Ogólnie można zatem zauważyć tendencję wzrostową z zauważalnym spadkiem w 2019 roku. Mimo tego ostatniego poziomu dochodów w ostatnim roku budżetowym kształtuje się na wyższym poziomie niż w latach 2014-2017.

Wykres 18. Dochody powiatu przemyskiego w latach 2014-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Dochody własne za rok 2019 powiatu przemyskiego wynosiły 23 198 569,52 zł. Daje to 38,62% udziału w całkowitym dochodzie budżetowym powiatu, co jest wartością wysoką.

Tabela 15. Dochody poszczególnych gmin i miasta powiatu przemyskiego w latach 2014-2019.

Gmina/ Miasto	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bircza	26093450,33	2420 861,39	28988133,12	33790825,89	35631729,91	33081447,70
Dubiecko (gmina, miasto)	31168425,79	29913999,67	37223475,79	40004078,60	43763376,21	47121003,55
Fredropol	18074741,20	21025557,62	22434164,10	24354754,61	24411760,17	25776025,68
Krasiczyn	14863528,63	15370081,81	19901315,97	21836444,68	24360546,02	25466096,60
Krzywcza	17066329,35	17118844,33	18700199,41	19826621,39	23291282,85	26211989,53
Medyka	24781691,73	23269224,50	25566166,46	30806816,56	28103505,77	31799240,57
Orły	42941165,73	30432256,16	34447298,85	39286455,77	41086925,71	44114650,50
Przemysł	28986746,26	31719721,02	36771239,38	40607862,62	44946256,08	50124577,81

Stubno	13821365,53	16396082,80	17251129,84	19519153,40	19180759,34	22484346,44
Żurawica	34893960,62	38312047,07	45328045,49	54826813,50	56756619,85	58670137,74
Łącznie w powiecie	253093450,33	247762676,37	286611168,41	324859827,02	341532761,91	364849516,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Powiat przemyski jest beneficjentem funduszy unijnych. Wartość całkowita oraz wartość projektów zrealizowanych w ramach umowy partnerstwa 2014-2020 na terenie powiatu do końca 2018 roku wynosiła ogółem 307,7 mln zł, w tym 191,5 mln zł dofinansowania ze środków unijnych. Na jednego mieszkańca przypadało 4133 zł.

Tabela 16. Wartość całkowita oraz dofinansowanie ze środków UE projektów realizowanych w latach 2014-2020 na terenie powiatu do końca 2018 roku.

Projekty realizowane w ramach umowy partnerstwa 2014-2020	Ogółem w mln zł	Dofinansowanie ze środków UE w mln zł	Na 1 mieszkańca w zł
OGÓŁEM	307,7	191,5	4133
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	121,3	63,2	1629
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	23,1	11,7	311
Program Polska Cyfrowa	22,1	13,3	297
Program Rozwój Polski Wschodniej	2,1	1,4	29
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	12,6	11,5	169
Regionalne Programy operacyjne	126,4	90,4	1698

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

W 2019 roku w powiecie przemyskim zrealizowano projekty unijne na łączną wartość 8 437 542,99 zł, z czego 7 238 805,45 zł pochodziło z funduszy unii europejskiej, 564 569,72 zł z budżetu Państwa, zaś wkład własny powiatu wyniósł 634 167,82 zł.

Tabela 17. Dochody według źródeł finansowania w roku 2020.

Dochody	Kwota w zł
Subwencje	31 116 385,00
Podatek od osób fizycznych	10 634 957,00
Podatek od osób prawnych	198 178,73
Dotacje	14 571 389,82
Środki unijne	6 207 777,11
Pozostałe dochody	9 023 047,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Finansów Starostwa Powiatowego w Przemyślu.

W wydatkach gmin i powiatu dominują wydatki bieżące związane z potrzebą realizacji zadań samorządu i zadań zleconych oraz utrzymaniem administracji. Wydatki ogółem w powiecie przemyskim w roku 2020 wyniosły 59 013 571,50 zł.

Tabela 18. Wydatki powiatu w 2019 roku z podziałem na kategorie.

Wydatki		Kwota w zł
Wydatki bieżące	W tym:	42 461 141,49
	Wydatki za wynagrodzenie i składki od nich naliczane	20 167 129,95
	Wydatki związane z realizacją zadań statutowych	15 212 768,54
	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	2 393 036,80
	Wydatki na programy finansowane z udziałem środków unijnych	1 638 084,16
	Obsługa długu jednostki samorządu terytorialnego	439,15
	dotacje	3 049 682,89

Wydatki majątkowe	W tym	16 552 430,01
	Wydatki unijne	1 919 382,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Finansów Starostwa Powiatowego w Przemyślu.

Tabela 19. Wydatki według działów klasyfikacji budżetowej w 2019 roku.

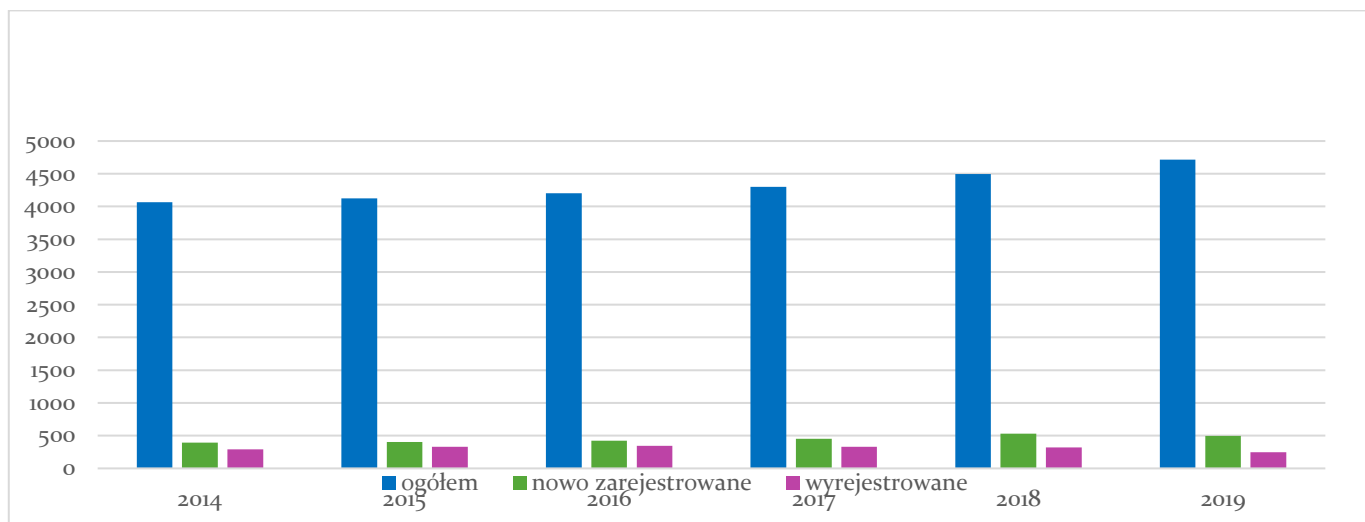
Wydatki	Kwota w zł
Administracja publiczna	8 604 254,95
Pomoc społeczna	6 821 922,13
Działalność usługowa	2 665 718,36
Oświata i wychowanie	4 329 903,29
Rolnictwo i łowiectwo	1 486 944,76
Edukacja, opieka wychowawcza	1 333 888,18
Gospodarka mieszkaniowa	1 123 466,60
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2 086 601,19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Finansów Starostwa Powiatowego w Przemyślu

1.15. Potencjał gospodarczy

Głównym potencjałem gospodarczym powiatu przemyskiego są lokalne zasoby i surowce. **Dominującymi branżami są przemysł drzewny, maszynowy, rolno-spożywczy**, a także usługi związane z handlem i turystyką. Duży potencjał do napędzania gospodarki stwarza **rozwój turystyki**. Powiat przemyski posiada ku temu dobre warunki ze względu na małe uprzemysłowienie swojego regionu. Nadal większość obszarów obfituje w naturalne zaplecze krajobrazowe nie dotknięte zbyt dużą ingerencją człowieka.

Wykres 19. Podmioty gospodarki zarejestrowane w latach 2014-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

W powiecie przemyskim w roku 2019 w rejestrze REGON zarejestrowanych było **4 715 podmiotów gospodarki narodowej**, z czego 3 652 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 498 nowych podmiotów, a 249 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w powiecie przemyskim najwięcej (**223**) jest stanowiących **spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością**. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (**4 565**) jest **mikro-przedsiębiorstw**, zatrudniających 0 - 9 pracowników. **4,3% (204)** podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało **rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo**, jako **przemysł i budownictwo** swój rodzaj działalności deklarowało **26,6% (1 252)** podmiotów, a **69,1% (3 259)** podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako **pozostała działalność**. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie przemyskim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są **Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (26.4%)** oraz **budownictwo (23.5%)**.

Tabela 20. Podmioty według klas wielkości.

Mikro-przedsiębiorstwa (0-9 zatrudnionych)	4 565
Małe przedsiębiorstwa (10-49 zatrudnionych)	131
Średnie przedsiębiorstwa (50-249 zatrudnionych)	18
Duże przedsiębiorstwa (250-999 zatrudnionych)	1
Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (<250 zatrudnionych)	4 714

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Tabela 21. Zarejestrowane podmioty gospodarki w poszczególnych gminach i mieście stan na rok 2019.

Gmina/Miasto	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Pozostała działalność
Bircza	420	54	119	247
Dubiecko (miasto i gmina)	521	4	209	308
Fredropol	259	24	69	166
Krasiczyn	415	51	86	278
Krzywcza	308	24	123	161
Medyka	389	6	87	296
Orły	562	11	135	416
Przemysł	891	16	206	669
Stubno	219	7	65	147
Żurawica	731	7	153	571
Łącznie w powiecie	4715	204	1252	3259

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1.16. System komunikacyjny

Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna ma istotne znaczenie w funkcjonowaniu powiatu przemyskiego i jego możliwościach rozwojowych. Jednym z ważniejszych jej elementów jest dobra sieć dróg umożliwiająca mieszkańcom i osobom przyjezdnym codzienne przemieszczanie się w obrębie powiatu. Starostwo powiatowe podejmuje liczne starania związane z modernizacją i rozbudową infrastruktury technicznej powiatu, a co za tym idzie podnoszenia jakości życia i standardów usług publicznych.

W latach 2015-2020 na terenie powiatu realizowano zadania inwestycyjne i remontowe w celu poprawy jakości dróg powiatu. **W roku 2015** na terenie gmin powiatu przemyskiego dokonane zostały **22 przebudowy dróg powiatowych**, w tym **jednego mostu na rzece Wiar w Huwnikach (gm. Fredropol)**, **2 remonty dróg powiatowych w gminach Krasieczyn i Orły**. Wybudowane zostały również **chodniki** w gminach **Stubno, Medyka i Przemysł**. Inwestycje wykonane częściowo ze środków gminnych.

W roku **2016** dokonane zostały **26 przebudowy dróg powiatowych**, w tym dwie przebudowy nawierzchni. Odremontowano **9 dróg powiatowych** i **wybudowano 3 chodniki**. Dokonano również powierzchniowego utrwalenie trasy rowerowej w ramach projektu „Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej”. W 2017 roku przebudowano **10 dróg powiatowych**, **wykonano 7 remontów dróg powiatowych**, **7 chodników oraz 1 budowę mostu**.

W **2018** roku realizowane były m.in. takie prace jak przebudowa dróg w ramach sieci TEN-T, gdzie **przebudowano 3 drogi powiatowe**, w tym **jeden most**. Wyremontowana została droga powiatowa nr 2067R na odcinku Hucisko Nienadowskie-Dubiecko-Sielnica. Ponadto usuwane były skutki klęsk żywiołowych.

W ramach rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019 przebudowano również drogi powiatowe nr 1820R i 2110R. Zadanie uwzględniło także **budowę mostu na rzece San w m. Sielnica**. Łącznie w powiecie przemyskim w 2018 roku przebudowano **12 dróg powiatowych**, dokonano budowy **5 chodników**, w tym jednej **ścieżki pieszo-rowerowej**, wyremontowano **3 mosty oraz 2 drogi powiatowe i 2 chodniki**. W 2019 dokończona została budowa mostu na rzece San w m. Sielnica, którego prace zapoczątkowano w 2018 roku. Przebudowano również **10 dróg powiatowych** m.in. poprzez budowy chodników, wybudowano 1 chodnik, wykonano również inne inwestycje takie jak wykonanie nakładki asfaltowej na drodze powiatowej m. Hurko oraz wykonanie nawierzchni na drodze powiatowej w Hruszowicach. Przy wspólnym udziale inwestycyjnym PGNiG dokonane zostały 3 remonty dróg powiatowych i wybudowany został chodnik w m. Pikulice. W dalszym ciągu prowadzone są prace inwestycyjne w powiecie przemyskim, w których zadania wchodzą przebudowy dróg, remonty czy budowy nowych.

Według aktualnych danych pochodzących z Zarządu Dróg Powiatowych w Przemysłu w roku **2020** zostały wykonane zadania **remontowe dróg powiatowych w ilości 16 oraz dokonano przebudowy 14 dróg powiatowych**.

System komunikacyjny na terenie powiatu przemyskiego tworzą drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz gminne. Drogi powiatowe stanowią połączenie ze wszystkimi miejscowościami, w których znajdują się siedziby urzędów miast i gmin oraz posiadają odpowiednie połączenie z drogami wojewódzkimi i krajowymi. Drogi powiatowe pozostają w zarządzie Powiatowego Zarządu Dróg w Przemysłu.

W powiecie przemyskim aktualnie jest 73 drogi powiatowe o łącznej długości 482,581km. Długość dróg powiatowych w powiecie przemyskim w poszczególnych gminach:

- Gmina Bircza: 82,413 km
- Miasto i Gmina Dubiecko: 63,400 km
- Gmina Fredropol: 74,387 km
- Gmina Krasieczyn 32,446 km
- Gmina Krzywczyna 36,325 km
- Gmina Medyka: 23,676 km
- Gmina Orły: 45,848 km
- Gmina Przemysł: 54,229 km
- Gmina Stubno: 32,712 km
- Gmina Żurawica: 37,145 km

Tabela. 22. Drogi powiatu przemyskiego w roku 2014 i 2019.

Drogi powiatowe	2014		2019	
	km	%	km	%
O nawierzchni twardej	423,7	48,4	435,6	49
W tym o nawierzchni twardej ulepszonej	404,3	46,1	406,7	45,7
O nawierzchni gruntowej	48,0	5,5	47,0	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2019.

Od 2014 roku w wyniku prac remontowych zwiększyła się liczba dróg o twardej powierzchni. W 2019 roku Zarząd Dróg Powiatowych zrealizował zadania związane z przebudową i pracami remontowymi dróg powiatowych na łączną kwotę 15 794 093, 48 zł. Drogi powiatowe jako element użytkowy dla mieszkańców powiatu stale przez nich wykorzystywane, wymaga regularnego monitorowania stanu nawierzchni oraz w razie konieczności modernizacji i remontów.

Początkiem 2021 r. zakończyła się przebudowa drogi wojewódzkiej z Przemyśla do Malhovic i planowanego polsko-ukraińskiego przejścia granicznego. Wartość inwestycji wynosi 31,5 mln złotych, a dofinansowanie to 28,3 mln złotych.

Wojewoda Podkarpacki ogłosił przetarg na budowę polsko-ukraińskiego przejścia granicznego w Malhowicach. Projektowane przejście graniczne będzie posiadało charakter lokalny. Prowadzona będzie w nim obsługa

pojazdów osobowych o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 tony oraz autokarów. Nie będzie odpraw pieszych, ani rowerzystów.

Cała infrastruktura przejścia w Malhowicach zostanie wybudowana po polskiej stronie. Powstanie budynek odpraw autobusów, z zadaszonymi strefami kontroli. Obiekty szczególnej kontroli polskich i ukraińskich służb, tax free, po pięć kabin kontroli granicznej w kierunku wyjazdowym z Polski i wjazdowym. Ponadto budynki techniczne i infrastruktura socjalna.

Będzie to szansa na szybkie dotarcie do miejscowości położonych na południe od Lwowa do Dobromila i Starego Sambora. Szacuje się, że przejście będzie obsługiwać 7 tysięcy osób i 4 tysiąca aut na dobę.

Inwestycja ma kosztować ok. 100 mln złotych. Przejście ma być gotowe w ciągu czterech lat. Kilkaset metrów od drogi i miejsca, w którym planowana jest budowa terminali, znajduje się linia kolejowa 102.

Jeszcze niewiele ponad 20 lat temu jeździły nią pociągi. Obecnie nie jest w regularnej eksploatacji i na razie nie zapowiada się, aby była i aby powstało kolejowe przejście graniczne.

Reaktywacja linii 102.

Od kilku lat społecznicy ze „Stowarzyszenia Linia 102 w Przemyślu” podejmują różne działania na rzecz odbudowy kolejowego przejścia granicznego z Ukrainą Malhowice – Niżankowice oraz przywrócenia połączeń. Inwestycja na linii 102 zgłoszona została przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego jako zadanie „Rewitalizacja linii 102 Przemyśl – Malhowice wraz z elektryfikacją” do PKP PLK, które prowadzą prace planistyczne związane z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej, zaczynającej się po 2020 r. Samorząd wyraził gotowość uruchomienia jednej pary pociągów łączących Przemyśl z Niżankowicami. Organizacja połączenia została jednak obwarowana pewnymi warunkami, z których najważniejszym jest remont linii kolejowej i dopuszczenie jej do eksploatacji. Ponadto wskazał na konieczność uregulowania kwestii odpraw granicznych pasażerów oraz na zaangażowanie się strony ukraińskiej w uruchomienie kursów, skomunikowanych na stacji Niżankowice z polskimi pociągami. Wśród najważniejszych punktów programu wyborczego partii rządzącej dla województwa podkarpackiego znalazł się "linia kolejowa: modernizacja". Zapisano w nim "Euroregionalną Kolej Karpacką Jasło – Krosno – Sanok – Zagórz – (Medzilaborce) – Krościenko – (Chyrów) – Malhowice – Przemyśl. Na tej podstawie można wnioskować dążenie do rewitalizacji infrastruktury w południowo-wschodniej części regionu, w tym linii nr 102. Koncepcja wiąże się z postulatami organizacji społecznych z Przemyśla i z rejonu Bieszczadów, dążących do zachowania i rozwoju połączeń kolejowych w tej części województwa.

1.17. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami

Powiat przemyski dysponuje wodociągową siecią rozdzielczą o długości 562,9 km oraz kanalizacyjną 765,1 km. Do sieci wodociągowej w powiecie przemyskim podłączonych jest 11 060 budynków mieszkalnych, a do kanalizacyjnej 11 635. Zużycie wody w powiecie przemyskim na 1 mieszkańca w 2018 roku wynosiło 16 m³.

Tabela 23. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w poszczególnych gminach i mieście powiatu w 2018 roku.

Gmina/Miasto	Długość czynnej sieci rozdzielczej w km	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w osobach	Udział % ludności korzystającej z instalacji
Bircza	12,0	948	14,4
Dubiecko (gmina, miasto)	36,3	1697	18,4
Fredropol	10,2	483	8,7
Krasiczyn	51,8	3826	73,7
Krzywcza	4,1	391	8,1
Medyka	68,9	6272	96,0
Orły	103,6	8618	97,1
Przemysł	83,5	6359	59,8
Stubno	57,5	3695	94,7
Żurawica	135,0	1220	94,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

Tabela 24. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach i mieście powiatu przemyskiego w 2018 roku.

Gmina/Miasto	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w km	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w osobach	Udział % ludności korzystającej z instalacji
Bircza	45,1	2219	33,6
Dubiecko (gmina, miasto)	61,7	3247	35,1
Fredropol	61,3	2284	41,2

Krasiczyn	67,3	4149	79,9
Krzywcza	34,0	1786	36,8
Medyka	92,5	6178	94,5
Orły	151,1	8288	93,4
Przemysł	54,7	5118	48,1
Stubno	64,4	2967	76,0
Żurawica	133,0	10999	84,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

Na terenie powiatu przemyskiego istnieją 23 biologiczne oczyszczalnie ścieków komunalnych, w tym 1 z podwyższonym usuwaniem biogenów w gminie Bircza (GUS 2018). Ścieki z gospodarstw domowych niemających dostępu do sieci gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach ścieków okresowo opróżnianych z nieczystości wywożonych do oczyszczalni.

Tabela 25. Oczyszczalnie ścieków na terenie poszczególnych gmin i miasta powiatu przemyskiego w 2018 roku.

Gmina/Miasto	Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie w osobach	Zbiorniki bezodpływowe w sztukach	Oczyszczalnie przydomowe	Ścieki odprowadzone ogółem w dam ³
Bircza	2170	1175	25	81,0
Dubiecko (gmina, miasto)	2870	1061	0	137,0
Fredropol	2758	686	5	59,0
Krasiczyn	3385	23	64	119,0
Krzywcza	1760	422	2	40,0
Medyka	6230	48	5	170,0
Orły	8870	26	15	263,0
Przemysł	3190	1331	22	177,0

Stubno	3319	0	0	109,0
Żurawica	10817	713	15	295,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2018.

Odpady komunalne

Na terenie powiatu przemyskiego w 2018 roku zebrano 12 037,87 ton odpadów zmieszanych, z czego 9 976,30 ton odpadów pochodziło z gospodarstw domowych. W tym samym roku zebrano 2 117,13 ton odpadów selektywnych. Od września 2019 roku obowiązuje ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach dotycząca odpadów komunalnych. Na jej podstawie Rady Gmin zobowiązane są do stosowania wymagań m.in. w zakresie selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych, utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym i porządkowym miejsc gromadzenia odpadów (GUS 2018).

III. CZĘŚĆ STRATEGICZNA

1. Analiza SWOT

Punktem wyjścia do opracowania i sformułowania Programu Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego do 2025 r. jest przeprowadzona analiza SWOT, która pozwala zidentyfikować problemy, potencjał rozwojowy, uwarunkowania zewnętrzne, stanowiące zagrożenia i szanse rozwoju powiatu.

Syntetyczny obraz głównych problemów i wyzwań rozwojowych w perspektywie 2025 r. zawiera analiza SWOT (Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse) i Threats (zagrożenia).

Diagnoza stanu powiatu była podstawą do dokonania analizy SWOT. Analiza ta jest oceną obiektywnie istniejącego stanu społeczno – gospodarczego powiatu, jego słabych i mocnych stron, a w rezultacie szans i zagrożeń opisywanego obszaru. Stan powiatu oceniono według następujących zagadnień:

1. Uwarunkowania ogólne, położenie, stan środowiska,
2. Infrastruktura techniczna i drogowa,
3. Sytuacja gospodarcza (rolnicza i pozarolnicza) uwzględniająca stan rolnictwa i działalność gospodarczą poza rolnictwem,
4. Zagadnienia społeczne:
 - ludność (charakterystyka ludności),
 - rynek pracy,
 - bezpieczeństwo i opieka społeczna,
 - ochrona zdrowia,
 - oświata,
 - turystyka.

Odpowiedzi zawarte w ankiecie służyły opracowaniu Analizy SWOT. Wynik analizy przedstawiono w tabelach. Druga część stanowiła podstawę wyboru priorytetów, celów i kierunków rozwojowych powiatu.

Poprzez powyższe pojęcia należy rozumieć:

- **SILNE STRONY** - uwarunkowania występujące w powiecie oceniane pozytywnie ze względu na możliwość realizacji celów rozwojowych i strategicznych, wewnętrzny potencjał powiatu,
- **SŁABE STRONY** - uwarunkowania wewnętrzne oceniane negatywnie, niewykorzystane z uwagi na realizację celów,
- **SZANSE** - korzystne zjawiska zewnętrzne (obecne) lub procesy (prognozowane) sprzyjające realizacji celów rozwoju powiatu,

- **ZAGROŻENIA** - zjawiska lub procesy (obecne lub prognozowane) stanowiące przeszkodę w realizacji konkretnych celów strategicznych.

Mocne strony i słabe strony są to pozytywne i niekorzystne zjawiska wewnątrz powiatu i w jego najbliższym otoczeniu. Mają one charakter endogeniczny. Z kolei szanse i zagrożenia obejmują swoim zasięgiem wszelkie zewnętrzne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju Powiatu Przemyskiego.

Poniższa analiza SWOT została przeprowadzona dla Powiatu Przemyskiego, jako część Programu Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego do 2025 r. Obejmuje ona główne elementy mające wpływ na rozwój powiatu i regionu. Analizy dokonano w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad Strategią, w tym dane Starostwa Powiatowego w Przemyślu, dane GUS, informacje zebrane podczas przeprowadzonych badań ankietowych, a także na podstawie obserwacji własnych.

Tabela 30. Analiza SWOT Powiatu Przemyskiego

UWARUNKOWANIA OGÓLNE, POŁOŻENIE, STAN ŚRODOWISKA	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Znaczący stopień lesistości gruntów. • Korzystna lokalizacja na szlaku komunikacyjnym o międzynarodowym znaczeniu • Położenie geograficzne i przejścia graniczne na terenie powiatu – granica Rzeczypospolitej Polskiej z Ukrainą (Medyka, Malhowice) • Bliskość Przemyśla, jako ważnego ośrodka miejskiego o silnych funkcjach społecznych i kulturotwórczych • Znaczące walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz turystyczne • Sprzyjające warunki – naturalne, geograficzne, historyczne - do rozwoju branży turystycznej, • Zróżnicowanie terenu, rzeka San, szlak rowerowy „Green Velo” walorem dla rozwoju turystyki aktywnej i gospodarki czasu wolnego • Czyste środowisko naturalne (mniej skażone niż w innych regionach), dziewicze tereny, • Bardzo duża powierzchnia lasów 	<ul style="list-style-type: none"> • Peryferyjne położenie powiatu w ujęciu regionalnym i krajowym • Zanieczyszczenie wód ściekami (w terenach gdzie nie funkcjonują oczyszczalnie), • Brak systemów wykrywania źródeł zanieczyszczeń, • Nie w pełni uporządkowany system gospodarki odpadami, • Słaba infrastruktura przemysłowa • Słaba rozpoznawalność regionu – niewystarczająca promocja potencjału powiatu • Niewyróżniająca się promocja w zakresie ulg i zachęt dla inwestorów, położenia i korzystnych warunki dla biznesu, atrakcyjnego miejsce do mieszkania, • Niewykorzystane walory położenia i pogranicza polsko-ukraińskiego

<p>(zdrowe lasy w znacznej części chronione),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korzystne walory turystyczno – krajobrazowe, 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie krajowego i lokalnego ruchu turystycznego jako pośredni efekt globalnej walki z rozprzestrzenianiem się covid-19 • Sprzyjające trendy w rozwoju turystyki, tj. rosnący odsetek świadomych uczestników turystyki kulturowej oraz amatorów <i>slow life/slow travel</i> • Szersze pojawienie się przedstawicieli przemysłu czasu wolnego wykorzystujących pozytywne uwarunkowania powiatu • Położenie w układzie ważnych szlaków komunikacyjnych i turystycznych, • Znaczne zasoby wód powierzchniowych i głębinowych, • Możliwość wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii, • Koordynacja działań i współpraca z innymi powiatami, regionami w dziedzinie gospodarki, ochrony środowiska i kultury, • Handel, współpraca i wymiana transgraniczna, doświadczenie w ramach współpracy transgranicznej, • Podjęcie prac planistycznych i urbanistycznych w zakresie zagospodarowania przestrzennego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak racjonalnej polityki przestrzennej niwelującej walory pejzażu (otoczenia) kulturowego powiatu oraz szkodliwe przejawy antropogenizacji środowiska przyrodniczego • Zagrożenie powodziowe, • Niszczący wpływ zanieczyszczeń na lasy od strony południowej (zanieczyszczenia transgraniczne), • Potencjalne zagrożenia związane z przewozem niebezpiecznych materiałów (przejście graniczne) • Obostrzenia, ograniczenia, zmiany w ruchu i handlu transgranicznym z Ukrainą

TURYSTYKA I REKREACJA	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne położenie pod kątem turystyki • Bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak infrastruktury sportowo-rekreacyjnej • Brak lokalnych działań na rzecz promocji najciekawszych miejsc

<ul style="list-style-type: none"> • Obiekty o wybitnym znaczeniu dla oferty czasu wolnego całego powiatu (Zamek w Krasieczynie, Kalwaria Paławska, Arboretum w Bolestraszczykach, Forty Twierdzy Przemysł, Zamek w Dubiecku) • Park krajobrazowych oraz duża ilość rezerwatów przyrody. • Oferta Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego oraz jego przygraniczne położenie • Rozwój bazy noclegowej i branży agroturystycznej – zatrzymanie w powiecie turystów odwiedzających region i jego marki turystyczne (Bieszczady) bądź udających się na Ukrainę • Stworzenie zróżnicowanej oferty wypoczynku i rekreacji bazującej na walorach przyrodniczych, krajoznawczych i kulturowych powiatu, w obliczu zwiększonej świadomości społecznej dotyczącej zdrowego trybu życia 	<p>w powiecie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewykorzystane turystycznie zasoby powiatu, mała liczba markowych produktów turystycznych • Brak informacji turystycznej w miejscach noclegowych (mapki okolicy, foldery i ulotki). • Mała ilość punktów informacji turystycznej. • Zbyt mała ilość wydawnictw promujących atrakcje powiatu. • Brak środków na modernizację szlaków turystycznych • Słaby napływ turystów na obszar powiatu, • Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, • Niewystarczająca baza noclegowa, • Brak elektronicznego systemu informacji i rezerwacji turystycznej oraz kompleksowej obsługi turystów, • Brak wspólnej oferty turystycznej pogranicza
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>

<ul style="list-style-type: none">• Rozwój różnych form turystyki i agroturystyki,• Rosnąca liczba turystycznych szlaków pieszych i rowerowych.• Wzrost ruchu turystycznego.• Wzrost zainteresowania wypoczynkiem w gospodarstwach agroturystycznych.• Powstawanie nowych miejsc pracy w związku z działalnością gospodarczą w sektorze turystyki.• Przygotowanie informacji o atrakcjach turystycznych w danej miejscowości.• Możliwość pozyskiwania funduszy unijnych na działania informacyjne i ekologiczne.• Szersza informacja medialna na temat atrakcji turystycznych powiatu.• Współpraca wielu podmiotów w branży turystycznej na rzecz obsługi klienta.• Rozwój sektora usługowego dla ruchu turystycznego.• Stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego poprzez realizację projektów sieciowych oraz rozwój infrastruktury turystycznej.• Rejestracja i sprzedaż produktów regionalnych.• Rozwój form krótkookresowego wypoczynku - agroturystyki i ekoturystyki.• Moda na nowe formy turystyki - turystyka kwalifikowana (m. in. nordick walking, turystyka rowerowa, hippika).• Możliwość łączenia ścieżek rowerowych pomiędzy gminami• Organizacja ponadregionalnych imprez sportowo-rekreacyjnych.	<ul style="list-style-type: none">• Niedostateczna ilość środków finansowych.• Brak zainteresowania odbiorców ofertą turystyczną powiatu przemyskiego.
--	---

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I DROGOWA	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa i kolejowa • Korzystne skomunikowanie ze stolicą regionu oraz wysoka dostępność komunikacyjna w zakresie połączeń ponadregionalnych i międzynarodowych • Duże zaangażowanie samorządów lokalnych w projekty infrastrukturalne (budowa sieci wodociągowych, oczyszczalni, sieci kanalizacyjnych i innych), • Możliwość rozwoju budownictwa mieszkalnego – rezerwy terenowe, • Posiadanie terenów inwestycyjnych i perspektywicznych pod zabudowę i inwestycje. • Umiejętność współpracy samorządu powiatowego z gminami i podmiotami gospodarczymi przy wspólnym realizowaniu zadań drogowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niezadawalająca ilość ciągów pieszych (chodników) • Niezadawalający poziom infrastruktury sanitarnej i wodno – kanalizacyjnej, • Brak obwodnic i odcinków odciążających istniejącą sieć dróg, • Zróżnicowanie w posiadaniu infrastruktury technicznej między gminami, • Niewystarczające uzbrojenie terenów (szczególnie brak kanalizacji i dróg dobrej jakości), • Niewystarczająca infrastruktura przeciw powodziowa.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Dobra współpraca między samorządem powiatowym, a gminami oraz między samorządami gminnymi, • Rozwój sieci telefonicznych i usług telekomunikacyjnych, • Budowa infrastruktury jako źródła miejsc pracy, • Doświadczenie w poszukiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, budowy i rozbudowy infrastruktury (przedakcesyjne środki finansowe UE). • Budowa infrastruktury jako źródła miejsc pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogłębienie się wykluczenia komunikacyjnego i trwały spadek mobilności mieszkańców powiatu • Niedostatek środków finansowych na rozbudowę infrastruktury, • Brak kompleksowego systemu gospodarki odpadami oraz utylizacji odpadów

- Doświadczenie w poszukiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, budowy i rozbudowy infrastruktury (przedakcesyjne środki finansowe UE).

SYTUACJA GOSPODARCZA (ROLNICZA I POZAROLNICZA)

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bioróżnorodność i dobry stan środowiska naturalnego • Wysoka jakość gleb zwiększając potencjał rozwoju rolnictwa oraz sprzyjające warunki dla produkcji ekologicznej i tradycyjnej żywności • Istniejący relatywnie duży rynek konsumencki w Przemysłu • Rolnictwo oparte na gospodarstwach rodzinnych, • Naturalne technologie produkcji w rolnictwie, • Dobre cechy ekologiczne płodów rolnych, • Wzrost udziału sektora prywatnego wśród ogółu rejestrowanych firm, • Istnienie terenów do inwestowania (możliwość inwestowania), • Wysoka jakość gleb, strome stoki. • Wsparcie finansowe dla nowo tworzonych przedsiębiorstw • Zapotrzebowanie na czystą ekologicznie żywność w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom dochodów mieszkańców oraz zróżnicowana jakość życia pod względem poziomu i dostępności usług publicznych, w tym opieki zdrowotnej • Niska atrakcyjność powiatu pod względem inwestycyjnym oraz słaby poziom inwestycji zewnętrznych • Słaba konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw oraz ich zdolność wdrażania innowacyjnych przedsięwzięć • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych, ich słaba opłacalność oraz niski potencjał inwestycyjny jako bariera w wyzwoleniu potencjału w rolnictwie • Przeludnienie agrarne, • Mało stabilny rynek rolny, • Wysokie koszty produkcji, mało rozwinięty przemysł rolno – spożywczy, • Brak specjalizacji gospodarstw, • Mała aktywność organizacji rolniczych, • Ukryte bezrobocie, • Zbyt słabo rozwinięta sfera usług turystycznych i małej przedsiębiorczości, • Niedostatek znaczącego kapitału inwestycyjnego i obrotowego, • Słabe zainteresowanie ze strony inwestorów zewnętrznych, • Brak koordynacji działań instytucji wspierających przedsiębiorczość. • Słaby poziom zaspokojenia potrzeb handlowo-usługowych w poszczególnych gminach. • Brak inwestycji gospodarczych, rozwoju przedsiębiorczości, zakładów pracy
Szanse	Zagrożenia

<ul style="list-style-type: none"> ● Zrównoważony rozwój rolnictwa wykorzystujący sprzyjające trendy dla produkcji żywności wysokiej jakości: tradycyjnej i ekologicznej ● Zwiększona absorpcja środków z zewnętrznych programów i funduszy finansowych, w szczególności dedykowanych odbudowie gospodarki po pandemii covid-19 ● Wsparcie zewnętrzne na poziomie krajowym i unijnym umożliwiające wdrożenie flagowych produktów turystycznych i gospodarczych, m.in. uwzględniających możliwości powiatu w zakresie współpracy transgranicznej ● Intensyfikacja działalności miejscowych specjalnych stref ekonomicznych i wzbogacenie oferty inwestycyjnej powiatu ● Przygotowanie terenów inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów krajowych i zagranicznych i rozpropagowanie informacji o nich ● Wysoka jakość surowców rolniczych, ● Możliwość produkcji zdrowej i regionalnej żywności, ● Powstawanie grup produkcyjnych, ● Nowe regulacje prawne w rolnictwie, ● Wykorzystanie funduszy unijnych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027. ● Zalesianie nieużytków, stromych stoków, najsłabszych gleb – nowe formy osiągnięcia dochodów, ● Dalszy rozwój usług, handlu i gastronomii, powiększanie i podnoszenie poziomu usług bazy gastronomicznej, ● Nowe uwarunkowania ekonomiczne i ustawodawstwo sprzyjające tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych, ● Możliwość dalszego wykorzystania zasobów naturalnych i lokalnych tradycji 	<ul style="list-style-type: none"> ● Pogarszająca się sytuacja w rolnictwie i spadek poziomu towarowości i rentowności rodzimych gospodarstw rolnych ● Spadek wydolności finansowej powiatu i jego możliwości zakresie inwestycji infrastrukturalnych jako potencjalnych dźwigni rozwoju ● Zastój gospodarczy konserwujący brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych ● Stagnacja i utrata funkcji społeczno-gospodarczych przez Przemysł – brak efektywnych powiązań funkcjonalnych i impulsów rozwojowych z terenem powiatu ● Niskie dochody mieszkańców, ● Słaba ochrona rynku rodzimego, ● Brak dużych i średniej wielkości zakładów pracy, ● Konkurencja produktów importowanych, ● Zbyt wolny odpływ nadwyżek siły roboczej z rolnictwa. ● Ograniczenia w przekraczaniu granicy i handlu z Ukrainą, obostrzenia, cała. ● Wypieranie małych firm handlowych przez sieci handlowe. ● Słaba możliwość rozwoju małych firm ze względu na wysokie koszty pracy. ● Emigracja zarobkowa mieszkańców, w tym szczególnie ludzi młodych i dobrze wykształconych. ● Zły system finansowania zadań powiatu - niewielki udział dochodów własnych w budżecie powiatu - uzależnienie od pieniędzy centralnych. ● Niedostateczne środki finansowe na infrastrukturę techniczną. ● Małe zainteresowanie regionem inwestorów krajowych i zagranicznych.
--	---

<p>gospodarczych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powstawanie i koordynacja instytucji wspierających rozwój lokalny. • Wykorzystanie położenia transgranicznego - synergie współpracy transgranicznej z Ukrainą, rozwoju obszarów wiejskich z uwagi na położenie zarówno w turystyce jak i biznesie. • Skierowanie wymiany gospodarczej na Ukrainę, bliskość granicy i lokalizacja „na szlaku” • Wymiana handlowa Wschód-Zachód 	
--	--

SPOŁECZEŃSTWO / DEMOGRAFIA, KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Silne poczucie tożsamości • Efektywność inicjatyw społecznych • Sukcesywnie rosnąca liczba ludności ogółem w powiecie • Zaradność i aktywność mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne trendy demograficzne • Ujemny przyrost naturalny • Emigracja młodych mieszkańców powiatu motywowana celami zarobkowymi • Starzenie się społeczeństwa zwłaszcza na wsi • Niekorzystna struktura wiekowa prowadzących gospodarstwa rolne. • Niski stopień przedsiębiorczości wśród mieszkańców powiatu. • Brak nowych miejsc pracy dla rosnących zasobów siły roboczej.
Szanse	Zagrożenia

<ul style="list-style-type: none">• Niewykorzystany potencjał ludzki,• Bliskie sąsiedztwo z Ukrainą i możliwość zatrudnienia przy nowych inwestycjach• Możliwość zmiany zawodu przez kwalifikacyjne kursy zawodowe.• Dostosowanie kierunków kształcenia do rynku pracy.• Rosnące znaczenie społecznej gospodarki rynkowej.• Rosnący w długim okresie czasu średni poziom zamożności społeczeństwa.• Rosnące znaczenie telepracy i elastycznych form zatrudnienia.• Szanse na pozyskanie środków z UE przeznaczonych na rozwój kapitału społecznego• Czyste środowisko i rozwój rolnictwa ekologicznego• Rosnący poziom i jakość kapitału ludzkiego (wykształcenie i umiejętności).• Postępujący rozwój społeczeństwa obywatelskiego.• Rosnący dostęp do wiedzy i edukacji.	<ul style="list-style-type: none">• Narastające rozwarstwienie społeczno-ekonomiczne i zwiększający się dystans rozwojowy względem innych powiatów województwa• Pogłębianie się negatywnych zjawisk demograficznych, w tym nasilający się odpływ i emigracja młodych mieszkańców powiatu• Nadchodzący niż demograficzny,• Mały procent klasy średniej wśród ludności.• Odpływ wykwalifikowanej kadry do pracy w dużych aglomeracjach miejskich i poza granice kraju.• Niekorzystne trendy demograficzne w regionie i kraju.• Trwałe zagrożenie wykluczeniem społecznym i cyfrowym niektórych grup społecznych.
---	--

RYNEK PRACY / BEZROBOCIE	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wykwalifikowana kadra pracownicza, • Zainteresowanie ludzi młodych nowymi zawodami, zaocznym kształceniem, przekwalifikowaniem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała mobilność bezrobotnych związana z niskim wykształceniem i doświadczeniem zawodowym • Duży odsetek osób zatrudnionych w rolnictwie • Brak doświadczeń w przekwalifikowaniu dorosłych. • Mała liczba nowych miejsc pracy. • Brak możliwości kontynuowania aktywności zawodowej osób starszych. • Mała atrakcyjność ofert pracy (sezonowość, duża fluktuacja w zatrudnieniu, niskie płace oferowane przez pracodawców). • Bezrobocie rejestrowane i ukryte. • Mała liczba nowych miejsc pracy na terenie powiatu w stosunku do potrzeb rynku lokalnego.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczna i poszerzanie oferty rozwoju zawodowego dla ludzi młodych • Zwiększenie zatrudnienia poprzez rozwój sektora ekonomii społecznej i gospodarki senioralnej (silver economy) • Efektywna polityka państwa, • Wzrost zainteresowań edukacyjnych, • Rozwój sektora usług na wsi, • Rozwój agroturystyki i turystyki weekendowej, • Rozwój agroturystyki, lokalnych produktów, gospodarstw rolnych • Realizacja programów aktywizacji terenów wiejskich, związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy • Moda na slow travel • Pomoc firmom zwiększającym zatrudnienie. • Środki bezzwrotne na podjęcie własnej działalności gospodarczej. • Partnerstwa lokalne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedłużający się kryzys gospodarczy związany z przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się covid-19 i megatrendami • Utrzymanie się niekorzystnego poziomu strukturalnego i ukrytego bezrobocia • Niekorzystne globalne trendy migracyjne i zwiększenie strumienia nielegalnej imigracji na granicy z Ukrainą • Wzrost bezrobocia, • Mało skuteczne formy ograniczania bezrobocia, • Zwolnienia z zakładów pracy, • Ukryte bezrobocie na wsi, • Duże bezrobocie wśród młodzieży kończącej naukę (absolwenci). • Nieumiejętność korzystania ze środków Unii Europejskiej. • Brak wystarczającej wiedzy i informacji na temat środków EFS. • Zniechęcenie społeczeństwa. • Zjawisko wykluczenia społecznego.

• Kształcenie ustawiczne.• Aktywizacja zawodowa. Dostosowywanie ofert edukacyjnych do potrzeb rynku pracy.	

Źródło: Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy) opracowano dla potrzeb programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 Przemysław Śleszyński, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2019.

2. Wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego

Na etapie konsultacji społecznych przeprowadzone zostały badania ankietowe, w trakcie których można było przedstawiać swoje propozycje projektów do realizacji na terenie powiatu.

Strategia została opracowana metodą uspołecznioną i daje odpowiedź na pytania: jakie problemy i sprawy mieszkańcy powiatu uważają za najważniejsze i najpilniejsze do rozwiązania w swoim środowisku. Celem zgromadzenia niezbędnych danych do tego etapu prac przeprowadzono badania ankietowe. Grupę ankietowanych stanowiły osoby zamieszkujące powiat przemyski i znające problemy życia społeczno – gospodarczego powiatu i jego gmin. Pytania dotyczyły problemów i możliwości rozwoju powiatu, stopnia wykorzystania istniejących zasobów, potrzeb.

Mieszkańcy powiatu wskazywali najważniejsze mocne i słabe strony powiatu oraz szanse i zagrożenia jego rozwoju.

Odpowiadali na pytania: dotyczące najważniejszych obszarów rozwoju powiatu, tj.: edukacja, zdrowie i pomoc społeczna, kultura, turystyka i rekreacja, administracja, gospodarka i rynek pracy, transport i komunikacja, gospodarka komunalna, środowisko naturalne, rolnictwo, współpraca społeczna, ect.

Najlepiej respondenci ocenili: atrakcyjność turystyczną powiatu, walory przyrodnicze i stan zalesienia, warunki klimatyczno-glebowe, poczucie bezpieczeństwa na terenie powiatu, dostępność i stan dróg powiatowych oraz dostępność i jakość oferty edukacyjnej dla dzieci na poziomie przedszkolnym.

Najsłabiej ankietowani ocenili: dostosowanie oferty edukacyjnej do lokalnego rynku pracy i ogólną sytuację na rynku pracy (dostępność kształcenia ustawicznego), dostępność obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz możliwość zatrudnienia, niska jakość opieki zdrowotnej, oferta komunikacji publicznej niespełniająca potrzeb mieszkańców

Jako najważniejsze mocne strony powiatu respondenci wskazywali głównie na: wysokie walory turystyczne, atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny, wysokie walory środowiska przyrodniczego, duży potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki, bogate dziedzictwo kulturowe, położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych, obecność produktów lokalnych (produkty tradycyjne, regionalne, "ekologiczne"), dobrą

dostępność komunikacyjną, urozmaicony krajobraz naturalny (zróżnicowanie przyrodnicze i przestrzenne).

Słabe strony powiatu to według respondentów: odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych do dużych aglomeracji, niska opłacalność rolnictwa, brak inwestorów zewnętrznych, duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, słaby rozwój przedsiębiorczości, wysokie bezrobocie, brak zakładów przemysłowych, ograniczenia w dostępie do kultury i rozrywki, ograniczony dostęp do infrastruktury sportowej, a także ograniczony dostęp do bazy noclegowej i gastronomicznej, słaby dostęp do ogólnej i specjalistycznej opieki medycznej, niska aktywność organizacji pozarządowych

Według ankietowanych najważniejsze szanse rozwojowe powiatu związane są z: rozwojem agroturystyki i ekoturystyki, atrakcyjnością turystyczną regionu, położeniem geograficznym, rozwojem mikro i małych przedsiębiorstw, wzrostem przedsiębiorczości mieszkańców, dostępem do funduszy Unii Europejskiej, położeniem przy ważnych szlakach komunikacyjnych, rozwojem lokalnej przedsiębiorczości, dalszą integracją w ramach Unii Europejskiej, wzrostem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Najważniejsze zagrożenia dla rozwoju powiatu respondenci dostrzegli w: odpływie wykształconej młodzieży z terenów wiejskich, wysokim bezrobociu w gminach powiatu i regionie, niski poziom rozwoju przedsiębiorczości, migracja mieszkańców poza granice powiatu, małym zainteresowaniu inwestorów zewnętrznych powiatem i regionem, małej opłacalności produkcji rolniczej, złej polityce rolnej, braku perspektyw rozwoju rolnictwa, zubożeniu społeczeństwa regionu.

Przebadana grupa respondentów za główne kierunki rozwoju Powiatu Przemyskiego uznała: przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy, planowanie przestrzenne i rozwój infrastruktury technicznej poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną powiatu, podniesienie atrakcyjności turystycznej powiatu, budowę, modernizację i wyposażenie obiektów kulturalnych i obiektów rekreacyjno-sportowych, rozbudowa infrastruktury drogowej towarzyszącej, w tym drogi rowerowe i chodniki, rozwój systemu transportowego czy modernizacja dróg powiatowych, poprawę efektywności gospodarstw rolnych, podniesienie poziomu dostępności i jakości infrastruktury komunalnej, dostosowanie kierunków kształcenia do lokalnego rynku pracy w powiecie, wspieranie i rozwój przedsiębiorczości opartej na zasobach lokalnych. Ankietowani wyrażali również potrzebę rozwoju elektronicznych usług publicznych i rozwoju współpracy krajowej i międzynarodowej.

3. Propozycje do aktualizacji Programu Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego.

Propozycja obejmuje swym zakresem działania mające na celu opracowanie:

- Strategii przyciągania i zatrzymania wykwalifikowanych pracowników.

- Strategię partnerstwa w ramach potrójnej spirali na rzecz pozyskania inwestorów (*stworzenie inwestorom niepowtarzalnej okazji do rozwinięcia nowych form działalności*).
- Strategię wykreowania unikatowej marki powiatu (*opracowania i konsekwentnego wdrażania strategii promocji powiatu w tym działania ukierunkowane na przyciąganie inwestorów*).

Wykorzystanie potencjalnych walorów inwestycyjnych, ukierunkowanie na młodych odbiorców, współpraca z gminami i miejscową uczelnią oraz stworzenie warunków do rozwoju branży cyfrowej, transportu międzynarodowego, handlu transgranicznego, pozwoli to na podjęcie różnych form współpracy z gospodarczymi partnerami zagranicznymi, którzy mogliby zatrudnić młodą, wykształconą kadre. Tworzenie perspektyw podjęcia atrakcyjnej pracy oraz udogodnień infrastrukturalnych przyczyni się do zmniejszenia migracji ludności poza obszar powiatu i zwiększy przyrost naturalny, jednocześnie zwiększy się liczba napływowych mieszkańców zachęconych perspektywą pracy lub podjęcia działalności gospodarczej.

Wśród postulatów mieszkańcy powiatu przemyskiego zaproponowali:

- Poprawa warunków stanu technicznego np. w Domach Pomocy Społecznej, w szkołach.
- Dostępność do szerokopasmowej sieci światłowodowej na terenie całego powiatu (*projekt pozwoli na wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokiej przepustowości na terenie powiatu*).
- Przywrócenia ruchu pociągów na linii kolejowej 102.
- Poprawa infrastruktury drogowej oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego Powiatu m.in. przebudowa oświetlenia ulicznego.
- Rozwój e-usług Starostwa Powiatowego. Realizacja idei przyjaznego i nowoczesnego urzędu poprzez dostęp do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (e-usług) koncentrują się w obszarach:
 - *sprawy komunikacyjne w tym: rejestracja pojazdów, wydawanie uprawnień do kierowania pojazdami, transport drogowy*
 - *sprawy dotyczące ochrony środowiska*
 - *sprawy obywatelskie*
 - *sprawy z zakresu prawa budowlanego*

Elektroniczny obieg dokumentów jest bezpieczny, ekologiczny, ułatwi pracę nie tylko mieszkańcom ale i inwestorom, architektom, inżynierom, ale także urzędnikom.

Projekty kluczowe/flagowe wg opinii mieszkańców:

1. Budowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej

- Prowadzenie działań inwestycyjnych dot. budowy kompleksu rekreacyjnego –usługowego (zespół basenów, SPA, siłownia)

- Modernizacja Przemyskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji. Celem przedsięwzięcia jest umożliwienie wszechstronnego rozwoju funkcji rekreacyjno-sportowej oraz stworzenie możliwości organizacji profesjonalnych imprez masowych. Należy zwrócić jednak uwagę, że POSiR jest jednostką podlegającą pod Miasto Przemyśl. Oczywiście często mieszkańcy powiatu korzystają z miejskiej infrastruktury m.in. sportowej i dlatego wnosili o modernizację tego ośrodka. Zauważyć należy również, że poszczególne gminy jak np. Gmina Fredropol w najbliższym czasie zamierza wybudować krytą pływalnię z częścią rekreacyjno - sportową we Fredropolu.
- 2. **Budowa obwodnicy południowej miasta Przemyśl** przechodzącej przez miejscowości w Powiecie Przemyskim - Inwestycja umożliwi zmniejszenie ruchu kołowego w centrum oraz przyspieszy tranzyt przez Miasto.
- 3. **Modernizacja systemu infrastruktury komunikacyjnej:**
 - Prowadzenie systematycznych i kompleksowych działań inwestycyjnych w zakresie remontów i modernizacji **dróg powiatowych** - przyczyni się do zwiększenia dostępności tych obszarów, nie tylko dla mieszkańców ale i turystów.
 - **Rozbudowa siatki transportu publicznego**, kursy nocne, budowa przejścia nad lub pod przejazdem kolejowym przy stacji Żurawica, budowa mostu na Sanie w okolicach Waławy, łączący z gminami Stubno i Medyka.
 - **Usprawnienie komunikacji pieszej i rowerowej** w związku z istniejącymi warunkami do rozwoju turystyki krajoznawczej na terenie każdej z gmin. Rozbudowa tras rowerowych i chodników, głównie na bazie istniejących ciągów pieszo-rowerowych. Jest to niewątpliwie właściwy kierunek rozwoju komunikacji, bowiem transport rowerowy z pewnością jest bardziej ekologiczny i wpływa na zdrowie mieszkańców, a także stanowi cenne zaplecze do uprawiania rekreacji i rozwoju turystyki. Zadaniem każdej gminy Powiatu Przemyskiego jest zatem zapewnić odpowiedni poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwiększając ilość ścieżek rowerowych oraz chodników na swoim terenie (proponuje ścieżek rowerowych: Medyka-Radymno, Przemyśl-Krasiczyn, Przemyśl- Prałkowce).

Przeprowadzona analiza potencjału przyrodniczego, kulturowego, infrastruktury turystycznej, gastronomicznej i sportowej, infrastruktury technicznej i społecznej gmin wchodzących w skład powiatu przemyskiego pozwala na przedstawienie wniosków, określenie słabych i mocnych stron powiatu oraz szans i zagrożeń płynących z podejmowania wspólnych przedsięwzięć mających przynieść określone wymierne korzyści z wykorzystania posiadanego potencjału i określenia kierunków rozwoju Powiatu Przemyskiego.

Na pierwszy plan wyłaniają się potrzeby w **zakresie dynamizowania rozwoju gospodarczego i wykorzystania atutów powiatu** (kapitał intelektualny, tereny inwestycyjne, położenie w sąsiedztwie przejścia granicznego itp.). Jednym z istotnych wyzwań dla Powiatu Przemyskiego oraz samorządów gminnych jest kontynuacja działań z zakresu **aktywizacji społeczności lokalnej oraz rozwój usług publicznych**, które

w dłuższej perspektywie powinny przyczyniać się do wyhamowania niekorzystnych zjawisk demograficznych (zmniejszająca się liczba ludności, starzenie się społeczeństwa). Do pozostałych wyzwań o charakterze strategicznym zaliczyć należy **ochronę środowiska oraz kształtowanie oferty czasu wolnego dla mieszkańców i gości**. Jednym z zadań ku temu będzie stworzenia mobilnej aplikacji z ciekawymi miejscami do odwiedzenia, propozycjami wycieczek rowerowych jak i pieszych. W opracowanej aplikacji będzie można znaleźć również aktualne oferty wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców i turystów odwiedzających Powiat Przemyski. Mobilna aplikacja na telefony komórkowe z pewnością przyczyni się do pokazania możliwości spędzenia czasu wolnego oraz będzie doskonałą promocją oczywistych walorów naszego regionu.

Wykorzystanie dogodnego położenia do aktywizacji gospodarczej na obszarze powiatu – wzmacnianie pozycji gospodarczej Powiatu Przemyskiego jest uwarunkowane pokonaniem kilku istotnych barier rozwojowych. Na pierwszy plan wysuwają się problemy z brakiem przygotowanych terenów inwestycyjnych, a także niewielkim areałem terenów publicznych, które w przyszłości można przekształcić w strefy aktywności gospodarczej. W związku z tym, mimo dogodnego położenia na trasach przepływu towarów, usług, kapitału ludzkiego i finansów pomimo dobrego skomunikowania z nimi (przejścia graniczne, autostrada A4 od węzła Przemyśl do Korczowej, drogi krajowe, magistrale kolejowe), na dzień dzisiejszy Powiat Przemyski nie może pochwalić się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną. Niezbędnym warunkiem rozwoju przedsiębiorczości jest przygotowanie terenów dla potencjalnych inwestorów.

O atrakcyjności inwestycyjnej danego obszaru najczęściej decyduje kombinacja kilku czynników: wyposażenie w infrastrukturę techniczną, odpowiednia dostępność komunikacyjna oraz system ulg dla inwestorów. Dotychczasowa, trwała orientacja gospodarki Powiatu Przemyskiego opiera się na mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach, prezentujących różnorodne branże. Szansę można upatrywać w zagospodarowywaniu terenów publicznych i prywatnych pod wspólną, funkcjonalną strefę aktywności gospodarczej. Wykorzystując bliskie położenie przy wschodniej granicy, potencjał intelektualny i naukowy (wysokospecjalizowana kadra pracownicza), relatywnie tańsze ceny nieruchomości i gruntów, można budować atrakcyjną ofertę inwestycyjną. Problemem będzie z pewnością zgromadzenie odpowiedniego areału gruntów, które można przeznaczyć na poszczególne podstrefy, jednak działania te (w postaci m.in. zmian w planach zagospodarowania przestrzennego, wymiany gruntów, skupowania gruntów, scalania, włączania partnerów prywatnych, itp.) będą konieczne. Przekształcanie tych przestrzeni, ich odnowa techniczna oraz nadawanie nowych funkcji (gospodarczych, społecznych) będzie tworzeniem nowych „ognisk” wzrostu, miejsc atrakcyjnych dla zamieszkania lub podjęcia działalności gospodarczej. Uzupełnieniem dla tak rozumianej aktywizacji gospodarczej muszą być działania z zakresu współpracy różnych sektorów w kreowaniu skutecznego systemu edukacji ogólnej i zawodowej – z zaangażowaniem sektora gospodarczego. Atrakcyjność inwestycyjna jest jednym z najważniejszych elementów związanych z kształtowaniem aktywności gospodarczej oraz determinujących konkurencyjność poszczególnych obszarów. Powiat przemyski sąsiaduje od wschodu z Ukrainą. Położenie geograficzne to czynnik wskazywany z nieco mniejszą intensywnością, niemniej stale pojawia się jako potencjał rozwojowy regionu.

Współpraca regionalna jest szansą na rozwój przedsiębiorczości oraz wymiany handlowej Polska-Ukraina. Sąsiedztwo z Ukrainą stanowi możliwość rozwijania rynku usług adresowanych do mieszkańców Ukrainy, a także rozwijania współpracy gospodarczej. Zasoby środowiska natomiast mogą stanowić bazę do rozwijania turystyki i agroturystyki oraz możliwość rozwoju ekoroelnictwa. Z rozwojem obszarów wiejskich i rolnictwa należy łączyć rozwój współpracy z Ukrainą.

Ważne centrum usług publicznych w powiecie przemyskim, które powiat przemyski (a przede wszystkim jego ośrodki miejskie) powinien stanowić w najbliższych latach, aby zahamować niekorzystne procesy gospodarcze i demograficzne. Rozproszony funkcje subregionalne ośrodków miejskich (brak miasta - wyraźnego lidera subregionu, prawa miejskie dopiero od 1 stycznia 2021 r. nabyło Dubicko) powoduje iż powiat, jako największy ośrodek musi rozwijać funkcje edukacyjno-kulturalne, naukowe, społeczne i inne, stanowiące o atrakcyjności gospodarczej i osadniczej. Mowa głównie o **usługach edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, administracyjnych**, które jako kompleksowa oferta społeczna nierzadko decyduje o jakości kapitału społecznego i atrakcyjności dla nowego osadnictwa. Bardzo ważnym aspektem jest rozwinięta infrastruktura drogowa. Infrastruktura drogowa jest jednym z ważniejszych elementów składowych funkcjonowania terenów zurbanizowanych. Wobec ogólnokrajowych, niekorzystnych tendencji demograficznych, rozwój funkcji rezydencjonalnych i osadniczych Powiatu Przemyskiego Strategią Rozwoju Powiatu na lata 2021-2025 należy postrzegać jako poważną szansę rozwojową, a każdego nowego mieszkańca jako swobodnego inwestora (klienta wszystkich usług świadczonych na obszarze powiatu). Stąd też istotnym aspektem dla powiatu i jego demografii jest konieczność wydzielenia w każdej gminie obszarów inwestycyjnych jak i tych do budowania mieszkań (które również są jednym z rodzajów usług publicznych) celem zwiększenia mobilności mieszkańców i podniesienia atrakcyjności tego terenu dla ludzi młodych oraz turystów jak i inwestorów. Rozwój tak rozumianego, silnego centrum usług publicznych jest warunkiem koniecznym, aby tę szansę wykorzystać. Ważnym aspektem jest również współpraca międzysektorowa (z organizacjami pozarządowymi) na rzecz rozwoju i poprawy efektywności niektórych usług publicznych oraz ciągle doskonalenie systemów zarządczych, które bezpośrednio wpływają na jakość usług administracyjnych.

Walory turystyczne jako siła napędowa w zakresie dynamizowania rozwoju gospodarczego decydująca o jakości kapitału społecznego i atrakcyjności dla nowego osadnictwa.

Turystyka jest ważną dziedziną życia w Powiecie Przemyskim i regionie. Może stanowić duży wpływ na dochody i rozwój gospodarczy powiatu. Ważne jest, aby zachęcić turystów do odwiedzania powiatu. W tym zakresie potrzebna jest odpowiednia promocja, która stwarza szansę zaistnienia na rynku turystycznym w kraju jak i zagranicą. Ważnym elementem w rozwoju turystyki jest powiązanie jej z dziedzictwem kulturowym i walorami

środowiska naturalnego. Z tego też względu należy podejmować przedsięwzięcia i kontynuować już rozpoczęte, takie jak np. tworzenie szlaków rowerowych w oparciu o zabytki i atrakcyjne przyrodniczo tereny, organizowanie imprez cyklicznych oraz podnoszenie jakości oferowanych usług i ich rozszerzenie. Niezbędnym jest tworzenie baz informacji internetowej, modernizowanie infrastruktury oraz poszerzanie oferty kulturowej. Dlatego też, przy niewystarczających nakładach na rozwój turystyki również w powiecie należy starać się korzystać z funduszy unijnych z nowego okresu programowania. Mając na uwadze powyższe, należy dążyć do realizacji projektów polegających na budowie, rozbudowie, modernizacji oraz adaptacji obiektów i infrastruktury na cele turystyczne, sportowe i rekreacyjne. Rozwój sektora kultury i turystyki oraz promocja i marketing decyduje o budowie wizerunku gmin wchodzących w skład Powiatu Przemyskiego, jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, turystów oraz inwestorów. Rozwój działalności gospodarczej w sektorze turystyki przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy. Rozwój **bazy i infrastruktury turystycznej, (gastronomia regionalna, agroturystyka) poszczególnych gmin** daje szerokie możliwości tworzenia niepowtarzalnych ofert turystycznych, gdyż powiat to teren o bardzo różnorodnej i bogatej kulturze, tradycji i historii. Idealnym tego przykładem jest **szlak architektury drewnianej** na terenie Powiatu Przemyskiego. Znając możliwości poszczególnych gmin i ich potencjał można pokusić się o opracowanie oferty turystycznej obejmującej pobyt we wszystkich gminach z pokazaniem i wykorzystaniem tego co jest w nich najlepsze i najbardziej atrakcyjne. Wymaga to podjęcia wielu uzupełniających się działań zmierzających do wspólnej promocji powiatu, pokazywania wszystkiego czym można zainteresować potencjalnego turystę. Zróżnicowany potencjał, różne walory przyrodnicze, turystyczne i kulturowe poszczególnych gmin powiatu w pewnym stopniu wyklucza ich wzajemną rywalizację. Gminy powinny pójść w kierunku wspólnego rozszerzania oferty proponując takie możliwości. Ma to szczególne znaczenie, ponieważ współczesny turysta ma bardzo duże wymagania, oczekuje bardzo atrakcyjnej i szerokiej oferty wypoczynku. Warto nawiązać współpracę z Miastem Przemyśl, które jest jednym z najatrakcyjniejszych turystycznie i gospodarczo ośrodków w południowo – wschodniej Polsce. Jako centrum handlowe, ważny węzły komunikacyjny, ośrodek kulturalno-naukowy i turystyczny z licznymi zabytkami architektury XIX-wiecznej stanowią o potencjale zabytkowym nie tylko miasta ale i całego powiatu. Współpraca może zostać zaplanowana szczególnie turystyki filmowej, która stwarza możliwości promocji atrakcji turystycznych. Przemyśl wraz z atrakcjami turystycznymi powiatu przemyskiego zostanie włączony do projektu **GreenFilmTourism** w ramach którego powstanie przewodnik filmowy po województwie podkarpackim, który przybliży plenery filmowe miast i miejscowości położonych w naszym regionie. Uruchomiony zostanie portal internetowy, który stanowić będzie inspirację do odwiedzania miejsc związanych z filmem w regionie i organizowania tematycznych wycieczek. Wszystkie te działania mają na celu promocję regionu i rozwój filmowego dziedzictwa kulturowego, zwiększenie jego atrakcyjności turystycznej wraz z infrastrukturą turystyczną.

Wykorzystanie walorów turystycznych do promocji powiatu.

Produkty lokalne w rozwoju turystyki mają bardzo duże znaczenie. Produkt lokalny, wytwarzany jest on w sposób nieprzemysłowy, niemasowy z lokalnych surowców, a także przy użyciu lokalnych metod. Dla mieszkańców regionu zwykle jest to produkt codzienny, pospolity, natomiast dla osób z zewnątrz stanowi coś wyjątkowego, specyficznego, kojarzącego się z danym miejscem. Na terenie powiatu istnieją produkty lokalne. Wśród nich są m.in.

Powiat Przemyski – producenci żywności

1.
 - Nazwa: Mariusz i Sylwia Bednarz – Przetwory z DERENIA
 - Gmina i sołectwo: Przemyśl
 - Kategoria: przetwory
 - Produkt: Oliwka z derenia jadalnego.
 - Strona www: brak

2.
 - Nazwa: Koło Gospodyń Wiejskich w Żurawicy
 - Gmina i sołectwo: Żurawica
 - Kategoria: potrawy, mięsa-wędliny
 - Produkt: Udziec wieprzowy
 - Strona www: brak

3.
 - Nazwa: Przetwory z Krasiczyna
 - Gmina i sołectwo: Krasiczyn
 - Kategoria: przetwory, napoje
 - Produkt: dżemy, galaretki, powidła, soki, syropy, róża ucierana z cukrem
 - Strona www: brak

4.
 - Nazwa: Firma Handlowo-Usługowa GROTA
 - Gmina i sołectwo: Przemyśl
 - Kategoria: oleje
 - Produkt: oleje z nasion roślin oleistych
 - Strona www: brak

5.
 - Nazwa: Ryś Podkarpacki
 - Gmina i sołectwo: Przemyśl
 - Kategoria: przetwory, warzywa-owoce
 - Produkt: kiszony dereń, ocet dereniowy, cymes dereniowy chmielowy, dereń surowy, cymes dereniowy z ksylitolem, cymes dereniowy ziemi przemyskiej
 - Strona www: brak

6.

- Nazwa: ApiMiodek Teresa Gierula
- Gmina i sołectwo: Krzywczyna, Chyrzyna
- Kategoria: miody
- Produkt: miód pszczeli spadziowy iglasty, liściasty, rzepakowy, wielokwiatowy, akacjowy, lipowy, gryczany, nawłociowy, wrzosowy
- Strona www: <https://sklep.apimiodek.pl/>

7.

- Nazwa: Spółdzielcza Grupa Producentów Owoców „SZELIGA”
- Gmina i sołectwo: Żurawica
- Kategoria: warzywa-owoce
- Produkt: jabłka
- Strona www: <http://prostozsadu.com/pl/o-nas>

8.

- Nazwa: Gospodarstwo Rybackie w Starzawie Sp z.o.o.
- Gmina i sołectwo: Stubno, Starzawa
- Kategoria: ryby, przetwory
- Produkt: amur starzawski w oleju, amur starzawski z pomidorem, karp starzawski z pomidorem, karp starzawski w oleju
- Strona www: <http://www.starzawa.pl/>

9.

- Nazwa: Arboretum i Zakład Fizjografii w Bolestraszczykach
- Gmina i sołectwo: Żurawica, Bolestraszyce
- Kategoria: przetwory
- Produkt: bolestraszczycki napój dereniowy, bolestraszczycka galaretka dereniowa, bolestraszczycki dżem dereniowy, bolestraszczycki kompot z derenia, dereń kiszony podkarpacki
- Strona www: brak

10.

- Nazwa: KGW Drohobyczka
- Gmina i sołectwo: Dubiecko, Drohobyczka
- Kategoria: potrawy
- Produkt: Sernik drohobycki
- Strona www: brak

11.

- Nazwa: SWOBODA/ Ewa Durlik - Stepaniak
- Gmina i sołectwo: Fredropol, Gruszowa
- Kategoria: sery
- Produkt: ser kozi podpuszczkowy, ser ricotta
- Strona www: brak

12.

- Nazwa: Ryszard Michałekiewicz

- Gmina i sołectwo: Bircza, Kuźmina
- Kategoria: hodowla, pszczelarstwo
- Produkt: konie, pszczelarstwo, króliki
- Strona www: brak

13.

- Nazwa: Pracownia Fajek Mr Bróg. Zbigniew Bednarczyk
- Gmina i sołectwo: Przemysł, Ostrów
- Kategoria: wyrób galanterii drzewnej
- Produkt: fajki, tytoń fajkowy
- Strona www: <https://brogshop.pl/>

14.

- Nazwa: Rejonowe Koło Pszczelarzy Ziemi Dubieckiej
- Gmina i sołectwo: Dubiecko
- Kategoria: pszczelarstwo, produkcja miodu
- Produkt: miód pszczeli
- Strona www: <https://www.facebook.com/Rejonowe-Ko%C5%82o-Pszczelarzy-Ziemi-Dubieckiej-104954247731051/>

15.

- Nazwa: Firma Produkcyjno – Handlowa „BIESZCZADY” w Rudawce
- Gmina i sołectwo: Bircza
- Kategoria: mięsa, wędliny
- Produkt: mięsa z wyłączeniem drobiu
- Strona www: brak

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na kolejowy potencjał turystyczny powiatu. Powiat wraz z miastem Przemysł ma szansę stać się **centrum turystyki kolejowej**. Biorąc pod uwagę zasoby związane z tzw. „rentą położenia” tj. bezpośredniej bliskości ze wschodnią granicą celną Unii Europejskiej powiat oferuje bazę wypadową do dalszych podróży na Ukrainę, z **bezpośrednimi pociągami do Lwowa, Kijowa i Odessy**. Przewoźnicy kolejowi swoich szans w zwiększaniu liczby pasażerów mogą upatrywać właśnie w europejskiej tendencji zastępowania drogich i kosztownych połączeń lotniczych, tanimi, nocnymi, szybkimi i transeuropejskimi kolejami. Powiat przemyski ma szansę stać się ważnym punktem na europejskiej kolejowej mapie. Na uwagę również zasługuje **trasa rowerowa Pętla Chotyniec – Stubno – Stubienko – Nienowice – Chotyniec**. Trasa znajduje się na szlaku **Green Velo** w Królestwie Pogórze Karpackie. To raj dla miłośników drewnianych cerkwi i cerkiewek. Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo jest najdłuższym, spójnie oznakowanym szlakiem rowerowym w Polsce. Przebiega głównie po asfaltowych drogach publicznych o niskim natężeniu ruchu pojazdów, przez obszar pięciu województw leżących we wschodniej części kraju. Trasa szlaku przebiega przez pięć parków narodowych. Jest to jeden z najdłuższych szlaków rowerowych w Polsce. Wzdłuż szlaku rowerowego wybudowano 228 miejsc obsługi rowerzystów (MOR). Green Velo stanowi połączenie miejscowości oraz obiektów o dużej wartości

przyrodniczej, kulturowej i historycznej. Na zdecydowanej większości trasy szlak biegnie po obszarach nizinnych, łatwych do uprawiania turystyki rowerowej. **Wyjątkiem jest odcinek Rzeszów-Przemysł biegnący przez Pogórze Dynowskie i Pogórze Przemyskie, wymagający większego przygotowania fizycznego.**

Mapa trasy: <http://greenvelo.pl/mapa>

Posiadane zasoby samego powiatu przemyskiego umożliwiają jednak rozwój kilku form turystyki kulturowej. Spośród nich największe perspektywy stoją przed turystyką przyrodniczo-kulturową, która może rozwijać się w oparciu o Park, a także rezerwaty. Powiat Przemyski posiada bardzo duży potencjał do rozwoju działalności turystycznej. Obecnie przez ludzi preferowany jest wypoczynek w spokojnych, wiejskich okolicach. Tendencje do wypoczynku ludzi z dużych miast w gospodarstwach agroturystycznych jest szansą dla powiatu na wykorzystywanie walorów turystycznych i nieskażonego środowiska naturalnego dla celów agroturystycznych. Działania dotyczące rozwoju turystyki powinny być skierowane na gospodarcze wykorzystanie posiadanego potencjału przyrodniczego, kulturowego i ludzkiego oraz na zwiększanie dochodów z turystyki i branż pokrewnych. W tym celu należy uwzględnić zadania związane z rozwojem narzędzi internetowych i mobilnych wspomagających turystykę, stworzenie i promocję marek regionalnych oraz produktów turystycznych, zwłaszcza transgranicznych. Dobre produkty turystyczne można przygotować we współpracy z partnerami z Ukrainy, wykorzystując przygraniczne położenie powiatu. Dla wielu turystów z centralnej Polski wypoczywających w regionie, dodatkowy wyjazd za granicę, choćby na Ukrainę, do Lwowa jest dużą atrakcją. Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych w powiecie utrudnia organizację produkcji i sprzedaży produktów rolnych, za to czyste środowisko i łagodny klimat sprzyjają rozwojowi pracochłonnego ale dochodowego rolnictwa ekologicznego. Konieczne jest wspieranie upraw ekologicznych i ekologicznej hodowli zwierząt.

4. Wizja i misja rozwoju Powiatu

1. *Wizja rozwoju*

Wizja rozwoju powiatu stanowi koncepcję modelową przyszłej ścieżki jaką jednostka samorządowa chce obrać w celu dążenia do uzyskania wyznaczonego priorytetu jakim jest wdrażanie strategii do roku 2025. Wizja, będąc składową celów, dąży w miarę możliwości do uzyskania założonych rezultatów. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i analiza strategiczna pozwoliły w toku całościowych prac programowo-koncepcyjnych sformułować wizję powiatu przemyskiego w 2025 roku w następujący sposób:

WIZJA POWIATU PRZEMYSKIEGO

Powiat Przemyski w roku 2025 to miejsce przyjazne dla inwestorów i przedsiębiorców, z dobrze rozwiniętą siecią komunikacyjną i stale modernizowaną infrastrukturą techniczną, przestrzeń bogatej oferty turystycznej, wykorzystującej walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne powiatu, sprzyjająca do osiedlania się i podejmowania pracy zapewniająca sprawny system opieki zdrowotnej. Powiat chętnie współpracujący z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, wzmacniający swoją pozycję w regionie, efektywnie pozyskujący środki zewnętrzne w celu poprawy jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego.

Istotną kwestią prowadzącą do osiągnięcia założonej wizji rozwoju powiatu, oprócz wdrażania założonych celów, jest również współpraca z mieszkańcami powiatu oraz innymi jednostkami terytorialnymi, na poziomie województwa i poza jego obrębem.

2. Misja rozwoju

Misja rozwoju wynika z wizji i wskazuje ogólny kierunek rozwoju społeczności lokalnej. Jest określeniem tego co powiat zamierza osiągnąć w przyjętym zakresie czasowym.

MISJA POWIATU PRZEMYSKIEGO

Misją Powiatu Przemyskiego jest kreowanie atrakcyjnego obszaru zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego, otwartego na inwestycje, turystów i współpracę transgraniczną oraz tworzenie korzystnych warunków życia, rozwoju i wypoczynku dla mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, rolników i turystów. Dążymy do nieustannej poprawy dostępu do infrastruktury, wykorzystania potencjału lokalnych zasobów i szans rozwojowych przy jednoczesnej dbałości o środowisko przyrodnicze. W swojej aktywności zmierzamy do rewitalizacji i funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni publicznej, podniesienie poziomu oświaty i ochrony zdrowia, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego oraz ograniczenia negatywnych zjawisk wykluczenia społecznego.

W wyniku realizacji celów strategicznych zostanie osiągnięty założony cel główny. W Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego 2025 sformułowane zostały cele strategiczne uwzględniające Krajowy Plan Odbudowy, który jest odpowiedzią na trwający od marca 2020 roku stan epidemii i wywołany nim kryzys gospodarczy. Część celów strategicznych została zmodyfikowana, aby zapewnić ciągłość procesu planowania strategicznego, zaś zmiany wynikają z aktualizacji zmieniających się trendów oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych szczegółowo przeanalizowanych na etapie diagnozy powiatu.

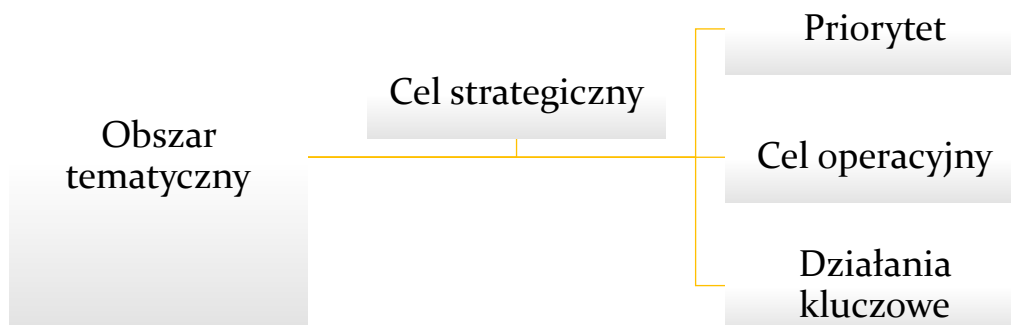
Cztery główne obszary tematyczne:

- Gospodarkę i rynek pracy
- Infrastrukturę i usługi publiczne
- Społeczeństwo
- Środowisko

5. Część kierunkowa Strategii.

Obszary tematyczne, cel strategiczny, priorytety, cel operacyjny, działania kluczowe.

Układ logiczny części kierunkowej Strategii rozwoju regionalnego powiatu przemyskiego

Obszar tematyczny

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Cel strategiczny

Ochrona przed gospodarczą marginalizacją, trwałe włączenie gospodarki powiatu do procesów rozwojowych oraz usprawnienie i zwiększenie odporności lokalnego rynku pracy.

Priorytet I.1

Inwestycje i konkurencyjność przedsiębiorstw.

Cel operacyjny:

Zwiększenie poziomu inwestycji poprzez rozwój atrakcyjności gospodarczej powiatu oraz wspomaganie lokalnej przedsiębiorczości poprzez wspieranie ich innowacyjności.

Działania kluczowe:

- Utworzenie kolejnej strefy ekonomicznej oraz bocznic kolejowej do tej strefy na terenie gminy Orły.
- Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w celu wypracowania wspólnego systemu informacji gospodarczej dla przedsiębiorców z terenu powiatu
- Pozyskiwanie funduszy na szkolenia i doradztwa zawodowe z zakresu rozwoju przedsiębiorczości
- Wspieranie adaptacji nowoczesnych, innowacyjnych rozwiązań gospodarczych na terenie powiatu oraz kreowanie liderów przedsiębiorczości
- Współpraca z sektorem gospodarki na rzecz rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego

Priorytet I.2

Rynek pracy.

Cel operacyjny:

Aktywizacja lokalnego rynku pracy z wykorzystaniem zasobów własnych oraz z pozyskanych Funduszy Europejskich wraz z przeciwdziałaniem bezrobociu i wsparciem osób dotkniętych utratą stanowisk pracy oraz wykluczeniem społecznym.

Działania kluczowe:

- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
- Wsparcie aktywności zawodowej dla osób z niepełnosprawnościami
- Wykorzystanie środków z Krajowego Programu Odnowy na wsparcie podmiotów zatrudniających mieszkańców powiatu
- Współpraca przy realizacji projektów stażowych i aktywizacyjnych osób młodych i dotkniętych problemem bezrobocia

Priorytet I.3

Rozwój lokalnej branży turystycznej.

Cel operacyjny:

Budowanie wizerunku turystycznego powiatu z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz poprawa jakości infrastruktury turystycznej, rozbudowa oferty rekreacyjnej i agroturystycznej.

Działania kluczowe:

- Budowa centrów rekreacyjno-turystycznych na terenie powiatu
- Wspieranie rozwoju bazy turystycznej i agroturystycznej oraz leśnych ścieżek turystycznych
- Stworzenie zintegrowanej sieci turystycznej – Internetowy System Informacji Turystycznej
- Uruchomienie nowoczesnych narzędzi promujących walory turystyczne powiatu przemyskiego, w tym elektronicznych map i aplikacji oraz kanałów w mediach społecznościowych

Priorytet I.4

Rolnictwo i obszary wiejskie.

Cel operacyjny:

Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich z uwzględnieniem aktualnych potrzeb poszanowania środowiska przyrodniczego.

Działania kluczowe:

- Wsparcie sektora rolniczego poprzez promowanie produktów regionalnych
- Promocja gospodarstw ekologicznych i wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego
- Intensyfikacja inwestycji w nowe technologie mające na celu poprawę technik uprawy dostosowanej do miejscowych uwarunkowań oraz ukierunkowanie na polepszenie wydajności ekologicznej
- Poprawa sytuacji z zakresu gospodarowania wodą w celu zapobiegania skutków suszy i powodzi na terenach rolniczych i obszarów wiejskich

INFRASTRUKTURA I USŁUGI PUBLICZNE

Cel strategiczny:

Usprawniony system powiązań transportowych i komunikacyjnych, transformacja cyfrowa usług administracji publicznej, poprawa jakości systemu informacyjnego, modernizacja budynków użyteczności publicznej.

Priorytet II.1

Infrastruktura techniczna i modernizacja obiektów użyteczności publicznej.

Cel operacyjny:

Zwiększenie bezpieczeństwa i zwiększenie jakości świadczonych usług publicznych i komunalnych.

Działania kluczowe:

- Budowa kanalizacji sanitarnych we wszystkich miejscowościach na terenie powiatu oraz rozbudowa sieci wodociągowych.
- Budowa kaplic cementarnych
- Budowa Centrów Ratownictwa i Zarządzania Kryzysowego, a także punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.
- Wymiana kotłowni w budynku użyteczności publicznej i prywatnej na bardziej energooszczędne i sprzyjające środowisku
- Remont i modernizacja obiektów użyteczności publicznej

Priorytet II.2

Infrastruktura cyfrowa i cyfryzacja usług publicznych.

Cel operacyjny:

Poprawa efektywności administracji wraz z cyfryzacją jednostek organizacyjnych powiatu i rozwój e-usług poprzez modernizację i wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych.

Działania kluczowe:

- Cyfryzacja i tworzenie archiwalnych zbiorów danych
- Rozwój zintegrowanych systemów informacyjnych
- Podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez szkolenia z zakresu e-usług i cyfrowego obiegu dokumentów
- Pozyskiwanie funduszy na szkolenia dla kadr
- Wsparcie inwestycji w nowoczesne technologie sieci łączności elektronicznej
- Usprawnienie działania sieci bezprzewodowej i przewodowej w celu zapewnienia możliwości dostępu do sieci wszystkim mieszkańcom powiatu przemyskiego

Priorytet II.3

Transport publiczny i modernizacja dróg.

Cel operacyjny

Poprawa jakości dróg powiatowych i gminnych w powiecie przemyskim na rzecz zwiększenia jego dostępności komunikacyjnej i walorów rozwojowych.

Działania kluczowe:

- Likwidacja barier transportowych poprzez zakup mikrobusów
- Przebudowa oraz budowa nowych obiektów mostowych na terenie powiatu. Likwidacja mostów drewnianych.
- Przebudowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych wraz z budową chodników i ścieżek rowerowych.
- Zabezpieczenie osuwisk w ciągu dróg powiatowych i gminnych.
- Budowa mostu na rzece San na terenie powiatu pomiędzy Przemyślem, a Radymnem.

SPOŁECZEŃSTWO

Cel strategiczny:

Poprawa jakości życia oraz rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.

Priorytet III.1

Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne

Cel operacyjny:

Poprawa jakości usług z zakresu ochrony zdrowia pomocy społecznej oraz bezpieczeństwa publicznego.

Działania kluczowe:

- Budowa i przebudowa oraz wyposażenie w nowoczesny sprzęt jednostek OSP na terenie powiatu
- Budowa nowego budynku dla służb ratowniczych w Birczy
- Pozyskiwanie środków na zakup lepszego sprzętu dla placówek POZ
- Szkolenia dla personelu medycznego w celu poprawy świadczenia usług
- Zwiększenie kadry medycznej i placówek opieki zdrowotnej na terenie powiatu
- Monitorowanie świadczonych usług z zakresu ochrony zdrowia
- Wsparcie finansowe dla osób najbardziej potrzebujących, niezdolnych do pracy i dotkniętych niepełnosprawnościami

Priorytet III.2

Szkolnictwo i kultura.

Cel operacyjny:

Lepsza oferta i dostęp do kultury oraz poprawa jakości kształcenia.

Działania kluczowe:

- Modernizacja budynków oświatowych wraz z budową sal gimnastycznych i boisk sportowych
- Wsparcie z zakresu doradztwa zawodowego dla młodzieży szkolnej w celu wyznaczenia ich ścieżki kariery
- Zwiększenie dostępności do kultury dla osób wykluczonych i dotkniętych niepełnosprawnościami
- Współpraca z jednostkami gminnymi w celu promowania i tworzenia wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu
- Rozwój cyfrowego wyposażenia przedszkoli i szkół

- Wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego i szkolnego
- Rewitalizacja obiektów zabytkowych i fortecznych
- Współpraca przy organizacji wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu

Priorytet III.3

Sport i rekreacja.

Cel operacyjny

Lepszy dostęp do miejsc sportowo-rekreacyjnych i poprawa świadomości mieszkańców powiatu w zakresie zdrowego trybu życia.

Działania kluczowe:

- Budowa zespołu basenów w gminie Bircza
- Budowa krytej pływalni z częścią rekreacyjno – wypoczynkową w gminie Fredropol
- Budowa basenu, lodowiska oraz pełnowymiarowego boiska ze sztuczną nawierzchnią w gminie Orły
- Promocja aktywności fizycznej jako dbania o zdrowie fizyczne i psychiczne
- Stworzenie tras biegowych oraz ścieżek spacerowych
- Rozbudowa lokalnych szlaków rowerowych komplementarnych ze szlakiem Green Velo

ŚRODOWISKO

Cel strategiczny:

Ochrona środowiska przyrodniczego i dbałość o zachowanie czystego powietrza oraz poprawa jakości życia i bezpieczeństwa energetycznego z ograniczeniem niekorzystnego wpływu energetyki na środowisko.

Priorytet IV.1

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego.

Cel operacyjny:

Zwiększenie efektywności w ochronie środowiska naturalnego i zrównoważonego korzystania z jego zasobów.

Działania kluczowe:

- Propagowanie działań z zakresu dbania o środowisko naturalne
- Działania edukacyjne dla młodzieży i dorosłych związanych z ochroną różnorodności biologicznej
- Współpraca z gminami i innymi jednostkami samorządu terytorialnego w realizacji projektów ekologicznych
- Wsparcie przy realizacji kampanii edukacyjnych organizacji zajmujących się promowaniem dóbr dziedzictwa przyrodniczego

Priorytet IV.2

Zielona energia i niskoemisyjność.

Cel operacyjny:

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii dla poprawy struktury energetycznej.

Działania kluczowe:

- Budowa i instalacja odnawialnych źródeł energii
- Zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii
- Pozyskiwanie środków na inwestycje związane z zieloną energią
- Zwiększenie efektywności energetycznej budynków
- Rozwój ciepłownictwa systemowego

Priorytet IV.3

Czyste powietrze.

Cel operacyjny

Poprawa jakości i zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza.

Działania kluczowe:

- Edukacja w zakresie dbania o środowisko i czyste powietrze
- Pomoc przy wymianie pieców węglowych
- Monitorowanie spalania zanieczyszczeń w gospodarstwach domowych

6. Spójność z dokumentami strategicznymi

Program Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2025, a w szczególności jego cele strategiczne i operacyjne są zgodne z celami innych dokumentów strategicznych na szczeblu międzynarodowym, krajowym i wojewódzkim.

7. Wdrażanie i monitoring

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie Strategii jest Zarząd Powiatu w Przemyślu wraz z podległym mu Starostwem Powiatowym. Zarząd Powiatu odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania Strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z planu działań operacyjnych, a także zidentyfikowanych projektów kluczowych do realizacji do roku 2025.

Instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Programu Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2025 tworzą:

- ✚ Rada Powiatu, która powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie Strategii wśród społeczności lokalnej,
- ✚ Powiatowe Jednostki Organizacyjne,
- ✚ Organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu,
- ✚ samorządy gminne,

✚ Inne.

Institucjami partnerskimi, zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze Strategii, będą:

- ✚ Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2021-2027 oraz wybranych działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027
- ✚ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (jako instytucja zaangażowana we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027),
- ✚ Agencje Rozwoju Regionalnego oraz wspierania przedsiębiorczości (np. Przemyska Agencja Rozwoju Regionu S.A. Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionu S.A. Przemyski inkubator przedsiębiorczości i innowacji itp.),
- ✚ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (jako instytucja pośrednicząca w wydatkowaniu środków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2021-2027),
- ✚ Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ✚ Inne.

Do ważnych podmiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów Strategii, należy również zaliczyć podmioty realizujące poszczególne projekty, jak i beneficjentów końcowych objętych wsparciem i działaniami projektowymi, w tym przede wszystkim:

- ✚ Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad,
- ✚ samorządy gminne,
- ✚ przedsiębiorców i organizacje ich zrzeszające,
- ✚ instytucje otoczenia biznesu (w tym Izba Rolnicza, Ośrodek Doradztwa Rolniczego), rolników i ich zrzeszenia (spółdzielnie i grupy producenckie),
- ✚ organizacje pozarządowe,
- ✚ osoby podnoszące swoje kwalifikacje zawodowe, bezrobotnych i osoby wykluczone.

Program Rozwoju Powiatu Przemyskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2025 proponuje zadania i projekty, które stanowią wyzwania dla całej społeczności powiatu – władz samorządowych, instytucji publicznych, partnerów prywatnych i pozarządowych, mieszkańców, a także partnerów zewnętrznych. Wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2025 i współpracy pomiędzy

zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii w dużej mierze będzie zależała od monitorowania tego procesu.

GŁÓWNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Określenie ram finansowych stanowi istotny element każdej strategii i programu rozwoju, gdyż pozwala na oszacowanie wielkości środków finansowych, które będą mogły zostać przeznaczone na finansowanie działań rozwojowych w okresie realizacji opracowanego dokumentu strategicznego. Określenie różnych scenariuszy rozwojowych, uwzględniających dynamikę zmian kluczowych uwarunkowań i potencjałów rokuje stabilnym, trwałym i zrównoważonym wzrostem społeczno-gospodarczym powiatu. Ponieważ na obecnym etapie nie jest możliwe precyzyjne określenie wartości środków krajowych i europejskich, możliwych do pozyskania na realizację działań, przyczyniając się tym samym do rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu, możemy wyłącznie dokonać analizy uwzględniającej kilka możliwych wariantów ich pozyskania przez Starostwo z uwzględnieniem aktualnego stanu prac nad Umową Partnerstwa i programami służącymi realizacji Polityki Spójności.

Finansowanie działań opisanych w Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2025 będzie się odbywać za pomocą środków pochodzących z różnych źródeł, aby zwiększyć możliwości realizacyjne oraz efektywność podejmowanych interwencji. W tym kontekście możemy zidentyfikować możliwe źródła finansowania:

- a. krajowe i regionalne programy służące realizacji Polityki Spójności:
 - Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027;
 - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027;
 - Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027;
 - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027;
 - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027;
 - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027;
 - Krajowy Program Odbudowy;
- b. programy ramowe Unii Europejskiej:
 - Horyzont Europa 2021-2027;
 - Clean Sky 2 i Clean Sky 3;
- c. krajowe i regionalne instrumenty zwrotne, w tym finansowe instrumenty zwrotne ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020;

- d. środki publiczne dedykowane rozwojowi gospodarczemu i podnoszeniu poziomu przedsiębiorczości, zwłaszcza środki Agencji Rozwoju Przemysłu i Polskiego Funduszu Rozwoju;
- e. inne potencjalne źródła finansowania, w tym środki własne przedsiębiorstw i środki inwestorów prywatnych.

Poniżej zamieszczono ujętą w skrócie formę poszczególnych projektów.

Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Propozycja pakietu legislacyjnego dla Polityki Spójności na lata 2021-2027, wprowadziła uproszczenie oraz ujednoczenie zasad wykorzystania funduszy UE w latach 2021-2027, w tym m.in. zastąpienie 11 celów tematycznych z perspektywy finansowej 2014-2020, 5 celami polityki bardziej skondensowanymi, które będą determinowały zakres możliwych do realizacji projektów:

- Bardziej inteligentna Europa
- Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa
- Lepiej połączona Europa
- Europa o silniejszym wymiarze społecznym
- Europa bliżej obywateli

Biorąc pod uwagę kierunek wskazany przez KE i Radę UE nowa perspektywa finansowa będzie nakierowana na pobudzenie innowacyjności i współpracę biznesu z jednostkami naukowo-badawczymi, zrównoważony rozwój uwzględniający zmiany klimatyczne i środowiskowe, transport i cyfryzację, wzmocnienie tzw. „Europy społecznej” oraz zbliżenie do obywateli. Zgodnie z Celami Polityki Spójności program regionalny: Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 będzie programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+) obejmującym następujące osie priorytetowe:

- OP I. Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka (EFRR),
- OP II. Energia i środowisko (EFRR),
- OP III. Mobilność i łączność (EFRR),
- OP IV. Infrastruktura bliżej ludzi (EFRR),
- OP V. Rozwój zrównoważony terytorialnie (EFRR),
- OP VI. Kapitał ludzki gotowy do zmian (EFS+).

W ramach nowego programu regionalnego realizowane będą inwestycje infrastrukturalne łagodzące zmiany klimatyczne, poprawiające dostępność komunikacyjną województwa, jak również projekty ukierunkowane na transformację w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ). Bardzo ważne będzie także wsparcie podkarpackich przedsiębiorstw w celu zwiększenia poziomu przedsiębiorczości oraz wykorzystania technologii cyfrowych i rozwoju Gospodarki 4.0.

Wyzwaniami w perspektywie 2021-2027 pozostają wciąż innowacyjność, technologie cyfrowe, zanieczyszczenie powietrza, zmiany klimatyczne, gospodarka o obiegu zamkniętym, kolej, transport publiczny, strefy dojazdowe do pracy, duży nacisk położony zostanie na działania oparte o OZE.

Jednym z najważniejszych celów Unii Europejskiej w przyszłej perspektywie finansowej będzie przeciwdziałanie zmianom klimatu (tzw. Europejski Zielony Ład), stąd zielona infrastruktura oraz rozwiązania oparte na naturze (nature-based solutions) powinny być wdrażane we wszystkich 5 celach Polityki Spójności. W projektach infrastrukturalnych uwzględnione zostaną przemyślane elementy ekologiczne oraz dbałość o ład przestrzenny w otoczeniu projektów, dając większe szanse na wygenerowanie korzyści społecznych oraz łączenie projektów z ochroną środowiska w otoczeniu wspieranego obiektu.

Ważnym czynnikiem wpływającym na sposób inwestowania środków budżetu Unii Europejskiej są również priorytety unijne, tzw. koncentracja tematyczna tj. konieczność zapewnienia odpowiedniej masy krytycznej inwestycji, które najbardziej przyczyniają się do realizacji priorytetów UE i mają najwyższą wartość dodaną. Im wyższy poziom rozwoju danego państwa członkowskiego, tym wyższe poziomy koncentracji. Polska znajdzie się w grupie państw z najniższymi poziomami koncentracji tematycznej dla EFRR:

- 25% alokacji EFRR – dla Celu 1 (innowacyjna gospodarka)
- 30% alokacji EFRR – dla Celu 2 („zielona” gospodarka)
- 25% alokacji EFS+ – na włączenie społeczne
- 8% alokacji EFRR – na rozwój miast
- 30% alokacji EFRR – na wydatki klimatyczne

Powyższe limity wskazują, że w nowej perspektywie finansowej możemy spodziewać się relatywnie więcej projektów dotyczących zagadnień związanych z klimatem i środowiskiem, skupionych na czystej energii oraz projektów innowacyjnych ukierunkowanych m.in. na cyfryzację usług i nowe technologie.

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki **to jeden** z głównych programów finansowanych w ramach nowej polityki spójności na lata 2021-2027.

Fundusz Europejski Nowoczesnej Gospodarki stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów – Innowacyjna Gospodarka (2007-2013) oraz Inteligentny Rozwój (2014-2020).

Budżet programu to 7,9 mld EUR (36 mld złotych).

Główne cele FENG ukierunkowane będą na:

- zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii;
- wzrost konkurencyjności MŚP;

- rozwinięcie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości;
- transformacja gospodarki w kierunku Przemysłu 4.0 oraz zielonych technologii

Z FENG będą mogli skorzystać zarówno przedsiębiorcy, jak i organizacje oraz instytucje. Oferta Programu skierowana jest do:

- przedsiębiorstw,
- sektora nauki,
- konsorcjów przedsiębiorców oraz konsorcjów przedsiębiorców z organizacjami badawczymi,
- instytucji otoczenia biznesu, czyli ośrodków przedsiębiorczości, ośrodków innowacji, instytucji finansowych.

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 będą oferować różne formy wsparcia, takie jak:

- dotacje,
- instrumenty finansowe,
- kapitałowe oraz gwarancyjne,
- instrumenty łączące finansowanie zwrotne i dotacyjne.

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 to kontynuacja wsparcia dla 5 województw z regionu Polski Wschodniej, które realizowane będą w ramach nowej perspektywy finansowej Funduszy Europejskich 2021-2027. Głównym celem programu jest utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności makroregionu oraz wyższej jakości życia w Polsce Wschodniej.

Budżet programu wynosi 2,5 mld EUR.

Cele szczegółowe FEPW to:

1. Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw;
2. Wzmacnianie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu;
3. Zwiększenie dostępności transportowej makroregionu;
4. Wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk dla rozwoju.

Program FEPW – Fundusze Europejskie dla polski Wschodniej 2021-2027 – skierowany jest w szczególności do:

- mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność lub zamierzających prowadzić działalność na terenie makroregionu
- ośrodków innowacji
- przedsiębiorstw energetycznych
- jednostek samorządu terytorialnego
- podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach zadań jednostek samorządu terytorialnego
- zarządzających obiektami użyteczności publicznej
- jednostek samorządu terytorialnego o statusie uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej
- miast makroregionu – organizatorów transportu miejskiego
- PKP PLK S.A.
- PKP S.A.
- przedsiębiorstw – podmiotów świadczących usługi sanatoryjne lub uzdrowiskowe oraz zakładów lecznictwa uzdrowiskowego
- organizacji pozarządowych i ich partnerstw.

Jednak z efektów programu korzystać będą wszyscy mieszkańcy makroregionu oraz m.in. inwestorzy i odwiedzający go turyści.

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 to program realizowany z nowej perspektywy Funduszy Europejskich, który stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Infrastruktura i Środowisko z lat 2007-2013 oraz 2014-2020.

Jest to największy wartościowo program, którego budżet wynosi aż 25,1 mld euro, i w ramach którego realizowane będą największe inwestycje infrastrukturalne, drogi, koleje, transport publiczny, ochrona środowiska.

Jako instrumenty wsparcia program przewiduje:

- dotacje,
- instrumenty finansowe,
- instrumenty łączące finansowanie zwrotne i dotacyjne

Głównym celem programu FEnIKS jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez:

- obniżenie emisyjności gospodarki, transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym

- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne
- dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030
- poprawę bezpieczeństwa transportu, zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

Realizacja program FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 ma na celu zwiększyć efektywność energetyczną mieszkalnictwa, budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw oraz zwiększyć udział zielonej energii z odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii.

Oferta programu FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 skierowana będzie do m.in.:

- przedsiębiorstw,
- jednostek samorządu terytorialnego,
- podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego,
- właścicieli budynków mieszkalnych,
- państwowych jednostek budżetowych i administracji publicznej,
- dostawców usług energetycznych,
- zarządców dróg krajowych i linii kolejowych,
- służb ratowniczych (ratownictwo techniczne) i odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ruchu,
- Państwowej Straży Pożarnej,
- podmiotów zarządzających portami lotniczymi oraz portami morskimi,
- organizacji pozarządowych,
- instytucji ochrony zdrowia, instytucji kultury,
- kościołów i związków wyznaniowych.

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 to kontynuacja Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 w ramach nowej perspektywy finansowej Funduszy Europejskich 2021-2027, która stanowi kolejny etap cyfrowej transformacji kraju.

Budżet programu wynosi około 2 mld euro, a zakładana forma wsparcia to dotacje.

Zakres wsparcia w ramach FERC jest komplementarny ze wsparciem realizowanym z pozostałych programów operacyjnych, realizujących cele polityki spójności na lata 2021-2027 oraz innych instrumentów krajowych i unijnych.

Do głównych celów programu FERC należą:

- budowa społeczeństwa gigabitowego w Polsce,
- udostępnienie zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców (4 i 5 stopień e-dojrzałości usług),
- zapewnienie cyberbezpieczeństwa poprzez wsparcie w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji,
- rozwój gospodarki opartej na danych wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe,
- rozwój współpracy na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych,
- wsparcie rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jst i przedsiębiorców.

Dzięki procesowi cyfryzacji możliwa jest zdalna praca i edukacja, korzystanie z e-usług publicznych, w tym usług zdrowotnych, a także robienie zakupów czy załatwianie spraw w banku bez wychodzenia z domu. Szczególnie ważna staje się cyfryzacja w okresach pandemicznych.

Program FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 kierowany jest przede wszystkim do:

- przedsiębiorców,
- administracji publicznej,
- organizacji pozarządowych,
- podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki,
- podmiotów leczniczych,
- instytucji kultury.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 to kolejny etap do rozwoju społecznego i gospodarczego kraju. Program stanowi kontynuację Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Budżet programu wynosi ok. 4,3 mld EUR, a wsparcie oferowane będzie poprzez dotacje i instrumenty finansowe.

Do głównych celów realizowanych przez Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego w latach 2021-2027 należą:

- wzmocnienie systemu ochrony zdrowia i edukacji,
- kształcenie kadr dla gospodarki,
- zwiększenie jakości usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia,
- wsparcie realizacji polityki społecznej w obszarach integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej,
- poprawa sytuacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami,
- zwiększenie dostępu do opieki nad najmłodszymi dziećmi,
- poprawa dostępności do usług publicznych,
- zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych, w tym w zakresie świadczenia usług publicznych,
- rozwój dialogu społecznego i obywatelskiego.

Wsparcie z program FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 kierowane jest przede wszystkim do:

- jednostek samorządu terytorialnego (jst),
- administracji rządowej,
- organizacji pozarządowych,
- przedsiębiorców,
- partnerów społecznych,
- uczelni,
- jednostek naukowych,
- placówek i podmiotów systemu opieki zdrowotnej,
- osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin,
- rodziców dzieci do 3 lat.

Krajowy Program Odbudowy

Krajowy Program Odbudowy (KPO) to kompleksowy program reform i projektów strategicznych. Jego celem jest wzmocnienie odporności gospodarczej i społecznej oraz budowa potencjału polskiej gospodarki na przyszłość.

W ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Polska będzie miała do dyspozycji ok. 58,1 mld euro, w tym:

- 23,9 mld euro w formie dotacji,
- 34,2 mld euro w pożyczkach.

Czas na wykorzystanie tych pieniędzy mamy do 2026 roku.

Środki muszą być przeznaczone na konkretne inwestycje, wpisujące się w kluczowe obszary dla UE. To infrastruktura, transport, energia i środowisko, innowacje, cyfryzacja, zdrowie, społeczeństwo oraz spójność terytorialna.

W pierwszych latach (do końca 2022 r.) zaplanowano dla Polski 70% tej kwoty – 18,9 mld euro dotacji oraz dodatkowe 4,1 mld euro w kolejnym roku. O tym, czy dostaniemy środki w 2023 r. będzie decydował przegląd wskaźników gospodarczych – w szczególności spadek realnego PKB w 2020 r. i 2021 r.

Środki Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności chcemy przeznaczyć na prorozwojowe inwestycje. W praktyce oznacza to wsparcie dla obszarów:

- Transformacja cyfrowa
- Odporność i konkurencyjność gospodarki
- Energia i zmniejszenie energochłonności
- Dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia
- Zielona i inteligentna mobilność

Horyzont Europa 2021-2027

Horyzont Europa to największy w historii Unii program w zakresie badań naukowych i innowacji. W ciągu 7 lat (2021–2027) na nowatorskie badania i innowacyjne rozwiązania przeznaczone zostanie łącznie 95,5 mld euro.

Przyczynia się do walki ze zmianą klimatu, pomaga w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju ONZ oraz stymuluje konkurencyjność i wzrost gospodarczy UE.

Program ułatwia współpracę i umożliwia lepsze wykorzystanie badań naukowych i innowacji w kształtowaniu, wspieraniu i wdrażaniu unijnej polityki, a jednocześnie przyczynia się do rozwiązywania globalnych problemów. Wspiera tworzenie i skuteczniejsze rozpowszechnianie doskonałej wiedzy i technologii.

Sprzyja tworzeniu miejsc pracy, zapewnia pełne zaangażowanie unijnej puli talentów, pobudza wzrost gospodarczy, promuje konkurencyjność przemysłu oraz optymalizuje wpływ inwestycji w ramach wzmocnionej europejskiej przestrzeni badawczej.

W programie uczestniczyć mogą podmioty prawne z UE i krajów stowarzyszonych.

Clean Sky 2 i Clean Sky 3

Celem Clean Sky jest opracowanie czystszych technologii transportu lotniczego w celu jak najszybszego wdrożenia. Oznacza to integrację, demonstrację i walidację technologii zdolnych do zmniejszenia emisji CO₂, NO_x i hałasu o 20 do 30% w porównaniu z „najnowocześniejszymi” statkami powietrznymi wprowadzanymi

do użytku od 2014 r. Oprócz poprawy wpływu technologii lotniczych na środowisko, w tym te związane z małym lotnictwem, celem Clean Sky jest również rozwój silnego i konkurencyjnego w skali światowej przemysłu lotniczego i łańcucha dostaw w Europie.

Fundusze Europejskie na lata 2021-2027 to 72,2 miliarda euro z polityki spójności oraz 3,8 mld euro środków z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Łącznie to około 76 miliardów euro.

Region na lata 2021-2027 otrzyma do zagospodarowania co najmniej 1,661 mld euro na program regionalny. Podkarpacie będzie też mogło korzystać ze środków z programu dla Polski Wschodniej. W nowej perspektywie program będzie miał budżet w wysokości 2,5 mld euro. W ramach programu dla Polski Wschodniej fundusze będą inwestowane w rozwój przedsiębiorczości, adaptację do zmian klimatu i ochronę przyrody, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zrównoważoną mobilność miejską, turystykę czy wsparcie podmiotów świadczących usługi sanatoryjne i uzdrowiskowe.

W nowej perspektywie finansowej, podobnie jak dotychczas, zostaje zachowany podział środków w proporcji 40% dla programów regionalnych i 60% dla programów krajowych. Regiony mają dostęp do finansowania inwestycji z jednej i drugiej puli.

Fundusze unijne, razem ze środkami krajowymi, będą wspierać innowacje, przedsiębiorczość, cyfryzację, infrastrukturę, ochronę środowiska, energetykę, edukację, oraz sprawy społeczne.

Spis Map:

1. Podział administracyjny województwa podkarpackiego z wyszczególnionym powiatem przemyskim
2. Podział administracyjny województwa podkarpackiego
3. Umiejscowienie przejścia granicznego Medyka-Szeginie
4. Mapa powiatu przemyskiego

Spis tabel:

1. Użytkowanie gruntów w poszczególnych gminach powiatu przemyskiego w 2017 r. w ha.
2. Gminy i miasto powiatu przemyskiego
3. Przyrost naturalny na terenie powiatu przemyskiego w poszczególnych gminach w roku 2019
4. Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat
5. Edukacyjne grupy wieku w 2019 roku
6. Struktura ludności w gminach powiatu przemyskiego wg wieku w %
7. Liczba pracujących mieszkańców powiatu przemyskiego
8. Stan rejestru
9. Podmioty według klas wielkości
10. Bezrobotni powiatu przemyskiego w 2013 i 2019 roku wg płci
11. Liczba osób bezrobotnych wg okresu pozostawania bez pracy w powiecie przemyskim
12. Wykształcenie bezrobotnych w powiecie przemyskim w 2019 roku
13. Dochody budżetu powiatów (w zł) w województwie podkarpackim w 2019 roku
14. Dochody poszczególnych gmin powiatu przemyskiego w latach 2014-2019
15. Wartość całkowita oraz dofinansowanie ze środków UE projektów realizowanych w latach 2014-2020 na terenie powiatu do końca 2018 roku
16. Dochody według źródeł finansowania w roku 2019
17. Wydatki powiatu w 2019 roku z podziałem na kategorie
18. Wydatki według działów klasyfikacji budżetowej w 2019 roku
19. Podmioty według klas wielkości
20. Zarejestrowane podmioty gospodarki w poszczególnych gminach stan na rok 2019
21. Drogi powiatu przemyskiego w roku 2014 i 2019
22. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu w 2018 roku
23. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach powiatu przemyskiego w 2018 roku

- 24. Oczyszczalnie ścieków na terenie poszczególnych gmin powiatu przemyskiego w 2018 roku
- 25. Analiza SWOT Powiatu Przemyskiego

Spis wykresów:

- 1. Struktura użytkowania gruntów w powiecie przemyskim
- 2. Struktura demograficzna w powiecie przemyskim w latach 2014-2019
- 3. Urodzenia i zgony w powiecie przemyskim
- 4. Struktura wiekowa ludności powiatu przemyskiego w 2019 roku
- 5. Ludność powiatu przemyskiego wg grup wiekowych w latach 2014-2018
- 6. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu przemyskiego w latach 2025-2050
- 7. Migracje ludności w powiecie przemyskim lata 2014-2019
- 8. Stopa bezrobocia w latach 2013-2019 w %
- 9. Bezrobotni w gminach powiatu przemyskiego w 2013 i 2019 roku
- 10. Wykształcenie bezrobotnych w powiecie przemyskim w 2019 roku
- 11. Liczba uczniów w liceach ogólnokształcących i technikum 2014-2018
- 12. Liczba przychodni w poszczególnych gminach powiatu przemyskiego w 2018 roku
- 13. Dochody powiatu przemyskiego w latach 2014-2019
- 14. Podmioty gospodarki zarejestrowane w latach 2014-2019